

MUKADDERAT

YIL:7 SAYI:9

KÜLTÜR, SANAT VE EDEBİYAT BÜLTENİ

NİSAN 2025

EDİTÖRDEN

Yeniden merhaba... Hikmetleri kelimelerin kalbine yerleştiren Allah'a hamd olsun. Yine dopdolu bir sayıyla karşınızdayız. Zaman baş döndürücü bir hızla akıp gidiyor. Her şey gelip geçiyor. Bu hıza inat yavaşlayabilmenin, durup düşünebilmenin ve geride iz bırakabilmenin tek yolu olarak "yazmak" kalıyor. Yusuf Has Hacib'in dediği gibi: "Kişi doğdu, öldü, sözü kaldı bak. Kendi gitti insanın, adı kaldı bak." Dolayısıyla yazmak, bir bakıma hayata not düşmek anlamına geliyor. Kimsenin kimseyi dinlemek istemediği bir çağda insana sözü kesilmeden anlatma imkânı sunuyor. Kelimelerin kanatlarına tutunup göklere yükselebilenlere ne mutlu!

Zaman hızla akıp geçiyor, dedik. Çağ değiştikçe insan da değişiyor. Birçok toplum gibi biz de bilgi çağından dijital çağa evrilen bir süreci yaşıyoruz. Başta yeni doğmuş bir bebek gibi çirkin görünen değişimler zamanla hayatımızın bir parçası hâline geliyor. Yapay zekâ uygulamalarının hayatımızı şekillendireceği bir gelecek bizi bekliyor. Elbette her değişim ve dönüşüm birtakım sancıları ve sıkıntıları da beraberinde getiriyor. Bunlardan ikisinin biraz daha öne çıktığını söyleyebiliriz. İlki sosyal bir varlık olan insanın tabiatına aykırı bir biçimde adeta bir kaplumbağa gibi kabuğuna çekilmesi. Neden mi bahsediyorum? Yalnızlaşmadan... Önceki dönemlerde toplum bir insanın asla yalnız kalmasına müsaade etmez, iyi günde ya da kötü günde onun yanında olur, düştüğünde elinden tutup doğru istikamete yönlendirirdi. Çağımızda ise yalnızlık bir zorunluluk olmanın ötesine geçerek bilinçli bir tercihe dönüşüyor. Daima bir yere yetişmek zorunda olan modern insanın kimseye tahammülü yok. Artık insan insanın yurdu değil, insan insanın kurdu. Behçet Necatigil'in "Çirkindi dar vakitlerde bir sevgiyi söylemek" diye özetlediği, Gülten Akın'ın "Ah, kimselerin vakti yok. Durup ince şeyleri anlamaya" diye betimlediği günleri yaşıyoruz. Dikenler içinde yaşamaya öylesine alışmışız ki güllerin kokusunu unutuşumuz bundan ileri geliyor.

BU SAYIDA YER ALAN

YAZILAR

- Deneme: Yaşasın Yaşayan Türkçe (Zehra Mine Baran Gündoğdu)
- Deneme: Özde Türkçecilik mi yoksa Sözde Türkçecilik mi (Selim Ümütlü)
- Deneme: Türkçenin Söz Ustalarına Saygı Duruşu (Selim Ümütlü)
- Deneme: Dilimin Ücunda (Yusuf Şener, 9/A)
- Deneme: Divanu Lüğati't-Türk'ten Kültürel Yansımalar (Doğukan Şakar, 9/C)
- Deneme: Güzel Türkçemiz (Sudenaz Yarız, 11/D)
- Röportaj: Haydar Arslan ile Türkçe Üzerine (Rahime Alali, 10/E)
- Araştırma-İnceleme: Sosyal Medya ve Dil (Hacer Kara)
- Araştırma-İnceleme: Aynı Kaynaktan Doğan İki Nehir: R.M. Ekrem'in Yad Et ve Ali Ekber Dihhuda'nın Seher Kuşu Adlı Şiirleri (Selim Ümütlü)
- Araştırma-İnceleme: Türkçenin Tarihî Gelişimi ve Dil Yozlaşması (Kadriye Suden Akgün, 10/B)
- Araştırma-İnceleme: Türkçeye Hizmet Eden Yabancılar (Elanur Ercan, 11/F)
- Masal Derlemesi: Tık Tık Kabacık Masalı (Ahmet Arlı, 10/F)
- Maniler: 10/D Sınıfı Öğrencileri
- Mizah Sözlüğü Çalışması: Yazı Atölyesi Kulübü Öğrencileri
- Şiir: Bu Dilin Adı Türkçe İmiş (Begüm Eliseri, 11/D)
- Şiir: Ey Sevgili Türkçem (Ayşe Yıldız, 11/D)
- Şiir: Güzel Türkçem, Gizem Civan (11/C)
- Şiir: 15 Temmuz Destanı (Büşra Aydoğmuş)

KÜNYE

SAHİBİ

Mimar Sinan Anadolu Lisesi Adına
Kerem KÖROĞLU
Okul Müdürü

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Selim ÜMÜTLÜ

ESER SEÇME VE İNCELEME KURULU

Selim ÜMÜTLÜ
Büşra AYDOĞMUŞ
Pınar SADIKLI
Kadriye Suden AKGÜN
Rahmah Nabeel ALALİ

İLETİŞİM

emukadderat@gmail.com.tr

Her hakkı mahfuzdur.
MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeli-
ği doğrultusunda Yazı Atölyesi Ku-
lübü yayını olarak hazırlanmıştır.

Bir de insanın etrafında onlarca kişi varken kendini bir başı-
na hissetmesi var. Demem o ki çağımızda yalnızlık farklı
boyutlarla karşımıza çıkıyor: yok sayılmak, önemsenme-
mek, anlaşılmamak, dışlanmak, ötekileştirilmek gibi. Artık
insanlar konuşurken birbirlerine yönelme ve birbirlerinin
gözlerinin içine bakma gereği duymuyorlar. Aynı apartman-
da birbirlerini tanımayan, birbirlerine selam vermeyen in-
sanlar yaşıyor ve bu durumu umursamıyorlar. Cenaze tören-
lerinde para karşılığı ağlamayı bir mesleğe dönüştürenler
dahi var. Türk Dil Kurumu, bir milyon kişinin katıldığı halk
oylamasında “2024 Yılı'nın Kelimesi/Kavramı” olarak
“kalabalık yalnızlık” kavramının seçildiğini açıkladı. Bu
durum hâl-i pür melâlimizi en somut şekilde gözler önüne
seriyor.

İçinde bulunduğumuz çağın sorunlarından bir diğeri ise dil
meselesidir. Peyami Safa eserlerini yaklaşık beş bin keli-
meyle yazarken gençlerimiz günlük hayatlarında ortalama
üç yüz kelimeyle konuşuyor. İstiklal Marşımızı, Atatürk'ün
Gençliğe Hitabesi'ni dahi anlamakta zorlanıyorlar. Sınavlar-
da çoğu zaman cümle kurmayı tercih etmiyorlar. Cevapları
özensizce yazılmış birkaç kelimedenden ibaret oluyor. Konuş-
malarındaki dil yanlışlarının farkında değiller. Sözelimi
“bir sürü insan” derken sürü sıfatını insan için kullanmaktan
çekinmiyorlar. Telefon yazışmalarındaki slm, mrb, aeö gibi
kısaltmalara ve emoji'lere o kadar alışmışlar ki cümle kur-
mak onlara taşıyamayacakları bir yük kadar ağır geliyor.
Dinledikleri şarkılarda estetikten ve sanatlı söyleyişten eser
yok. İşte bir örnek: Bahçelerde patlıcan, söylemezsem
çatlıycam, derdi kafaya takmıycan... Uzun metinleri oku-
maya asla tahammülleri olmadığı gibi yazmaktan da nefret
ediyorlar. Kalplerinde ana dillerine karşı en küçük bir sevgi
kırıntısı dahi bulunmuyor. Türkçenin söz ustalarından bîha-
berler. Kanlarına dokunan birkaç Türkçe mısradan, derde
derman olan bir türkü parçasından mahrum yaşıyorlar.

Dilimin sınırları, dünyanın sınırlarıdır, der Wittgenstein. Üç yüz kelimelik Türkçeyle günlük hayatınızı idame ettirebilirsiniz ama bilimde, edebiyatta, felsefede tıkanıp kalırsınız. Ne yazık ki gençlerimiz, üzerinde oturdukları hazinenin farkında değiller. Denizin içindeki balıklar gibi sahip oldukları nimetin kıymetini bilmiyorlar. Oysa bu dile hizmet eden şair ve yazarlar Türkçeyi her şeyden aziz bilip nasıl da baş tacı etmişler! Örneğin Mehmet Akif Ersoy, Mısır'daki gönüllü sürgün dönemlerinde sırf Türkçe bir yazı okuyabilmek için zahmetli bir yolculuğun neticesinde Kahire'deki Hacı Bekir Lokumcusu'na uğrar, lokum kutularının üzerindeki Türkçe yazıları okuyarak memleket hasretini giderirmiş. Sahi bugün bizler bu duyguların neresindeyiz?

Albert Camus, “Asıl vatanımız ana dilimizdir. Ben onun sınırlarında nöbet tutarım.” demiş. Sahi Türkçenin muhafızları neredeler? İşte tam bu noktada bilmemiz gereken bir kavram var. Bir millet, yaşadığı toprak parçasını kaybedebilir fakat dilini ve kültürünü korursa o toprakları er geç geri kazanmasını bilir. Demek ki Türkçe bizim için bir “manevi vatan” hükmündedir. Türkiye demek Türkçe demektir. Ve bu manevi vatanın sınırları Edirne'den Kars'a değil, Üsküp'ten Kosova'ya, Bakü'den Urumçi'ye, sözün özü Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar uzanır. 36 yıllık ömrünü ana diline hizmetkârlıkla geçiren Ömer Seyfettin bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Benim vatanımın sınırları Edirne'den başlayıp Hakkâri'de bitmez. Benim vatanımın sınırları Türkçe konuşulan yerde başlar, Türkçe konuşulan yerde biter.” İşte bu duygu ve düşüncelerle Mukadderat'ın 9. sayısına “Manevi Vatan: Türkçe Özel Sayısı” adını vermeyi uygun gördük. Öğrenci ve öğretmenlerimiz bu tema doğrultusunda metinler kaleme aldılar. Umarım dergimiz bir nebze de olsa ana dilimizin önemini kavramamıza ve bu konuda daha özenli davranmamıza vesile olur. Emeği geçen herkese şükranlarımı sunarım. Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle hoşça bakın zatınıza...

Selim Ümütlü (TDE Öğrt.)

YAŞASIN YAŞAYAN TÜRKÇE

Eğer bir milleti yok etmek istiyorsanız dilden başlayın, der ünlü filozof Konfüçyüs. Tabii düzeltmek için de yine dilden başlamamız gerekiyor. Fakat dünyanın en kadim dillerinden birine sahip olan biz Türkler dil konusunda maalesef gerekli hassasiyet, tutum ve bilince sahip değiliz.

Konuşurken havalı belki de entelektüel görüneceğim kaygısıyla yabancı sözcükleri tercih eden insanımız, sandığının aksine özentisi ve cahil görünüyor dışarıdan bakınca. Bilindiği üzere gelişmiş ülkelerin pek çoğu dil konusunda hassas ve tutarlıdır. Bildikleri hâlde yabancı bir dille konuşmaktan imtina eder ve kendi dillerine öncelik verirler. Benim öğrencilerime de sürekli telkin ettiğim bir husus, elbette yabancı dil öğrenmeleri gerektiği fakat bu dilleri birbirine katmadan konuşmalarıdır. Söz gelimi İngilizceyi İngilizce, Türkçeyi Türkçe konuşmak gibi...

Yüzyıllar boyunca farklı coğrafyalarda yaşayan milletimiz pek çok kültürle tanışmış ve doğal olarak dilimiz de farklı yabancı dillerin etkisi altında kalmıştır. Şu an dilimizde çok sayıda eş anlamlı sözcüğün bulunması da bu nedenledir. Yani aynı anlama gelen Arapça, Farsça kökenli sözcüklerle Türkçe sözcüklere sıkça rastlarız. Elbette tercihimizi Türkçeden yana kullanmalıyız. Ancak günümüzde dilimizde yaşayan Arapça Farsça kökenli sözcükleri atalım da sadece Türkçe kelimelerle devam edelim dersek maalesef bu mümkün değil. Örneğin en basitinden kitap, defter, kalem... Bu sözcükleri attığımızda yerine ne kullanacağız? Bu noktada ölçütümüz "Yaşayan Türkçe" olmalı.

Gelelim dillimizin İngilizce ile olan imtihanına. Elbette İngilizcenin günümüzde evrensel bir dil olması ve bu dilin önemi yadsınamaz. Teknolojinin ve sosyal medyanın hayatımıza dayattığı sözcükler de cabası. Hele de bir plaza dili ve edebiyatı(!) var ki down(!) oluyorum duydukça. Baktığımızda bu dili kullanan arkadaşlarımızın geldikleri ve ait oldukları dünyayı belki de perdelemek adına ya da aslında hiç ait olmadıkları bir ortamın doğal bir canlısı gibi görünmek adına mı ya da tatlım ben sizden değilim, farklıyız biz mesajını vermek kaygısıyla mı bilmem bu komik dilin komik kelimelerini kullanmayı kendilerine görev edinmişler? Lütfen arkadaşım aksiyon alma artık harekete geç! Benim de beynim var göstereyim diyorsan boşver brain storming, varsa beyin fırtınası yap! Lütfen bu davranışının nedenini bana clarify etme, açıkla! Tüm bunları ignore da etme görmezden de gelme!

Dilin dini, ideolojisi olmaz. İncamız, hayat görüşümüz ne olursa dili en doğru şekilde kullanmak zorundayız. Sırf hangi sınıftan, gruptan ya da eğilimden olduğumuzun altını çizmek adına dili eğip bükmeye gerek yok. Uçak, öğrenci, öğretmen gibi son derece sağlıklı sözcükler varken artık küf kokan tayyare, talebe ve muallim gibi sözcükleri vurgulaya vurgulaya söylemeye lüzum yok. (Yaşı gereği sadece bu sözcükleri bilip kullananları konunun dışında tutuyorum.) Öte yandan biri öldüğünde taziye maksadıyla diyorlar ki "Işıklar içinde uyusun." Sırf ben bir inanca mensup değilim mesajını vermek için nur kelimesini kullanmaktan imtina ediyorlar. Sözlüğe baktığınızda evet bu kelimenin ışık anlamı vardır ancak buradaki ışık daha soyut manevi bir anlam içeren bir ışıktır. Hayır yıllardır nurlar içinde yatan rahmetlilerimiz neden şimdi ışıklar içinde uyumaya maruz kalıyor? Sözcüklerden bu kadar korkmayın. Onları doğru kullanmakla ne dinden çıkar ne de inanmadığınız bir görüşe gönül vermiş olursunuz. Zaten türlü sebeplerle yeterince ayrıştırılmış bir toplumuz. Bir de kendimizi dil odaklı bir sınıflamanın içine sokmayalım. Zira insanların kendi gibi olmayana tahammülünün kalmadığı, çokça ayrıştığımız bir dönemde bizi bir arada tutabilen en önemli bağ, en büyük güç dilimiz.

Plazada da çalışsak arastada da herhangi bir dine, görüşe inansak da inanmasak da siyasi görüşümüz, ideolojimiz her neyse; taşralı ya da kentliysek de dilimiz bir. Dilimiz biricik. Yaşasın, yaşayan Türkçe!

Yazan: Zehra Mine Baran Gündoğdu (TDE Öğrt.)

BİR NEV-YORK RÜYASI'NDAN

Bir yaz günü uyuyakalmışım. Kendimi, rüyamda, önceleri epey vakit geçirmiş olduğum New York şehrinde buldum. Aradan uzun yıllar geçmiş, 2050'li yıllara gelmişiz. Broadway'den aşağı yürüyüp meşhur "Times Meydanı"na vardım. Gözlerim aşına olduğum koskoca Amerikan sigarası, Amerikan arabası reklamlarını arıyordu. Evet, gene o kocaman, dev bina büyüklüğünde reklamlar vardı. Fakat hayret, gözlerime inanmayıp bir daha baktım. Bir ulu binanın tüm yüzünü kaplamış dev levhada Türkçe olarak (!) "**Nefis Rize Çayı. İşte Hakiki Çay**" yazıyor, yazının yanında lâle biçimli, ince belli cam bardakta tavşan kanı bir çay resmediliyordu. Sadece en dipte küçücük harflerle İngilizce olarak "**Drink-Real Tea**" eklenmişti.

Caddede sağıma soluma bakınarak biraz daha ilerledim. Dükkanların isimleri dikkatimi çekti. "**Rahat Shoes**", "**Dilber Giyim Fashions**", "**Sultan Ahmet Leather**", "**World Gezim**" gibi yarısı Türkçe, yarısı İngilizce isimler çoğunlukta. Bir de Türkçe "**Merkez**" lâfi, iyiden iyiye İngilizce "**Center**" sözcüğünün yerini almış görünüyordu. Büyük, görkemli bir binanın üstünde yanıp sönen ışıklarla Türkçe olarak "**Alışveriş Merkezi**" yazılıydı. "**Car Merkezi**", "**Flower Merkezi**", "**Furniture Merkezi**", "**Hair Merkezi**", merkezi de merkezi, her yanda almış gidiyordu.

Az ötede bir gazete, dergi bayiiine rastladım. Amerikan basın hayatında acaba nasıl gelişmeler olmuş diye bir göz attım. Hatırladığım Amerikan dergileri yerine yepyenileri çıkmıştı. Kağıtları daha da parlak, renkleri daha da canlı idiler, ama garip, galiba hepsi Türk dergileri idiler, çünkü adları **Güncel**, **Hareket**, **Vurgu**, **Hanım Kız**, **Görüntü** gibi Türkçe adlardı. Birkaç tanesini karıştırdım. Yooo, bunlar, Amerikan, İngiliz dergileriydi. Ancak içlerinde kullanılan dil çok tuhaftı. Mesela, İngilizce güzelim **media** lafı dururken pek sık **basın-yayın** sözü geçiyordu. Bir de Türkçe **seçenek** lafına anlamlı anlamsız ne çok rastlanıyordu öyle. Pek açık seçik, keskin bir sözcük olmamakla beraber, İngilizce **alternative**'e ne olmuş sanki. "**Anlaşılan Amerika'da Türkçe sözcükler kullanmak moda olmuş**" diye düşündüm. Acaba niye? Yoksa kullananlara Anglo-Sakson oldukları için bir aşağılık duygusu mu gelmişti? Nasıl olur? Daha yüz yıl önce büyük bir devlet olan Amerika'ya, onun da kökeninde olan eski imparatorluk İngiltere'sine nasıl aşağılık duygusu gelirdi? Belli ki bu Türkçe sözcüklerle bazı yazarlar kendilerine bir üstünlük havası vermeye çalışıyor, bazıları da pek iyi kavramadıkları kollarında, halklarının anlamadığı yabancı Türkçe sözcükler arkasına saklanıyorlardı.

Böyle düşüncelerle dolaşıp dururken yorulmuşum. Üstünde "**Jimmy's Kahvehanesi**" yazılı, şemsiyeli masaları sokağa taşmış sakın bir yer gördüm. Girip bir masaya oturdum. Gelen görevli Türk olduğumu öğrenince arsız arsız sırtı, bir iki kelime Türkçe bildiğini gösterme çabasına girişti. Kola yokmuş, ithal malı soğuk bir **Susurluk** marka ayran getirdi. (...)

Alıntı Kaynağı: Oktay Sinanoğlu, Bye Bye Türkçe / Bir Nev-York Rüyası, İstanbul: Alfa Yayınları, ss. 3-10.

HAYDAR ARSLAN İLE TÜRKÇE ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Dildeki kavramların yanlış kullanımına birkaç örnek verir misiniz?

Konuşan ve düşünen bir varlık olarak insan, doğası gereği duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla aktarır. Bu durumda kullanılan dil ve kullanım biçimi ne kadar etkiliyse kurulan iletişimde o derece güçlü ve etkili olacaktır. Dildeki herhangi bir hata ya da düzensizlik kişinin kendini doğru ifade etmesine engel olarak iletişimi engelleyecektir. Kelimeleri yerinde kullanma becerisi, zengin bir kelime bilgisine sahip olmak ile ilgilidir. Zengin kelime bilgisi ise iyi bir eğitim ve bol okuma alışkanlığı ile kazanılır. Bu konuda kelimelerin yanlış anlamda ve biçimde kullanılması, yabancı kelime kullanma arzusu, sosyal medya dili, söyleyiş yanlışları dilin doğru, etkili kullanımındaki önemli hatalardır.

Özellikle bugünün sosyal medya dünyası, gençlerimizin dil kullanma yeteneklerini maalesef yerle bir ediyor. Kendilerini o sanal evrende gördüklerini günlük hayatlarına aynen kopyalayıp, bunu doğru sanan bir yapıya bürünmüş durumdadır. Bu konuyla ilgili günlük hayattan ve özellikle öğrencilerimizin kullanımından sayısız örnek verebiliriz:

“Mesela bir örnek verecek olursak...” Aynı anlama gelen bu ifadelerden (Mesela ya da örnek olarak) sadece biri kullanılmalıdır. “Geri iade ettim.” Bu cümlede de benzer bir yanlış söz konusudur, doğrusu “Geri verdim.” ya da “İade ettim.” olmalıdır. Bişey, herkez, şarz gibi yazımlar hatalıdır. Bu kelimeler “bir şey”, “herkes” ve “şarz” şeklinde yazılmalıdır. Ayrıyeten yerine “ayrıca” demek gerekir. Türkçede zarf-fiil eklerinden sonra hiçbir ek gelmez: “Giderekten, yaparaktan...” şeklindeki kullanımlar da hatalıdır. Başlamak yerine start vermek demek, köşe vuruşu dururken korner kelimesini kullanmak da bir özentinin ürünüdür. Eczaneci, bakkalıcı, tezatlık gibi kullanımlarda sondaki ekler gereksizdir ve anlatımın duruluk ilkesine aykırıdır.

Türkçenin başka dillerden bu kadar çok kelime almasının nedeni nedir?

Türkler yayıldıkları coğrafyalarda bir yandan komşularının dillerinden ve kültürlerinden beslenmişlerdir diğer yandan da o dilleri ve kültürleri beslemişlerdir. Tarihte belki de çok farklı dillerde komşuluk yapıp kelime alışverişinde bulunan dillerin başında Türk dili gelir. Türkçenin bir çok dilden kelime barındırmasının temel nedenlerinden biri göçler nedeniyle ortaya çıkan diğer toplumlarla olan etkileşimdir. Örneğin, Anadolu Türkçesi, İslamiyet'in kabulünden sonra ciddi bir Arapça etkisi altına girmiş göçebe bir nüfus olan Türklerin kelime bakımından kısıtlı olan dillerinin yerleşik düzende ihtiyaçları karşılayabilmesi için Arap ve Farslardan etkilenecekleri söz konusu olur.

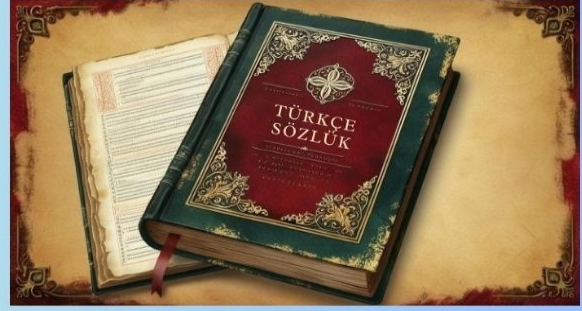
Yerleşik düzen ile dillerin gelişimi arasında önemli bir paralellik var. Medeniyetin gelişmesi için kültür ve sanatın varlığı en önemli etkenlerdendir. Göçebe toplumlarda ise bu durum söz konusu değildir. Devamlı yer değiştirip çok fazla kültürden etkilenseler dahi o kültürlerle uyum sağlayacak kadar o coğrafyayı kullanmadıkları için dilleri de yeterince etkilenmez. Bu durumda neredeyse yola çıktıkları yerde kullandıkları dili sonsuza kadar değişmeden koruyabilirler. Tabii bu fizyolojik olarak doğru değildir. Zira dillerin etkileşimle gelişmesi normal bir süreçtir. Türkçe Türklerin Anadolu'ya gelmelerinden sonra yüzyıllarca, ta ki 1800'lerin ortasından sonra Batı ile uyum dönemine kadar yalnızca Arap ve Fars etkisinde kalmış ve neredeyse bütünüyle değişmiştir. Özellikle Osmanlıca incelendiğinde benzersiz bir birleştirme olduğu görülecektir. Batılılaşma çalışmalarından sonra ise ticari ve siyasi olarak en yakın olduğumuz Fransızların etkisi Türkçe üzerinde görülmeye başlanır. Günümüzde dahi dilimizin içerisinde pek çok Fransızca kelime vardır. Tabi 1900'lerden sonra tüm dünyada olduğu gibi Türkçede de bir İngilizce etkileşimi ortaya çıkmaya başlar. Gelişen teknoloji ve Amerika'nın Dünya egemenliği sürecinde Türkçenin İngilizceden etkilendiği söylemek yanlış olmayacaktır.

Kamus namustur. (Cemil Meriç)

Türkçeye geçen yabancı kelimelerin tam anlamıyla karşılığını verebilecek kelimeleri dilimize nasıl kazandırabiliriz?

Yabancı kökenli kelimeleri; dile girip yerleşmiş olanlar, dile yerleşme aşamasında olanlar ve dile yeni giren kelimeler olarak sınıflandırabiliriz. Bunlardan birinci gruptaki kelimeler yüzyıllardır dilimizde kullanılan Ziya Gökalp'in de belirttiği gibi "Türkçeleşmiş Türkçe"dir. Artık bu kelimelerin sadeleştirilmesi veya tasfiyesi meselesi artık çok üzerinde durulan bir mesele değildir. Özellikle Batının popüler kültüründen ve teknolojiyen gelen kelimelere karşılık bulma meselesi şu an ciddi bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Zaten asıl mesele bu kelimelerin dile yerleşmeden önce karşılıklarının bulunup kullanılır hâle getirilmesidir. Türk Dil Kurumu bu kelimelere karşılık önermede ve bunların yerine Türkçe karşılıklarının kullanılmasını istemektedir. Ne var ki bütün bu çalışmaların başarıya ulaşması bazı engellere takılmaktadır. Yabancı dilden Türkçeye giren veya girecek olan kelimelere karşılık bulmada zamanlama, kelime üretmedeki eksiklik, eklerin yersiz kullanılması, telaffuz durumu, anlam bakımından uygunluk meselesi, kelimenin üretildikten sonra halk arasında kabul görebilmesi, bu kelimelerin dilin en çok kullanıldığı medyada kullanımı, okul kitaplarında yer alıp almaması gibi bazı sorunlar yaşanmaktadır.

Burada bizlere düşen görev Türkçeye yerleşmeye çalışan kelimelere karşılık bulmada zamanında hareket etmek, bu kelimelere Türkçenin dokusuna uygun karşılıklar bulmak ve bu karşılıkların en uygun araçlarla halk arasında yaygınlaşmasını sağlamaktır. Ayrıca bu konuda tek sorumlunun Türk Dil Kurumu olmadığını da toplum olarak bilincine varılmalıdır. Türkçenin ses ve yapısına uygun kelimeler önerilmeli, günümüzde işlek olan kök ve eklerle kelimeler türetilmeli ve bu kelimelerin telaffuzunun kolay olmasına ve anlam kapsayıcılığına dikkat edilmelidir. Sözcükler üretildikten sonra en uygun araçlarla halka ulaştırılmalıdır. Bu noktada en önemli araçlardan birinin genel olarak medya olduğunu söyleyebiliriz. Medya (günümüzde daha çok sosyal medya) aracılığıyla bu kelimelerin kullanılması teşvik edilmeli ve bu konuda hassas davranılmalıdır. Toplumun örnek aldığı yazar, şair, yapımcı, senaristlerin duygu ve düşüncelerini bu yeni sözcüklerle ifade etmeleri de bu kelimelerin halk arasında kabul görüp yaşamasını sağlayacaktır. Sonuç olarak aslında yabancı sözcüklere bulunan karşılıkların varlık bulabilmesinin toplumun tamamının hassasiyeti ile bağlantılı bir durum olduğunu söyleyebiliriz.

Türklerin bu zamana kadar kullandıkları alfabeler nelerdir?

Köklü bir geçmişe sahip olan Türk milletinin, çeşitli yerlerde ve yerleştikleri alanlarda farklı alfabeler kullandıklarını söyleyebiliriz. Türklerin ağırlıklı olarak kullandıkları beş farklı alfabeden bahsedebiliriz. Türklerin tarih boyunca kullandıkları alfabelerden sadece ikisini Türkler kendileri oluşturmuşlardır. Diğer üç alfabe ise başka milletlerin ve toplumların etkisinde kaldıklarından dolayı ortaya çıkmış ve kullanılmıştır. Bu alfabeler sırasıyla söyleyecek olursak şu şekildedir: Göktürk Alfabesi, Uygur Alfabesi, Arap Alfabesi, Latin Alfabesi, Kiril Alfabesi.

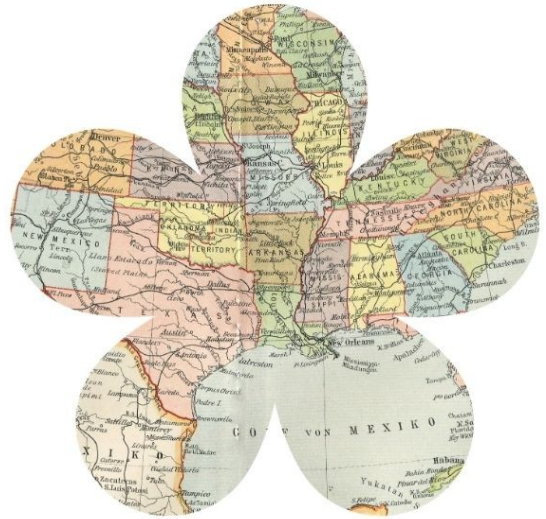

Dilin güzel ve etkili kullanması için ne yapabiliriz?

Dil bir iletişim aracıdır. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma birer dilsel beceridir. Dili kullanma becerisi bireyin iletişim sınırlarını oluşturan temel unsurdur. Hem konuşma hem de yazma etkinliği, başkalarıyla iletişim kurmanın ve kendimizi aktarmanın bir yoludur. Bu nedenle doğru, etkili konuşma ve yazma için sürekli okumak, yazılı kültür ile sıkı bir bağ kurmak gerekir. Ayrıca okuma eyleminin anlatım alıştırmalarıyla desteklenmesi bu becerilerin gittikçe yetkinleşmesini sağlar. Bununla birlikte Dil, kimliğimizin hem yapıcı unsuru hem de özüdür. Son derece karmaşık ve son derece varlığımızla iç içe olan dili uygun anlamda güzel ve doğru kullanmak yalnızca kişisel eğitimle başarılabilecek bir iş değildir. Bireysel, toplumsal ve tarihsel varlık olan insanın; bütün bu özellikleri ile toplum içinde var olmadan onu doğru ve güzel kullanması mümkün değildir. Bunun gerçekleşmesi için de dilimizi tam olarak yansıtan seçkin eserlerin okunmasıyla bir dil zevki oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Haydar Arslan (TDE Öğrt)

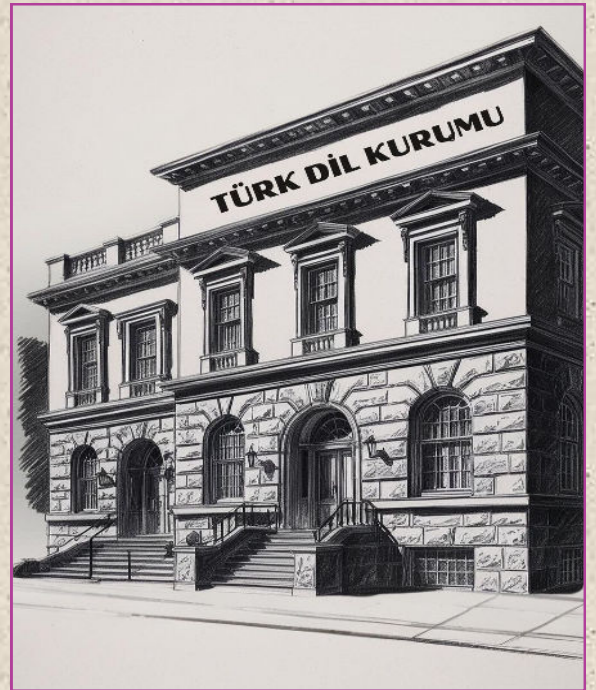
Röportajı Hazırlayan: Rahime Alali (10/E)

TÜRKÇESİ VARKEN

abaküs: sayı boncuğu
ambulans: cankurtaran
apostrof: kesme işareti
banknot: kâğıt para
bold: koyu
call center: çağrı merkezi
casting: oyuncu kadrosu
catering: yemek hizmeti
demagoji: laf cambazlığı
deplasman: dış saha
efor: çaba, güç
ekstrem: aşırı, uç, sıra dışı
eskiz: taslak
feodalite: derebeylik
hit: liste başı
jenerik: tanıtma yazısı
kalker: kireç taşı
konsensüs: uzlaşma
kontekst: bağlam
kontrolör: denetçi
optimist: iyimser

otokontrol: özdenetim
palyatif: geçici
rafineri: arıtımevi
resesyon: durgunluk
rezistans: direnç
sabotaj: baltalama
sempatik: sıcakkanlı
septik: kuşkucu
travma: sarsıntı
valf: vana
viraj: dönemeç

Kaynak: TDK, *Yabancı Sözlere Türkçe Karşılıklar*

SOSYAL MEDYA VE DİL

Özet

Bilişim çağının göbeğine doğan, ‘‘Z kuşağı’’ diye adlandırılan, 2000’li yıllardan sonra dünyaya gelen kuşağın yaşamlarının bir parçası sosyal medyadır. Dünya’yı, toplumu, yaşamı sosyal medyada yaratılan algıyla anlamlandırmaya çalışan bu nesil daha önceki nesillerden çok büyük farklılıklarla büyümüştür. Kuşak çatışması her dönemde var olan olağan bir süreç iken bu kuşak üzerinde daha çarpıcı etkilere sahiptir. Sosyal medyanın yarattığı kültürel yozlaşma, Türk dilinin yozlaşması bu etkilerin başında gelmektedir.

Dilin, canlılık özelliğinden dolayı devamlı bir gelişim ve değişim halinde olması kaçınılmazdır. Ancak sosyal medyanın etkisiyle beraber bu değişim daha hızlı olmuş ve ne yazık ki yozlaşma noktasına varmıştır. Bu yozlaşma günlük konuşma dilimize kadar ulaşmıştır.

Yazmak yerine fotoğraf koymak, konuşmak yerine emoji kullanmak, konuşurken kısaltmalar yapmak, Türkçede yer almayan sözcüklerin literatüre girmesi, kelimelerin yapı özellikleri ve ses özellikleriyle ilgili bozulmaların gerçekleşmesi gibi ayrı ayrı başlıklarda sosyal medyanın dile olumsuz etkileri ele alınabilir.

Bugün birçok gencin ‘‘lol’’ kelimesiyle ‘‘çok fazla gülme’’yi, ‘‘bro’’ kelimesiyle ‘‘abi ya da arkadaş’’ı, ‘‘favlamak’’ kelimesiyle ‘‘favori’’yi, ‘‘likelamak’’ kelimesi ile ‘‘beğeni’’yi, ‘‘focuslanmak’’ kelimesi ile ‘‘odaklanma’’yı, ‘‘nice’’ kelimesiyle ‘‘güzel’’i anlatmaya çalışması sıklıkla karşılaştığımız bir sorundur. Bu noktada bizler genç nesil olarak daha bilinçli yaklaşımlarla dilimizdeki bu yozlaşmayı önleyebilmek için ana dilimize sahip çıkmalıyız.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Dil, Türk Dili, Yozlaşma, Z kuşağı, Mimar Sinan Anadolu Lisesi

Giriş

Bir toplumu millet yapan bağların en güçlüsü dildir. Dil; bireyleri milletine, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar. Kuşaktan kuşağa aktarılarak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin halkası durumuna getirir. Toplumdaki siyasi, sosyal, kültürel değişimler ve teknolojinin getirdiği yenilikler de toplumla sıkı bir ilişki içinde olan konuşma ve yazı diline yansır.

Dil, olmuş bitmiş, sona ermiş, son şeklini almış, belli bir kalıba dökülmüş ve donmuş bir varlık değildir. Dilde durmak bilmeyen bir hareketlilik vardır. Bu hareketlilik sayesinde dil, toplum ihtiyaçlarına göre kendini daima yenilemiş ve değiştirmiştir. Bunu da kendi kurallarına uygun yapmıştır. Dışarıdan gelen zorlamaları hiç kabul etmemiş, bünyesine zorla sokulan unsurları da bu hareketlilik sayesinde kolaylıkla atabilme, değiştirme kabiliyetini her zaman göstermiş veya onları yapısına uydurmuştur. Dil, toplum hayatı ile birlikte yürür. Toplumdaki değişimler dile de yansır. Bunun için dilin kelime varlığı son şeklini almış, tamamlanmış, altına çizgi çekilmiş bir sayı değildir. Dil, yeni nesne ve kavramlara kendi imkânları ile yeni karşılıklar bulur.” (Kemal Yavuz, Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri)

Bazı dillerde birbirine yakın kavramları anlatan pek çok kelime bulunduğu halde, bazı dillerde böyle bir çeşitliliğin olmaması, doğrudan doğruya o dilin sosyal özellikleri ile ilgilidir. Söz gelişi Türkçede devenin rengini gösteren bir tek deve tüyü kelimesi bulunduğu halde, Arap dilinde bu rengin ton farklarını gösteren, birçok hatta yüze yakın kelimelerin varlığından söz edilmesi, Arap toplumundaki önemli yerinden ileri gelmektedir. Bizim dilimizde de bunun yerini at türleri ve at renkleri almıştır.

Eskimolarda, “kar”ın yaşama düzeni bakımından taşıdığı önem dolayısıyla, yavaş yavaş yağan kar, kuru rüzgârla savrulan kar, toz halinde uçuşan kar, ıslak olarak buzlanmış kar, ustuz buz tutmuş kar, ev yapmakta kullanılan ve kalıp halinde kesilebilen kuru kar türleri için hep ayrı ayrı kelimeler bulunmaktadır. Görülüyor ki, diller, toplumların duygu ve düşünce tarzına, sosyal durumlarına, oturdukları yerlere ve iklim şartlarına, tarihteki geçmişlerine, zaman içinde uğradıkları değişime ve gelişmelere göre, şekil ve işleyiş bakımından birbirinden ayrı birer biçimlenmeye uğramışlardır.” (Zeynep Korkmaz, Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri)

Teknoloji çağının bizlere sunduğu yeniliklerden birisi olan ve en çok başvurulmuş sosyal medya, hızlı iletişimi sağlayan; haberlerin, görüşlerin, düşüncelerin yayıldığı; ses ve görüntü dosyalarının paylaşıldığı bir kulvardır. “Enter” tuşuna dokunduğumuzda facebook, twitter, bloglar, linkedin, flicker, youtube, myspace gibi sanal kollarla milyonlara ulaşabiliyor, milyarları tanıyabiliyoruz, onlara mesajlarımızı kolayca iletebiliyor haber alabiliyoruz.

Toplum üzerinde etkisi büyük olan, dolayısıyla kültürün değişimine farklı etkileri olan sosyal medya ağları, özellikle genç nesil tarafından tercih edilmektedir. Dünya’yı, toplumu, yaşamı sosyal medyada yaratılan algıyla anlamlandırmaya çalışan genç nesil daha önceki nesillerden çok büyük farklılıklarla büyümüştür. Kullanıcılar üzerinde birçok konuda olumsuz etkileri olduğu bilinen sosyal medya “Z” kuşağı diye adlandırılan, 2000’li yıllarda doğan nesil üzerinde daha çarpıcı etkilere sahiptir. Sosyal medyada tercih edilen dilin, günlük konuşma dilinde yarattığı “yozlaşma” bu olumsuz etkilerin başında gelir.

Amaç ve Yöntem

Dilin toplumdaki değişikliklerle bağlantılı olarak değişmesi doğaldır. Ancak bu gün gelinen nokta, dilin değişmesi değil yozlaşmasıdır Yazmak yerine fotoğraf koymak, konuşmak yerine emoji kullanmak, konuşurken kısaltmalar yapmak, Türkçede yer almayan sözcüklerin literatüre girmesi, kelimelerin yapı özellikleri ve ses özellikleriyle ilgili bozulmaların gerçekleşmesi gibi ayrı ayrı başlıklarda sosyal medyanın dile olumsuz etkileri ele alınabilir.

Bugün birçok gencin "lol" kelimesiyle "çok fazla gülme" yi, "bro" kelimesiyle "abi ya da arkadaş"ı, "favlamak" kelimesiyle "favori" yi, "likelamak" kelimesi ile "beğeni" yi , "focuslanmak" kelimesi ile "odaklanma"yı, "nice" kelimesiyle "güzel" i anlatmaya çalışması sıklıkla karşılaştığımız bir sorundur. Bu çalışma, sosyal medya dilinin anadilimizde yol açtığı yozlaşmaya dikkat çekmek ve ana dilimizi bu yanlış kullanımlardan korumak gerekliliği konusunda farkındalık yaratmak amacıyla yapılmıştır.

Lise öğrencilerinden oluşturulan 42 kişilik örneklem grubuna, iletişim fakültesi öğrencileri tarafından hazırlanmış olan sosyal medya kullanımıyla ilgili bir anket uygulanmış ve bu anketin SPSS16 programıyla betimsel analizi yapılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin 23'ü kız, 19'u erkek olup sınıflara göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
9. sınıf	10	23,8	23,8	23,8
10. sınıf	10	23,8	23,8	47,6
11. sınıf	12	28,6	28,6	76,2
12. sınıf	10	23,8	23,8	100,0
Total	42	100,0	100,0	

Hazırladığımız 10 soruluk ankette katılımcılara sorulan sorular şunlar olmuştur:

- İnternete bağlandığınızda ilk olarak ne yapıyorsunuz?
- İnternette mobil uygulama veya sosyal ağ platformlarından hangisiyle daha çok iletişime geçiyorsunuz?
- Gününüzün ortalama kaç saati sosyal medyada geçiyor?
- Gün içerisinde sosyal medyayı ilk ne zaman kullanırsınız?
- Uzun süre sosyal medyadan ayrı kalsaydınız sosyal hayatınızda kendinizi nasıl hissedersiniz?
- Arkadaşlarınızla bir sohbet ortamında veya ailenizle misafirlikte bir aradayken sosyal medya hesabınızı inceler misiniz?
- Yatmadan önce sosyal medya hesabınızı kontrol eder misiniz?

- Yatmadan önce sosyal medya hesabınızı kontrol eder misiniz?
- Sosyal medyada geçirdiğiniz zaman konusunda ailenizle sorun yaşıyor musunuz?
- Sosyal medyada planladığınızdan daha fazla zaman geçiriyor musunuz?
- Sosyal medyada sesleri değiştirme, kısaltma, yabancı kelimelerden en fazla kullandığınız 3 tanesini belirtiniz.

Konuyla ilgili yazılmış makaleler incelenmiştir. Lise çağındaki öğrencilerin bu platformda kullandıkları kavramlar ve dilimizde var olan kelimelerde yapılan değişiklikler değerlendirilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların internette en çok kullandıkları uygulamalar:

“İnternete bağlandığınızda ilk olarak ne yapıyorsunuz?” sorusuna en yüksek oranla (% 83,3) verilen cevap “Sosyal medya hesaplarıma bakıyorum.” olmuştur.

Tablo 1. İnternete bağlandığınızda ilk olarak ne yapıyorsunuz?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Haber okuyo-	6	14,3	14,3	14,3
Sosyal medya	35	83,3	83,3	97,6
Oyun oynuyo-	1	2,4	2,4	100,0
Total	42	100,0	100,0	

“2000’li yıllara kadar bilgisayar ve internet Türk toplumu için lüks bir araç olarak görülmekteydi. 90’lı yıllardan 2000’lerin başına kadar internet meraklıları bu ihtiyaçlarını mahallelerde bulunan internet kafeler üzerinden giderebilmekteydi (Toprak & Küçük, 2016, 105).

İletişimin mobilize olmuş şekli olan cep telefonları pek çok özelliği bünyesinde bulundurmaktadır. Teknoloji alanında meydana gelen çığır açıcı gelişmeler cep telefonunun sahip olduğu işlevleri çoğaltmıştır. Teknolojik yondeşmenin sağladığı avantajla cep telefonları pek çok farklı cihaz üzerinde ayrı ayrı yer alan özelliklerin tek bir cihaz üzerinden kullanılabilmesine olanak sağlamıştır. Bu önemli üstünlük kişilerin iletişim ve medya uygulamaları için cep telefonlarını tercih etmelerine sebep olmuştur.” (Mevlüt Can Koçak, Mustafa İnce, 2019)

Cep telefonlarının akıllı telefonlara dönüşmesi ve birçok uygulamayla kullanım alanlarının artmasına rağmen lise öğrencilerinde ve hatta üniversite öğrencilerinde telefonun, yoğunluklu olarak sosyal medya takibi için tercih edildiği görülmektedir. Yine “Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada sosyal medyanın takip edilmesinde en büyük etkenin “haber ve bilgi edinmek ” amacı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenler dışında “eğlence ve güzel vakit geçirmek, mesajlaşmak, arkadaş veya akrabalarımıyla iletişim kurmak maksadıyla, sosyal medya benim için alışkanlık haline geldiği için, insanların ne konuştuğunu ne paylaştığını bilmek için, kendimi ifade etmek ve fikirlerimi paylaşmak için, insanlar hakkında araştırma yapmak için... gibi nedenler sıralanmıştır.

Katılımcıların en çok tercih ettikleri sosyal ağ platformları:

“İnternette mobil uygulama veya sosyal ağ platformlarından hangisiyle daha çok iletişime geçiyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda % 42,9 oranıyla “Instagram” ilk sırada yer alırken onu %21,4 oranında “Youtube” cevabı takip etmektedir.

Tablo2. İnternette mobil uygulama veya sosyal ağ platformlarından hangisiyle daha çok iletişime geçiyorsunuz?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Twitter	7	16,7	16,7	16,7
Instagram	18	42,9	42,9	59,5
What's App	8	19,0	19,0	78,6
Youtube	9	21,4	21,4	100,0
Total	42	100,0	100,0	

Günümüzde sosyal medya uygulamaları artık sadece iletişimi sağlamakla kalmayıp, oyun, bilgi edinme, arama yapma gibi pek çok aktiviteye de olanak sağlayarak, neredeyse bireylerin hemen her ihtiyacını karşılar hâle gelmiştir. Böylece aradığı hemen her şeyi sosyal medyada bulan kişilerin başka bir araca ihtiyaçları olmayacaktır...Instagram, 2010 yılı sonunda Kevin Systrom ve Mike Krieger adlı iki girişimcinin kurduğu bir fotoğraf paylaşım uygulaması olarak ortaya çıkmıştır.

Diğer taraftan, uygulamayı ilgi çekici yapan en önemli özelliğin çekilen fotoğraflara hızlı ve etkileyici filtrelerin uygulanabilmesi olduğu belirtilmektedir ve bu filtreler sayesinde normal hayatta rastladığımız en basit nesneler bile sanki bir sanatçının elinden çıkmış gibi fotoğraflanabilmektedir (Gürel, 2011). Böylece, Instagram ortamında paylaşılan fotoğraflara ağdaki diğer kişiler “beğen” özelliği ile beğendiklerini belirtebilmekte, isterlerse yorum yazarak etkileşimde bulunabilmektedir. Bu yönüyle katılım ve karşılıklı konuşma özelliğini kısmen sağlamaktadır.” (Aylin Tutgun Ünal, 2015)

Katılımcıların Sosyal medya kullanım süresi:

“Gününüzün ortalama kaç saati sosyal medyada geçiyor?” sorusuna verilen cevaplar arasında en yüksek oranla (% 57) 1-3 saat arası cevabı verilmiştir.

Tablo 3. Gününüzün ortalama kaç saati sosyal medyada geçiyor?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1 saatten az	12	28,6	28,6	28,6
1-3 saat arası	24	57,1	57,1	85,7
3-5 saat arası	5	11,9	11,9	97,6
5 saat ve üzeri	1	2,4	2,4	100,0
Total	42	100,0	100,0	

Akyazı ve Tutgun Ünal, (2013)’ın 353 İletişim Fakültesi öğrencisiyle yürüttüğü başka bir çalışmada da ,devlet üniversitesi öğrencilerinin neredeyse yarısının (%47,2), yoğun olarak günde “1-3 saat arası” sosyal ağ sitelerine bağlandığı, %30,7’sinin ise “1 saatten az” bağlandığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, öğrencilerin günlük olarak, %14,7’sinin “3-5 saat arası” bağlanması ve az oranda da olsa %5,5’inin “5 saatten fazla” sosyal ağlara bağlanması dikkat çekmektedir. Vakıf üniversitesindeki durum incelendiğinde, benzer sonuçlara rastlanmaktadır. Buna göre, öğrencilerin %38,4’ü 1-3 saat, %35,3’ü 1 saatten az, %16,8’i 3-5 saat arası ve %6,8’i 5 saatten fazla sosyal medyaya bağlandığını bildirmiştir.

Katılımcıların sosyal medyayı ilk kullandıkları zaman dilimi:

“Gün içerisinde sosyal medyayı ilk ne zaman kullanırsınız?” sorusuna %64,3 oranında çoğunluğun verdiği cevap “boş olduğum herhangi bir zaman” olmuştur. Bu cevabı % 21,4 oranla “bildirim aldığım zaman” takip etmiştir.

Tablo 4. Gün içerisinde sosyal medyayı ilk ne zaman kullanırsınız?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Uyandığım gibi	3	7,1	7,1	7,1
Kahvaltı sonrası	3	7,1	7,1	14,3
Boş olduğum herhangi bir zaman	27	64,3	64,3	78,6
Bildirim aldığım zaman	9	21,4	21,4	100,0
Total	42	100,0	100,0	

Lise öğrencilerinin okul saatleri içerisinde teneffüsler dâhil olmak üzere kendine birçok “boş zaman” bulabileceği, yaratabileceği düşünüldüğünde bu belirsiz ifadenin tehlikesi kaygı vericidir.

Katılımcıların sosyal medyadan ayrı kaldıklarında duyguları:

“Uzun süre sosyal medyadan ayrı kalsaydınız sosyal hayatınızda kendinizi nasıl hissedersiniz?” sorusuna %45,2 oranında “Sıkılıyorum” cevabı verilirken aynı oranda “Benim için sorun olmaz.” cevabı verilmiştir.

Tablo 5. Uzun süre sosyal medyadan ayrı kalsaydınız sosyal hayatınızda kendinizi nasıl hissedersiniz?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Ayrı kalamam	1	2,4	2,4	2,4
Kötü Hissederim	3	7,1	7,1	9,5
Sıkılıyorum	19	45,2	45,2	54,8
Benim için sorun olmaz	19	45,2	45,2	100,0
Total	42	100,0	100,0	

Sosyal medyadan ayrı kalındığında stres, kaygı, sıkılma gibi duygu durumları sosyal medya bağımlılığını akla getirirse de katılımcıların sosyal medyaya ayırdıkları zaman (1-3 saat) düşünüldüğünde bunun bağımlılık noktasında yaşanmayan bir durum olduğu yorumlanmıştır. Sosyal medya bağımlılığını ele alan araştırmalarda da bağımlılıkla süre arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

“Katılımcıların günlük olarak sosyal medyaya ayırdıkları vaktin artması, onların sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici unsurlardan biri olmaktadır. Buna göre araştırma bulguları, sosyal medyada günlük harcanan vaktin fazla olmasının sosyal medya bağımlılık düzeyini artırdığını da ortaya koymaktadır. Araştırma neticesinde bireylerin ne kadar zamandır sosyal medya ile birlikte oldukları, diğer bir ifade ile kaç yıldır sosyal medya kullandıkları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir deyişle bireylerin sosyal medya kullanım yılları arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeylerinde de artışlar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.”(Ercan AKTAN, 2018)

Katılımcıların sosyal medyayı arkadaş veya aile ortamında kullanma durumları:

“Arkadaşlarınızla bir sohbet ortamında veya ailenizle misafirlikte bir aradayken sosyal medya hesabınızı inceler misiniz?” sorusuna cevap verenlerin %52,4 oranında evet cevabı verdiği, %47,6 oranında hayır cevabı verdiği görülmüştür.

Görülmektedir ki sosyal medya, sosyal yaşamın önüne geçmiştir. Gerçek hayatlarda sosyal ilişkiler kurmak yerine sosyal ağlardaki sanal gerçekleri takip eden bir gençlik vardır.

Hayatı sosyal medyada gösterilen ve paylaşılanlarla anlamak ve yorumlamak da kültür yozlaşmasını kaçınılmaz hale getirecektir. Kültürün değişmesiyle dil de aynı yönde değişim içine girecektir.

“Yatmadan önce sosyal medya hesabınızı kontrol eder misiniz?” sorusuna %61,9 oranında evet cevabı verilmiştir. “Kahvaltıdan sonra, yatmadan önce, herhangi boş bir zamanda” ifadeleriyle sosyal medya kullanım süresinin katılımcıların belirttiği kadar sınırlı olmadığı fikrine ulaşılmaktadır.

“Sosyal medyada geçirdiğiniz zaman konusunda ailenizle sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna %61,9 oranında hayır cevabı verilirken %38,1 evet cevabı verilmiştir. Bu soruya çoğunluğun hayır cevabını vermesi bize ailelerin bu konuda müdahil olmadığını ya da sosyal medyanın zararları konusunda bilgi sahibi olmadıklarını düşündürmektedir.

“Sosyal medyada planladığınızdan daha fazla zaman geçiriyor musunuz?” sorusuna %54,8 evet cevabı, %45,2 hayır cevabı verilmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının planladığından daha fazla geçirdiklerini belirtmeleri sosyal medyada geçirilen sürenin belirtilenlerden fazla olduğu yorumlanabilir.

Katılımcıların sosyal medyada çok kullandıkları yabancı kelime, kelimelerde kısaltma, kelimelerin seslerini değiştirme gibi kullanımları:

Son olarak ankette öğrencilerden sosyal medyada kullandıkları kelimelerde yapılan değişikliklere örnek vermeleri istenmiştir. En çok tercih edilen kullanımlar aşağıda sıralanmıştır.

Ok

Tmm

Knk

Random , Ayn

Sa , wth, krdşm, efndm,inş, eyw,baby, tşk,

Gg, bro, lol, dm, stalk, eminsin mi,slm,yes,tbt...

Buradan yola çıkarak sosyal medya dilinde görülen kullanımları şu başlıklarla gruplandırabiliriz:

Yabancı kelimeleri kısaltma:

Ok (okey), lol (Laughing out loud yani sesli gülüyorum), bro(brother), Ily(I love you), wth (what the hell), dm(direct message), tbt(throwback thursday yani eskiyi anma perşembesi),

Bb(bye bye)...

Yabancı kelimeleri kısaltma yapmadan kullanma:

Baby, yes, focus,stalk,see you...

Türkçe kelimelerde kısaltma yapma:

Bu grup içerisindeki örneklerden bazıları ünlü sesler kullanılmadan yapılmış, bazıları kelimelerin baş harfleri kullanılarak yapılmış, çok yaygın olmasa da yazı yerine rakamlar seçilerek yapılmıştır.

Knk(kanka), sa(selamün aleyküm), as(aleyküm selam), tmm(tamam), ayn(aynen), krdşm (kardeşim),efndm(efendim), slm(selam), olm(oğlum), inş(inşallah), tşk(teşekkür), napi10 (ne yapıyorsun)...

Yabancı kelimelere Türkçe ekler getirme:

Likelamak, favlamak, focuslanmak...

Türkçe kelime yapısına aykırı kullanımlar:

Eminsiz mi, severim ki, yüsünden, güsel...

Türkçe kelimelerde bulunmayan karakterlerle yazmak:

Eyw(eyvallah)...

Bunların dışında bu konuda yapılmış araştırmalarda şu bulgulara da rastlanmıştır:

Kelimelerdeki ünsüz harflerin yazılmaması: ii (iyi), böle(böyle), yazıorum die (yazıyorum diye) diosam(diyorsam), etnior (etmiyor)...

Kip eklerinin yanlış yazımı: dinlices (dinleyeceğiz), bakem (bakayım), yapıon (yapıyosun), bakıodu(bakıyordu), çekicem(çekeceğim), sölermisin(söyler misin), takılacak(takılacak)...

Ayrıca cümle düzeyinde yanlışların, imla hatalarının yapılması; duyguları dile getirmek için büyük harf yazımı (bağırarak) ya da anlamsız ünsüzlerin artarda yazılması (gülme) da sıkça yapılan yanlışlıklardan olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç

Öğrencilerin internet kullanımlarında en çok paya sahip olan sosyal medya ağı sosyalleşmeye dair her ne kadar çok sayıda imkân tanısa da, en çok tartışılan konulardan biridir. Tartışmaya konu olan yönlerinden biri, bu ağlarda sunulan gerçekliğin yanılsamadan ibaret olduğudur. Bu ortamda paylaşılan video, resim, kullanıcılar arası sohbet, mesajlaşmayı kontrol eden bir mecra yoktur. Gençlere olumsuz örnek olabilecek birçok paylaşımla karşılaşmaktadır. Kişiliklerinin geliştiği önemli bir dönem olan lise çağındaki öğrencilerin sosyal medya kullanımlarında istekleri dışında süreyi aştıkları görülmüştür. Hatta aile ortamında ya da arkadaş grubunda bile sosyal medya kullandıkları dolayısıyla gerçek yaşamdan soyutlandıkları düşünülebilir. Ayrıca kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılığı gerçeği de karşımıza çıkmaktadır.

Onları çeşitli yönlerden etkisi altına alabilecek bu platformlarda kullanılan dilin de kendine has kullanımları görülmüştür. Türkçenin yapısına aykırı bu kullanımlar gençler arasında günlük hayata yansımalarıyla ayrı bir sorun teşkil etmektedir. Yarı İngilizce yarı Türkçe kelime ve kısaltmalarla anadilini özensiz kullanma gençlerin genelinde karşılaşılan bir sorundur.

Aileler, çocuklarıyla daha etkili ortak zamanlar yaratarak aile içi ilişkilerin gücünden faydalanarak sosyal medyanın zararlarından onları koruyabilir. Anadili öğrenimi aile büyüklerinden ve doğal gelişimi içerisinde olmalıdır. Sanal gerçeklik sunan platformlarda edinilen dil konusundaki yanlışlıklar, özensizlikler, yozlaşma; aile içi ilişkilerin canlı tutulmasıyla önlenabilir.

Gelecekte gençlerin internet ve sosyal medya kullanımlarını tetikleyen faktörler ile bunları önleyici unsurların belirlenmesine yönelik çalışmalara önem ve öncelik verilmesi uygun olacaktır.

Kaynakça

AKTAN, Ercan (2018).Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Erciyes İletişim Dergisi*.

AKYAZI, Erhan. & TUTGUN-ÜNAL, Aylin. (2013). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Amaç, Benimseme, Yalnızlık Düzeyi İlişkisi Bağlamında Sosyal Ağları Kullanımı, *Yeditepe.edu.tr*.

TUTGUN ÜNAL, Aylin (2015). Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Marmara.edu.tr*.

KOÇAK, Mevlüt Can., İNCE, Mustafa (2019).Gençlerin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Değerlendirilmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 64 - Haziran

YAMAN, Havva., ERDOĞAN, Yavuz (2007). İnternet Kullanımının Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma, *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*.

DAĞITMAÇ, Murat(2018). Sosyal Medya Bağımlılığı ve Kullanıcının Kendine Güven İlişkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 59- Ekim.

KARACA, Döndü., ÇUHADAR, Sabiha., BOZBIYIK, Nurcan., BAYCANLAR Murat., FİLAZİ, Gurbet. (2018) *Türk Dili ve Edebiyatı 12 Ders Kitabı*, MEB Yayınları.

Yazan: Hacer KARA (Türk Dili ve Edebiyatı Öğrt.)

**BAHTİYAR
VAHABZADE
ANA DİLİ**

Dil açanda ilk defa 'ana' söylerik biz
'Ana dili' adlanır bizim ilk dersliyimiz
İlk mahnımız laylanı anamız öz südüyle
İçirir ruhumuza bu dilde gile-gile.

Bu dil – bizim ruhumuz, eşgimiz, canımızdır,
Bu dil – birbirimizle ehdi-peymanımızdır.
Bu dil – tanıtmış bize bu dünyada her şeyi
Bu dil – ecdadımızın bize goyup getdiyi
En giymetli mirasdır, onu gözlerimiz tek
Goruyub, nesillere biz de hediye verek.
Ana dilim, sendedir halgın aglı, hikmeti,
Ereb oğlu Mecnunun derdi sende dil açmış.

Üreklere yol açan Füzulinin sen'eti,
Sende neçe min illik benim medeniyyetim
Şan-şöhretim sahlanır,
Menim adım, sanımsan,
Namusum, vicdanımsan!

Özde Türkçecilik mi yoksa Sözde Türkçecilik mi?

Bu yazıyı “sahte Türkçe savunucuları”na ithaf ediyorum. Ne yazık ki dilin yozlaşması üzerine konuşmak memleketimizde bilgili ve kültürlü görünmenin ucuz bir aracı gibi düşünülüyor. Türkçe öldü, bitti diye başlayıp kelimeler üzerinden dil savunuculuğa soyunan çok insan var. Bir kelimeyi bin yıl kullanırsanız o kelime artık sizin olur. Sözelimi bir İranlı “çamâşûy” denilince anlar, “çamaşır”ı anlamaz. Farsçadaki “gûşe”, kelimesi Türkçede “köşe” keskinliğine kavuşmuştur. Rûze kelimesi Türk hançeresinde önce “uruze”ye sonra “oruç”a dönüşmüştür. Bilindiği üzere Türkçede “l,z,c,f,r,j,p,n,h,ş,m” ünsüzleriyle kelime başlamaz. Bu yüzdendir ki Anadolu halkı “ilimon, İramazan, ileğen” diyerek birçok kelimeyi kendi söyleyişine uydurur. Dolayısıyla yüzyıllar önce dilimize girmiş, edebî metinlerimizde nakış nakış işlenmiş, Türk halkının ağzında şeker gibi erimiş kelimeleri dilden atmak, bunların yerine sırf öz Türkçe olsun diye ruhsuz ve mekanik kelimeleri koymak ne kadar doğrudur? Bu, dili korumak mıdır yoksa dile kıymak mıdır?

Dil canlı bir varlık, tıpkı bir nehir gibi yolunu kendisi bulup akar. Bizim çabamız ancak bu nehre küçük kanallar açabilir. Kelimeler üzerinden dil savunuculuğu yapılmasına dilin kendisi dahi güler. Galatat (hatalı türemiş kelimeler) sözlüklerinde binlerce kelime var ve hepsi dilde yaşıyor. Amazonlarda yaşayan kabile dillerinin dışında dünyada başka dillerden kelime almayan bir dil var mıdır? Aslan yediklerinden mürekkeptir, der Allain. Dolayısıyla bu kelimeler de edebî metinlerle işlenmiş ve Türkçeleşmiştir. Atatürk'ün Falih Rıfkı Atay'a: "Çocuk, dili bir çıkmaza soktuk." dediği ve ilerleyen süreçte tasfiyecilikten yaşayan dile döndüğü tarihî bir gerçektir. Özetle kelime ırkçılığıyla Türkçe savunuculuğunu ayırt etmek gerekiyor.

Sözcükler herkesin malıdır ama cümle yalnızca yazarın, demiş ünlü dilbilimci Barthes. Dil, kelimeden ibaret değildir. Esas olan dilin söz dizimi, cümle yapısıdır. Türkçenin güçlü eylemleri tarih boyunca varlığını korumuş ve dilimizin yapısına ne kadar kelime girerse girsın Türkçenin söz dizimsel yapısı hiçbir zaman bozulmamıştır. Ahlaklı olmak ile ahlakçı olmak nasıl bir fark varsa Türkçeyi gönülden sevmekle Türkçeyi seviyor görünmek arasında da bir fark var. Her şeyin aşağılık bir gösteriş dalgasına kapıldığı çağımızda ne yazık ki dilimiz de payına düşeni aldı. İçimizde öyle insanlar var ki dili kelimeden ibaret sanıyorlar. Sırf Arapça ya da Farsça kökenli olduğu için bazı kelimeler onları rahatsız ediyor, huzurlarını kaçırıyor. Çok oturgaçlı götürgeçli, baysal utkulu anlaşılmaz bir dilin peşinde koşuyorlar. Dilin yüzyıllar boyu edindiği birikimi çöpe atıp ölmüş kelimeleri diriltmenin peşinde koşuyorlar. Elbette bu bakış açısının arka planında başka kaygılar var. Hayata ideoloji gözlüğünün arkasından bakıyorlar. Nedense aynı tavrı Batı dillerinden gelen kelimelere karşı göstermiyorlar. Plaza dili denen ucube dile dair itirazları yok, pop şarkılarının cinsellik ile sövgü arasında gidip gelen sözleri karşısında ağızlarını bıçak açmıyor. Eminim ki Türkçe onlara gülüyor ve ıslık çalarak yoluna devam ediyor.

Dergimizin adını sırf Arapça kökenli olduğu için eleştirenler oldu. Mukadderat yerine yazgı deyince kendileri de “Türkçe savunucusu” payesi elde ediveriyor! Kendileri gibi düşünmeyenler de Arap ve Fars hayranı kara cahil oluyorlar! Ben buna “ucuz Türkçe kahramanlığı” diyorum. Bir hocamız da bu anlayışa “kör Türkçecilik” demiş ki hakkı var! Dilin canlı bir varlık olduğuna, yüzyıllar boyu dil işçisi şair ve yazarlarımızın işlediği kelimelerle yabancı dillerden gelen pek çok kelimenin artık bizim olduğuna, Türkçenin kendi yolunda yürüdüğüne inanmak istemiyorlar, bu gerçeği görmek istemiyorlar. “Türkçeleşmiş Türkçe” diye bir kavramın varlığından haberdar değiller. “Çamâşûy”un çamaşır, “gûşe”nin köşe, “çehârşenbe”nin çarşamba “ser-hoş”un sarhoş oluşundan haberdar değiller. Yaşayan Türkçenin gerçeğinden kaçıp uyduruk bir “öztürkçe” masalına sığınmıyorlar. Sözün özü: Türkçeyi sevmek demek, kelime ırkçılığı yapmak değildir. Esas olan kalem oynatıp sanatsal metinler üretmek, kalıcı eserler ortaya koymaktır. Kanaatimce bu konudaki en büyük yanlışımız ve yanılgımız sadeleştirmede uç noktalara gitmeyi Türkçeyi korumak zannetmemiz olmuştur. Bunun neticesinde gençlerimiz büyük bir kültürel mirastan mahrum hâle gelmiştir.

Yazan: Selim Ümütlü (TDE Öğrt.)

Türkçenin Söz Ustalarına Saygı Duruşu

Şimdi sizleri beş dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum. Öyle bildiğiniz türden bir saygı duruşu değil bu! Bu yazıyı okuduğunuzda saygı duruşunu tamamlamış olacaksınız zaten... Anlam denizinden elmas devşiren dalgıçlardan, bu dili gergef gergef işleyenlerden, duygu ve düşünce evreninden dil evine yük taşıyan dil işçilerinden bahsedelim istiyorum. Türkçenin dil işçilerini birlikte selamlayalım, diyorum. O hâlde buyurun başlayalım:

Altay Dağları'ndan Asya bozkırlarına uzanan coğrafyada başladı bizim hikâyemiz. Dillerde dolanan savl, kopuz sesleri eşliğinde hayat bulan koşuklar ve ufkumuzun genişliğini anlatan destanlar oldu ilk sesimiz... Turfan metinleri arasında M. 419 işaretini taşıyan bir taşta Aprınçur Tigin'in dizeleri dikildi karşımıza! O hâlde selam olsun Türkçenin ilk şairi Aprınçur Tigin'e...

Orhun Vadisi'ne uzanalım şimdi de... Türk milletinin adının geçtiği ilk Türkçe metin... Taşlar üzerine yazılmış tarih, Türk devlet adamlarının millete hesap vermesi, Türk töresinin büyük vesikası, Türk dilinin mübarek kaynağı, Türk yazı dilinin ilk ve harikülade numunesi... Selam olsun Göktürk Bengütaşlarına ve onları taşlara kazıyan, Türkçenin ilk yazarı Yolluğ Tigin'e...

Gün geldi İslam'la müşerref oldu milletimiz, hayata bir Müslüman'ın penceresinden baktı şairlerimiz... İslami dönemin ilk büyük eserini kaleme alan Yusuf Has Hacıp, Türkçeyi vahşi bir ceylana benzetiyor, bu eseri yazarak onu evcilleştirdiğini söylüyordu. Ve biliyordu ki bir faninin yeryüzünde adını yaşatacak tek şey onun eseridir. O hâlde "Kişi doğdu, öldü, sözü kaldı bak!.. / Özü gitti insanın adı kaldı bak!" diyen Yusuf Has Hacıp'e 6645 kere selam olsun...

11. yüzyılda bir Türkçe sevdalısı daha yetiştirdi bu millet... Türk coğrafyasını 20 yıl boyunca karış karış gezdi. Gördüklerini, duydukları not etti. Türkçeyi ilk defa Doğu ve Batı lehçesi şeklinde tasnif etti. Türk boylarının yemek kültürünü, düğün adetlerini, geleneklerini, dillerde dolaşan şiir örneklerini kaydetti. Eserinin sonuna gezdiği yerlerin haritasını, yani Türk dünyası haritasını ekledi. O eserin adı *Divanu Lügati't-Türk (Türk dilinin genel sözlüğü)*, yazarı da Kaşgarlı Mahmud idi. O, eserini Hz. Peygamber'e atfedilen "Türk dilini öğreniniz, onların uzun süren hükümlerleri olacaktır." sözüne binaen yazmış, Araplara Türkçe öğretmek istemişti. Türkçe sevdalısı Kaşgarlıya, sözlüğündeki kelime sayısı kadar selam olsun...

Divanu Lügati't-Türk demişken bu eseri bir sahaftan satın alıp kültürümüze kazandıran Ali Emiri Efendi'yi de unutmamak lazım. O, bir kitap kurduydü. Bir gün sahafta yıpranmış, parçalanmış Arapça bir kitap gördü. Fakat cebinde kitabı satın alacak parası yoktu. Bu kitabın bir hazine olduğunu biliyordu. Dükkanı sahafın üstüne kilitledi, ceketini sattı, bir arkadaşından borç aldı ve dönüp kitabı satın aldı. Bu kitap Türkçenin ilk sözlüğü *Divanu Lügati't-Türk*'tü. Ali Emiri'nin on beş bin el yazması kitabı vardı. Fransızlar geldiler, Paris'te bir kütüphane kuralım, senin adını verelim dediler. O reddetti. Bütün kitaplarını milletine hediye etti. Bugün Ali Emiri'nin on beş bin kitabı İstanbul'da Millet Kütüphanesi'nde bulunuyor. Kitap kurdu Ali Emiri Efendi'ye Millet Kütüphanesindeki kitap sayısınca selam olsun...

1071'de Sultan Alparslan Anadolu'nun kapılarını Türklere açtı. Angora Ankara, Heraklia Ereğli, Askilipos İskilip, şehir anlamındaki "polis"ler de "bolu" oldu. Anatolia'nın Anadolu olması Türkçe için de bir fetihten ibaretti. Bu fetihten eli kılıç tutanlar kadar eli kalem tutanların da payı vardı. Eli kalem tutanlar arasında biri vardı ki o sadelikteki güzellikle halkın gönlüne girmeyi başardı. Şiirleri yüzlerce kez çoğaltıldı. Bugün on yerde mezarının olması iki şeyi gösteriyordu. Birincisi çok gezdiğini, ikincisi ve daha önemlisi "sevildiği"ni... O, Cemal Süreya'nın ifadesiyle "Türkçenin süt dişleri"ydi. O Yunus Emre'ydi. O hâlde Anadolu'da herkesin Farsça yazdığı bir dönemde, Türkçeyi bir şiir diline dönüştüren Taptuk'un müridi "Emrem Yunus"a selam olsun...

Yunus'un sadeliğinde yazıp Türkçeye sahip çıkan Âşık Paşa'yı da unutmamak lazım. Oğlu Elvan Çelebi Çorum topraklarında medfun... Türkçeye olan sevgisini "*Türk diline kimse bakmaz idi, Türklere hergiz gönül akmaz idi. Türk dahi bilmez idi bu dilleri, İnce yolu ol ulu menzilleri.*" sözleriyle ifade eden Âşık Paşa'ya *Garip-nâme*'deki beyit sayısınca selam olsun.

Kimler geldi, kimler geçti... Türkçe her yüzyılda kendisine hizmet eden şairlerin elleri üzerinde yüceldi ve yükseldi. Her gelen dil tarlasını ekti, biçti. Geride hoş sedalar bırakıp ecel şerbetini içti. Burada hepsini saysak ne kâğıt dayanır, ne mürekkep... O hâlde biraz özetlemek gerekecek... Divan edebiyatının altı büyük şairine; Fuzûlî, Bâkî, Nefî, Nâbî, Nedim ve kuğunun son şarkısı Şeyh Galip'e selam olsun. Ne mutlu onlardan nasiplenene!.. *"Üç derdim var biri birinden seçilmez / Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm!.."* diyen Karacaoğlu'na selam olsun... *"Necâsete müştak olan kargalar / Gül kadrin ne bilsin!"* diyen Seyrânî'ye selam olsun... *"Güzelliğin on para etmez / Bu bendeki aşk olmasa"* diyen Aşık Veysel'e ve bütün ozanlarımıza selam olsun... *"Şairim zifiri karanlıkta gelse şiirin hası ayak seslerinden tanırım. / Ne zaman bir köy türküsü duysam şairliğimden utanırım!"* diyen Bedri Rahmi Eyüboğlu'na köy türküleri sıcaklığında selam olsun...

Siyah serviler yerine "serin serviler" demek için sekiz sene bekleyen, *Açık Deniz* şiirini on beş yılda tamamlayan, Türkçeye olan sevgisini *"Türkçe ağzımda annemin ak sütüdür"* dizesiyle ölümsüzleştiren Yahya Kemal Beyatlı'ya selam olsun.

"Türkçem benim ses bayrağım!" diyen Fazıl Hüsnü Dağlarca'ya selam olsun!

Yurt içi sürgünün neticesinde *Memleket Hikâyeleri*'ni, yurt dışı sürgünün neticesinde *Gurbet Hikâyeleri*'ni yazan, Atatürk'ün bile "Refik Halit, aleyhimize yazıyor ama güzel yazıyor." diyerek hakkını teslim ettiği, "Türkçeyi en güzel kullanan yazar" olarak tanınan sivri dilli yazarımıza, namıdeğer "Kirpi"ye de selam olsun... O Refik Halit ki *Eskici* hikâyesinde Türkçe özlemini ne güzel anlatmıştır! Hani annesi ve babası vefat eden Hasan, bir trene bindirilip Arabistan'daki halasının yanına gönderilir. Hasan, yolculuğun ilerleyen saatlerinde Türkçe sözcükler yerine "Yâ Hassan, yâ habibî!" nidalarını içitmeye başlar. Arabistan'a ulaştığında artık etrafında Türkçe konuşan hiç kimse kalmamıştır. Çocuğun ağzını altı ay boyunca bıçak açmaz. Altı ayın sonunda bir eskiciye gayriihtiyari: "Çiviler ağzına batmaz mı senin?" diye sorar. Anadolu'dan gelen eskici önce şaşırır, ardından Hasan'la uzun uzun Türkçe sohbet eder. Muhabbet sona erip eskici ona veda ederken Hasan'ın gözlerinden bulgur bulgur yaşlar süzülür. Eskicinin nasırlaşmış kalbi de yumuşamış ve o da ağlamaya başlamıştır. Bu sahne bize ne çok şey anlatır! İşte bizler denizin içindeki balıklar gibiyiz, Türkçenin kıymetini bilmiyoruz. İyi bilmeliyiz ki bir gün vatansız kalırsak bizi bir araya getirip vatanımızı geri kazandıracak olan şey "Türkçe"dir.

“Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasin” diyen Mehmet Akif’in sözleri çınlıyor kulaklarımızda. O Akif ki kurtuluş mücadelesinin en ateşli günlerinde “Korkma!” diye sesleniyordu millete, Son ocak tütenene kadar mücadele sürecek! Sonunda zafer inananların olacak, diye Allah’ın vaadini hatırlatıyordu. Tıpkı müşriklerden kaçarken sığındıkları mağarada Hz. Peygamber’in sadık dostuna söylediği “Üzülme! Allah bizimle beraberdir.” ifadeleri gibi. Bayrağa seslenmeye devam ediyor, onu milletin yıldızı olarak tanımlıyordu. Yıldız demek baht demekti, yıldızı parlamak da bahtı yaver gitmek anlamındaydı. İkinci dörtlükte kaş ile hilalin benzerliğinden yararlanarak bayrağı “kaşlarını çatan nazlı bir sevgili” olarak niteliyordu. Tıpkı âşığın sevgiliye yalvarması gibi kaşlarını çatmamasını, endişelenmemesini, dik durmasını istiyordu bayraktan. Kurban olayım, diyordu. Dökülen kanlarımız helal olmaz diye de tehdit ediyordu onu inceden ince. Son bölümde artık “nazlı hilal”, “şanlı hilal”e dönüşüyor; Akif Türk ordusuna zafer müjdesini çok önceden veriyordu. İşte bu, Millî Mücadele’nin kazanılmasını sağlayan bir şiirdi. Bu şiirin şairi Mehmet Akif Ersoy, ömrünün son on yılını Mısır’da yokluk ve yoksulluk içinde geçirdi. Kimi zaman Hilvan’dan trenle Kahire’ye gider, burada Hacı Bekir Lokumcusu’na uğrar, lokum kutularının üzerindeki Türkçe yazıları okuyarak memleket hasretini gidermeye çalışırdı. Türkçe âşığı İstiklal şairimize İstiklal Marşımızdaki mısra sayısınca selam olsun...

Allah’a bütün kalbiyle iman etmiş, kefenini satın alıp borçlarını ödemiş, ölüm için bütün hazırlıklarını yapmış bir yaşlı kadının vefatını “Ali’nin annesine ölüm başörtülü, namazında niyazında komşu bir hanım gelir gibi gelmişti.” şeklinde sıra dışı bir üslupla betimleyen, balık ve çiçek adlarını bilmeyen hikâyeci olamaz diyen güzel yürekli Sait Faik’i de unutmayalım yazımızda. Her okuyuşta insanı farklı duygulara sürükleyen hikâyelerin sahibine kendi dilince selam olsun: Hişt, Hişt!..

Türkçeye hizmet eden dil işçilerimiz, hangi birinizi anayım, hangi birinize teşekkür edeyim bilmiyorum. Ama şunu biliyorum ki Türkçe sizin sayenizde gelişti, işlendi ve yepyeni anlam olanakları elde etti. Günümüz insanı uzun metinleri okumayı sevmiyor. O hâlde sözü kısa tutup saygı duruşumuzu nihayete erdirelim. Bidayeti olan her şeyin nihayeti vardır, demiş büyüklerimiz. Şunu herkes bilsin ki Türkçe ölmemiştir. İsmet Özel yaşıyorsa Türkçe yaşıyor, Yavuz Bülent Bakiler yaşıyorsa Türkçe yaşıyor, onların ardınca gelen onlarca şair ve yazar Türkçe edebî metinler kaleme alıyorsa bu dil yaşıyor demektir. Kimsenin endişelenmesine gerek yoktur. O hâlde kelime tercihleri üzerinden yapılan ucuz dil tartışmalarına kapılmadan Türkçe yazıp Türkçe konuşmalı, Türkçeye hizmet etmeliyiz. Temennimiz o ki Türkçemiz nice bin yıl yaşasın ve ona olan sevdamız hiç bitmesin. Saygı duruşumuz burada sona ermiştir, Türkçe tadında kalınız...

Yazan: Selim ÜMÜTLÜ (TDE Öğrt.)

Dilimin Ucunda

Söze nasıl başlamalı? Hangi kelimeyle, hangi mealde? En iyisi en kısıdan, eveleyip gevelemeden başlamalı! Dil, hakkında bir hayli söz söylenebilecek bir konu ama ben kendimce en temel olanlardan başlayayım. Diğer tüm diller gibi Türkçe de konuşma dili ve edebî dil olarak iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Edebî dil, her ne kadar konuşmada da tercih edilebiliyor olsa da genellikle estetik kaygılarla, yani güzele ulaşma gayesiyle oluşturulan yazılı metinlerde görülür. Konuşma dili ise daha ziyade bir ihtiyacı, isteği ifade etmek yahut duygu veya düşünceyi günlük iletişimde muhatabımıza aktarmak için kullandığımız dildir. Elbette her ikisi de şuurla işlenmelidir. Kelimelerin kifayetsiz kalmaması için kelime dağarcığı durmaksızın geliştirilmeli, ilerletilmelidir. Bu, iletişimde ve dünyayı daha iyi anlamada bize yardımcı olur. Wittgenstein'in dediği gibi "Dilimin sınırları dünyanın sınırlarıdır."

Destansı dilimizin güzelliklerini görmek için bakmamız gereken ilk yer bence şiirlerimizdir. Çünkü edebî dilin en saf, en temiz hâlini, darası alınmış söz olarak tarif edilen şiirlerde görürüz. Her türden duyguyu; sevgiyi, özlemi, acıyı şiirlerde buluruz. Peki neden şiirle bu kadar içli dışlıyız? Yaşanmışlıklar mı, zorluklar mı? Bana kalırsa esas nokta güzeli arayışımızdır ve bizim gibi güzeli arayan bir toplumun dili de elbette güzeldir: şiirleriyle, türküleriyle, geçmişten günümüze ulaşan eserleriyle, ses ve mecaz kuvvetiyle, söz zenginliğiyle...

Söz varlığı ve mecaz demişken mutlaka değinilmesi gereken bir husus ise deyimlerimiz ve atasözlerimizdir. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki Türkçe atasözleri bakımından en zengin dillerden biridir. Bunun ispatı için birçok örnek eser sıralanabilir ama içlerinden en eski ve çarpıcı olanı "Dîvânü Lugâtî't-Türk" adlı ölümsüz eserimizdir. Bu eserin önemli olmasının nedeni bence Türkçenin bilinen ilk sözlüğü olmasının haricinde sözcüklerin kullanımlarını gösterirken hikmetlerle, secilerle, atasözleriyle, şiirlerle süslenmesidir ki bu Türkçenin var olduğu andan itibaren nasıl derin ve etkileyici bir dil olduğunun göstergesidir.

Yüzyılların süzgecinden damıtılarak günümüze ulaşan bu atasözlerinden bazıları küçük değişikliklerle bugün de kullanılmaktadır. Bunlara örnek vermek gerekirse bence en güzellerinden biri “Erdem başı til.” (Erdemin başı dildir.) atasözüdür. Bu ifade anlam derinliğine sahip olmakla birlikte aynı zamanda dilin önemini de vurgulayan bir sözdür. Bu ifade daha sonraki dönemlerde “Söz ola kese savaşı / Söz ola kestire başı” dizeleriyle Yunus Emre’nin dilinde varlık bulacaktır. Dilin ve sözün önemine dair bir başka ifade ise “Kuruk kaşuk ağızka yaramas kurug söz kulakka yakışmas.” yani “Kuru (boş) kamış ağıza yaramaz, boş laf kulağa yakışmaz.” deyişidir. Kâşgarlı Mahmud’un derlediği atasözleri aynı zamanda kültürümüzün ve hayata bakışımızın da özlü ifadeleridir: Ağılda oğlak togsa arıkta otı öner. (Ağılda oğlak doğsa ırmakta otu biter.) sözü kimsenin rıziksız kalmayacağını ne güzel özetler. “Avcı neçe al bilse adıgı anca yol bilir (Avcı ne kadar hile bilse ayı onca yol bilir.) atasözü de sayfalar dolusu bir kitaba konu olabilecek uzunlukta bir mevzunun özlü ifadesidir. Bu kullanımlar Türkçenin ne kadar muazzam bir dil olduğunun ispatıdır.

Tabii bir tek atasözüyle iş hemen bitmiyor, bir de deyimlerimiz var. Deyimler, Türk zekâsının dilimizdeki yadigârları, geçmişten gelen zengin Türk kültürünün dilimizdeki hatıralarıdır. “Adı çıkmış dokuza, inmez sekize.”, “Etekleri zil çalmak”, “İğneyle kuyu kazmak”, “Dolap çevirmek” zengin deyim varlığımızdan sadece birkaçıdır. Neredeyse her deyim bir hikâyesi vardır. Mesela az önce örneğini verdiğimiz “Dolap çevirmek” deyimini ele alalım. Bunun hikâyesi şu şekildedir: Osmanlı döneminde, konaklarda erkekler ve bayanlar için ayrı odalar bulunmuş. Erkekler selamlık tarafında, kadınlar da haremlik tarafında oturmuş. Selamlık ve haremlik yan yana durmuş. Arada bir adet de dolap varmış. Bu dolap iki taraftakilerin birbirini görmeyeceği şekilde durmuş ve birbirlerine yemek göndermek için kullanılmış. Ancak sevdalı kimseler bu dolap yardımıyla mektuplaşırlarmış. İşte gizli saklı iş çevirmek manasına gelen “dolap çevirmek” deyimi buradan günümüze kadar gelmiş. Ve daha bunun gibi pek çok deyim hikâyesi mevcuttur dilimizde. Mesela “tası tarağı toplamak” deyimini seyyar berberlerden, “abayı yakmak” ve “abdalın karnı doyunca gözü yolda olurmuş” deyimleri de gezgin dervişlerden bizlere hatıra kalmıştır. Bu zenginlik Türkçeyi ne kadar muazzam kılıyor! “Türkçe” demek bile ayrı bir güzel, Türkçe sözcüklerin her biri birbirinden ince ve berrak...

Türkçe konuşmak dili de pek yormaz. Bunun sebebi, kelimelerimizin oldukça kısa ve anlaşılır olmasıdır. “Kalk, git, gel, bak...” gibi tek heceli fiiller bunun en somut göstergesidir. Sondan eklemeli yapısıyla Türkçe binlerce yeni kelime türetmeye uygun, matematiksel bir dildir. Öte yandan Türk zekâsı birleşik kelime yoluyla da pek çok yeni sözcüğü dilimize kazandırmıştır. Sadece renk adlarına bakmak bile Türkçenin renkli yapısını ortaya koyar: baklaçiçeği, balköpüğü, gülkurusu, kavuniçi, ördek gagası, vapurdumanı... Sıkıntı vermeyen kazançlı iş için “çöpsüz üzüm”, koruyucusu olmayan kişi için “sapsız balta”, bir konuda eski ve deneyimli olan kimseler için “eski tüfek” demek aynı ince zekânın ürünüdür. Türkçe, burada örneklenen gelişime açık yapısı sayesinde tarih boyu kendini korumuş ve yaşadığımız teknoloji çağında dahi güçlenerek varlığını devam ettirmiştir.

Burada şu noktaya da değinmek icap etmektedir: Türkçemiz yoğun bir anlatıma sahip olduğu gibi ayrıca melodik bir yapıya da sahiptir. Nitekim Türkçe konuşan birisini ilk kez dinleyen yabancılar dilimizi “Şarkı söyler gibi bir dil...” olarak tanımlamışlardır.

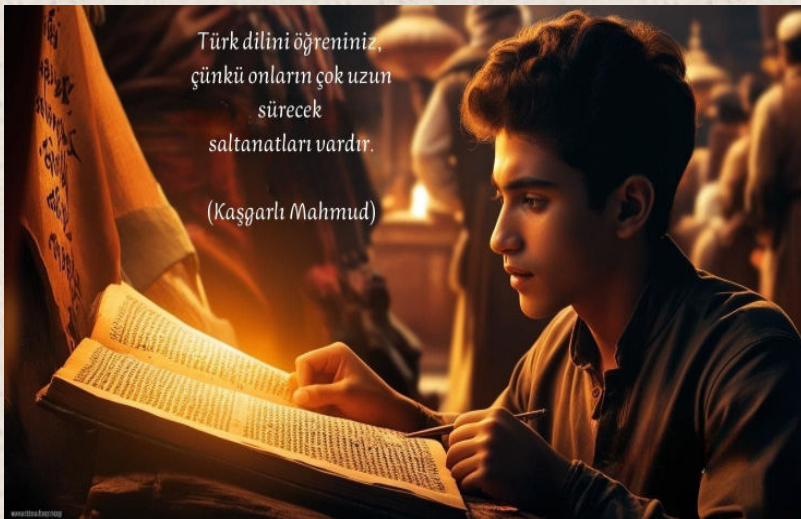
Her dilde olduğu gibi Türkçede de büyük değişimler yaşanmıştır. Ne var ki Türklerin coğrafyası değişse de alfabesi değişse de seslerden kurdukları vatan değişmemiş, gücünü hep korumuştur. Bunun da birden fazla sebebi olabilir ama en hususi neden belki de Türkçeyi bu zamana kadar aktaracak yazar ve şairlerin bulunmasıdır. Bunlara ise Orhun Abidelerinin yazarı Yolluğ Tigin, Yunus Emre, Âşık Paşa, Fuzûlî, Bâkî, Şeyh Galip, Âşık Veysel örnek verilebilir. Her biri farklı kulvarlarda koşturan bu sanatçıların ortak noktası; “Halk, divan, tekke / Duvar, kemer, kubbe...” anlayışıyla Türkçe binasını inşa etmeleridir. Onlar her yüzyılda Türkçeyi bir anıt gibi yükselten kahramanlardır.

Türkçe bize atalarımızın emanetidir. Onu narin bir mücevher gibi özenle saklamalı, incinmemesi için elimizden geleni yapmalıyız. Bu konuya da şu şekilde değinebiliriz. Yahya Kemal, “Türkçe ağzımda annemin ak sütü gibidir.” der. Onun bu sözleri adeta Türkçe ile ilişkimizin nasıl olması gerektiğini ortaya koyar. Türkçemiz, ana dilimiz, bizim için anne sütü kadar temiz ve bir o kadar da önemlidir.

Şimdi soralım kendimize. Dilimize gereken özeni gösteriyor muyuz acaba? Bu soruya evet diyebiliyor muyuz? İşte bu soruya ne zaman evet olarak cevap verirsek o zaman demektir ki dilimizi layıkıyla kullanmaktayız. Ama ne acı ki günümüzde birçok genç güzel Türkçemizi ne idiği belirsiz yabancı kelimelerle kirlletmekte hatta yanlış telaffuzlarla bunları yazıya aktarmaktadır. Başlı başına harikulade bir dil olan Türkçemiz varken Türkçe kelimelere yerine yabancı karşılıklarını kullanmanın amacı ne ola ki? Türkçemizin zenginliğini öğrenemediğimiz için aynı toplumda yaşayan insanlar olarak bazen birbirimizle anlaşmakta dahi güçlük çekeriz. Aynı şeyleri söyleyen insanların bile, birbirlerinin sözlerini iyi anlamadıkları için, kıyasıya tartıştıklarını görürüz. Tüm bunları aşmanın tek yolu Türkçemizi iyi öğrenip onun güzelliklerini ve zenginliklerini keşfetmek, konuşurken ve yazarken onu doğru kullanmaya özen göstermektir. Kadim bir dil olan Türkçemiz her vaziyette, her koşulda yaşar yeter ki onu yaşatacak bir genç nesil olsun! Yüzyıllar öncesinden bizlere şöyle sesleniyor Kâşgarlı Mahmud: “Türk dilini öğreniniz, çünkü onların çok uzun sürecek saltanatları vardır.” İşte bizler, yani gençler bu sözleri kendimize ülkü edinmeli; Türkçenin bütün dünyada öğrenilmesi ve öğretilmesi için çaba göstermeliyiz. Yavuz Bülent Bakiler’in ifadeleriyle, “Türkçeyi sallara bindirip sellere vermemeliyiz!”

Ne diyor Gazi Mustafa Kemal Atatürk? “Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, milli hissin gelişmesinde başlıca etkindir. Türk dili, dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

Türk dilini öğreniniz,
çünkü onların çok uzun
sürecek
saltanatları vardır.
(Kâşgarlı Mahmud)

Yazan:
Yusuf Şener (9/a)

Dîvânu Lugâti't-Türk'ten Kültürel Yansımalar

Dîvânu Lugâti't-Türk, Kaşgarlı Mahmud tarafından 11. yüzyılda yazılmış bir sözlük ve ansiklopedik eserdir. Yazılma amacı, Türkçenin zenginliğini, Arapça kadar güçlü bir dil olduğunu göstermek olan eser aynı zamanda Türklerin kültür, edebiyat ve dildeki üstünlüğünü ortaya koymaktır. *Dîvânu Lugâti't-Türk*, sadece Türkçede kullanılan kelimelerin Arapça karşılıklarını veren bir sözlükten ibaret değildir; o, aynı zamanda kelime türetme yolları, eklerin özellikleri, cümle yapısı gibi pek çok konuda ayrıntılı bilgi veren bir dil bilgisi kitabıdır.

Dîvânu Lugâti't-Türk'te sözcüklerin karşılıkları verilirken ortaya konulan örnek cümleler, atasözleri, deyimler ve diğer açıklamalar, döneminin Türk topluluklarının yaşam tarzıyla ilgili zengin ipuçları barındırmaktadır. Özellikle atasözleri ve deyimler, Türk dilinin kültürel zenginliğine, halkın bilgelik anlayışına ve sosyal yaşamına dair değerleri yansıtan önemli unsurlardır. Hepimizin bildiği üzere atasözleri ve deyimler bir toplumun yaşama bakışına, ahlaki değerlerine ve günlük yaşamdaki uygulamalarına dair içerikler barındırır. Kaşgarlı Mahmud, bu ifadeleri derleyerek yalnızca dilsel bir zenginliği kayıt altına almakla kalmamış, aynı zamanda köklü Türk gelenek ve göreneklerinin geçmişten geleceğe taşınmasını sağlamıştır. *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te yer alan bu öğeler, Türklerin toplumsal dayanışmasını, dünya görüşlerini ve insan ilişkilerine verdikleri önemi belgeleyen eşsiz birer kültürel miras niteliğindedir. Örneğin eserde geçen “İl kalır, törü kalmas” yani “Ülke terk edilir, ama töre terk edilmez.” sözüyle millet olmanın temelinde toplumsal kuralların olduğu belirtilmektedir. Yine doğruluk, dürüstlük kavramlarının önemini “Edgü er süñüki erir, atı kalır.” (İyi adamın kemiği erir, adı kalır.) ifadesinde görebiliriz. Eserde, toplumumuzda önemli bir gelenek olan yas tutmadan da bahsedilmiştir. “Ol, ölüğe yogladı.” yani “O, ölü için yemek verdi” ifadesi, Türk kültüründeki yas tutma geleneğinin bir göstergesidir ki bunun en güzel örneği eserde yer alan “Alp Er Tunga” sagusudur.

“Hayatta insan için önemli olan nedir?” sorusuna birçok farklı cevap verilebilir. Bunlar içerisinde önemli bir yer tutacak cevaplardan biri de erdemdir. Peki, erdemli insan olmak ne anlama gelir? Erdem, insanca kabul edilen güzel davranışların benimsenmesi ve hayatın her alanında, her zaman uygulanmasıdır. Tıpkı yüzyıllar öncesinde *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te “Yüzke körme erdem tile” ifadesinde belirtildiği gibi; önemli olan bireylerin görünüşleri değil edepleri, erdemleridir.

Millî birlik ve beraberlik, bir arada yaşayan toplumun fertlerini birbirine sımsıkı bağlar. Millî birlik ve beraberlik, toplumsal dayanışmayı gerçekleştirir. Toplumun çeşitli kesimleri arasında iş bölümü ve uyumlu bir iş birliğini oluşturur. İçinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğu inancını taşıyan bireyler, ülkenin ve milletin çıkarları söz konusu olduğunda her türlü tehlikeye karşı ortak hareket ederek güç birliği oluştururlar. Bu durum güçlü devleti oluşturur. Bu özellik *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te geçen "Orı kopsa oğuş aklışur yağı kelse imrem tepreşür. (Birisi haykırsa kavim kabile akışıp toplanırlar, düşman gelse bütün aşiret halkı teprenir.)" sözü bunu çok güzel bir şekilde ifade eder.

Türk kültürünün en derin köklerinden biri de hiç şüphesiz misafirperverliktir. *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te "konuk" kelimesiyle ifade edilen misafir, ansızın gelen ve ev sahibi tarafından iyi karşılanan kişi demektir. Misafire saygı ve hoşgörü Türk halk kültürünün önemli değerlerinden biridir. Bu hususta Türkçede yerini bulan önemli ifadelerden biri "Misafir rızkıyla gelir." deyişidir. Peki, sizce bu sözün geçmişi nereye kadar uzanır? Tabii ki "Üme kelse kut kelir." söylemiyle yüzyıllar öncesinden bugüne gelir. *Dîvânu Lugâti't-Türk*, bu noktada bizlere bu manevi değer ne kadar köklü bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir. "Kelse uma tüşürgil tınsın anıñ arukluk / Arpa saman yagutgıl bulsın atı yarukluk (Sana konuk gelirse onu indir, yorgunluğu dinsin; arpayı samanı yaklaştı, atı dinlensin.)" bu deyişler Türklerin misafire olan bakış açısını yansıtan ve ona ne kadar pozitif yaklaşıldığını gösteren örneklerdir.

Türklerin bulundukları bölgelere dair yer adları, inanç, gelenek ve görenekleri, millî ruhu ifade eden kavramları; 11. yüzyıl Karahanlılar Dönemi ve daha eski dönemlere dair sözlü halk edebiyatı ürünleri ile İslâm etkisiyle yazılmış kaynaklardan alınma metinleri kapsayan *Dîvânu Lugâti't-Türk*, millî kültürümüz açısından da gizli bir hazine değerindedir. Yani *Dîvânu Lugâti't-Türk* bir sözlük olmanın ötesinde yazıldığı dönemin insan ve toplum yaşamıyla, maddi ve manevi kültürle ilgili ilgi çekici kayıtlar ortaya koymaktadır. Şüphesiz ki, sözlü ya da yazılı bütün kültür değerleri dil aracılığıyla hayatta kalma imkânı bulurlar. Dolayısıyla Türk milletinin tarihsel süreçte ürettiği maddi ve manevi bütün değerler de Türk diliyle yaratılmıştır. Kâşgarlı Mahmud'un Orta Asya'daki Türk boylarının arasında dolaşarak yapmış olduğu derlemeler, Türk milletinin kök değerlerinin -dürüstlük, ölçülü davranma, tedbirli olma, bilgelik, israf etmeme, estetik, zarafet dünyanın geçiciliği, birlik, cömertlik, iyilik, misafirperverlik, sevgi ve kahramanlık gibi- başlangıcından beri önemini nasıl koruduğunun önemli bir vesikasıdır.

Dîvânu Lugâti't-Türk'te geçen bir şiirde "oglum öğüt algıl / biligsizlik keter / talkan kimnig bolsa / angar bekmes katar" (Oğlum öğüdümü dinle ve cehaletten kurtul. Çünkü helvası olan kimse ona pekmez katar.) denilerek öğüt alan kimsenin akıllıca davranıp başkalarının tecrübelerinden yararlandığına ve bu sayede yaptığı işi güzelleştirdiğine dikkat çekilir. O hâlde var mısınız helvamıza pekmez katmaya, yani Kâşgarlı'nın emanetine sahip çıkmaya?

Bu eser, Türkçenin bir iletişim aracı olmanın ötesine geçerek, Türk kültürünün ve kimliğinin taşıyıcısı olmuştur. *Dîvânu Lugâti't-Türk*, bize sadece geçmişimizi anlatmakla kalmaz, aynı zamanda bu geçmişten ders çıkararak geleceğimizi şekillendirme imkânı sunar. Bu nedenle, bu eseri okumak, yalnızca bir sözlük okumaktan ibaret değildir; Türk halkının kültürel zenginliklerini, geleneklerini ve kimliklerini keşfetmek anlamına gelir. *Dîvânu Lugâti't-Türk*, geçmiş ile gelecek arasında sağlam bir köprü kurarak, Türk kültürünün devamlılığına ve gelişimine katkı sunmaya devam eden bir başyapıttır. Bu mirası tanımak ve en önemlisi anlamak hepimizin en temel vazifesidir.

Lisan

Güzel dil Türkçe bize,
Başka dil gece bize.
İstanbul konuşması
En sâf, en ince bize.

Lisanda sayılır öz
Herkesin bildiği söz;
Ma'nâsı anlaşılan
Lûgate atmadan göz.

Uydurma söz yapmayız,
Yapma yola sapmayız,
Türkçeleşmiş, Türkçedir;
Eski köke tapmayız.

Açık sözle kalmalı,
Fıkre ışık salmalı;
Müterâdif sözlerden
Türkçesini almalı.

Yeni sözler gerekse,
Bunda da uy herkese,
Halkın söz yaratmada
Yollarını benimse.

Yap yaşayan Türkçeden,
Kimseyi incitmeden.
İstanbul'un Türkçesi
Zevkini olsun yeden.

Arapçaya meyletme,
İran'a da hiç gitme;
Tevvîdi halktan öğren,
Fasîhlerden işitme.

Gayrılı sözler emmeyiz,
Çocuk değil, memeyiz!
Birkaç dil yok Tûran'da,
Tek dilli bir kümeyiz.

Turan'ın bir ili var
Ve yalnız bir dili var.
Başka dil var diyenin,
Başka bir emeli var.

Türklüğün vicdânı bir,
Dîni bir, vatanı bir;
Fakat hepsi ayrılır
Olmazsa lisânı bir.

Ziya Gökalp (1876-1924)

KAYIP BİR HAZİNEİN KEşFİ: DİVANU LÜGATİ'T-TÜRK'ÜN BULUNUő HİKÂYESİ

Kitapların büyölü dünyasında kaybolmak, bazen sadece kelimelerle dolu sayfalar arasında dolaşmak değildir. Bu, bazen tarih boyunca kaybolmuő bir hazineyi bulmak gibidir. İşte Dîvânu Lugâti't-Türk'ün hikâyesi de tam olarak böyle bir keşfin hikâyesidir.

1914 yılına kadar Dîvânu Lugâti't-Türk'ün varlığı bilinse de, kimse bu değerli eserin bir kopyasına ulaşamamıştı. Ta ki eski Maliye Bakanlarından Nazif Bey'in kütüphanesinde bu hazine keşfedilene dek. Nazif Bey, kitabın değerini tam olarak bilemese de, onu altın değerinde bir eser olarak saklaması için bir yakınına verir.

Zamanla, kitap, İstanbul'un önlü Sahaflar Çarşısı'nda Burhan Bey'in eline gezer. Burhan Bey, kitabın değerini anlamasa da, eserin peşine dűřen Maarif Nazırı ve İlmiye Encümeni ne yazık ki kitabın gerçek değerini takdir edemez. Ancak kaderin cilvesine bakın ki, kitap tutkunu Ali Emiri Efendi bir gün sahaf Burhan Bey'in dükkânına uğrar ve bu paha biçilmez eseri keşfeder. Kitabı ceketini satarak 33 altına satın alan Ali Emiri Efendi, ona gözö gibi bakar.

Ali Emiri Efendi'nin heyecanı ve kararlılığı, bu eşsiz eseri kaybolmaktan kurtarır. Kitabın değerini ancak onu incelemeye başladığında tam anlamıyla kavrar ve bu keşfi dostlarına şu şekilde özetler: "Bu kitap değil, Türkistan ülkesidir... Türklük, Türk dili bu kitap sayesinde başka bir parlaklık kazanacak."

Dîvânu Lugâti't-Türk'ün hikayesi, kitapların sadece bilgi taşımadığını, aynı zamanda kültür ve tarihimizin derinliklerine ışık tuttuğunu gösterir. Ali Emiri Efendi'nin bu eseri sahiplenmesi, sadece bir kitap kurtarma çabası değil, aynı zamanda Türk diline ve kültürüne duyulan derin bir sevginin ve bağlılığın ifadesidir. Bu hikâye, kitapların ardında saklı olan sonsuz değeri bize bir kez daha hatırlatıyor.

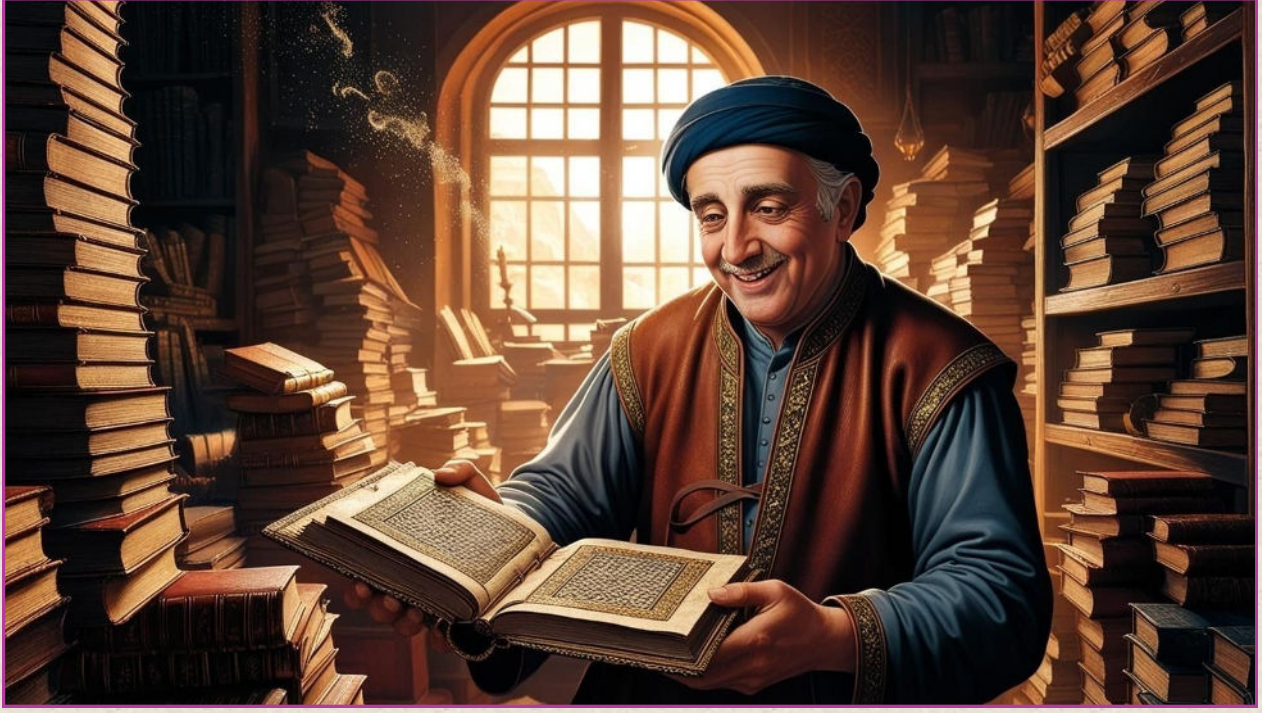
Bu eserin bulunuşu, Türk toplumunda büyük bir heyecan yaratmıştır. Ziya Gökalp, eseri görme arzusuyla yanıp tutuşmuştur. Ancak Ali Emiri, kitabı yayınlamadan önce kimseye göstermemiş, bu konuda oldukça titiz davranmıştır. Nihayetinde, Kilisli Muallim Rifat Bey'in yardımıyla eser düzenlenmiş ve basıma hazırlanmıştır.

Dîvânu Lugâti't-Türk'ün yayımlanışı, Birinci Dünya Savaşı'nın zorlu koşullarında gerçekleşmiştir. Kilisli Rifat, baskı süresince eseri yanından ayırmamış, büyük bir özveriyle çalışmıştır. Sonunda, eser üç cilt hâlinde basılarak Türk kültürüne kazandırılmıştır.

Bu eşsiz eser, zamanla pek çok dile çevrilmiştir. İngilizce, Çince, Farsça ve çeşitli Türk lehçelerine yapılan çevirilerle Dîvânu Lugâti't-Türk, dünya genelinde Türkoloji çalışmalarına ışık tutmaktadır. Eser, Türk dilinin tarihsel gelişimini anlamak için önemli bir kaynak olmayı sürdürmektedir.

Dîvânu Lugâti't-Türk, yalnızca bir sözlük değil, aynı zamanda Türk kültürünün ve dilinin derinliklerini keşfeden bir hazinedir. Ali Emiri'nin bu eseri koruma ve yaşatma çabası, Türk dilinin geleceğine yapılan en değerli yatırımlardan biri olmuştur. Bugün, Kâşgarlı Mahmud'un bu eseri, Türk dilinin zenginliğini ve çeşitliliğini gözler önüne sermeye devam etmektedir.

Bu, kitap değil; Türkistan lkesidir... Türkistan değil bütün cihandır. Türklük, Türk dili bu kitap sayesinde başka bir parlaklık kazanacak. Arap dilinde Sibeveyh'in kitabı ne ise bu da Türk dilinde onun kardeşidir. Türk dilinde şimdiye kadar bunun gibi bir kitap yazılmamıştır. Bu kitaba hakiki kıymet verilmek lazım gelse cihanın hazinele-ri kâfi gelmez... Bu kitapla Hz. Yusuf arasında bir benzerlik vardır. Yusuf'u kardeşleri birkaç akçeye sattılar. Fakat sonra Mısır'da ağırlığınca cevahire satıldı. Bu kitabı da Sahaf Burhan bana otuz üç liraya sattı. Fakat ben bunu birkaç misli ağırlığında elmaslara, zmrtlere vermem...

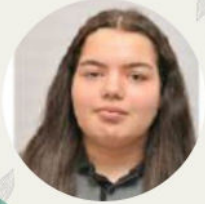
Ali Emiri Efendi (1857-1924)

Buharalı İmamlar arasındaki bir güvenilir kaynaktan ve Nişabur halkının bir imamından işittim: Her ikisi de aşağıdaki hadisi aktardı ve ikisinin de isnat zinciri Resulullah'a (Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun) dayanıyor. Kıyamet alametlerinden, ahir zaman azaplarından ve Oğuz Türklerinin ortaya çıkışından söz ediyordu. Dedi ki: "Türklerin lisanını öğrenin, çünkü onların saltanatı uzun sürecektir." Bu hadis sahih ise -vebali boyunlarına olsun- Türkçeyi öğrenmek dinî bir vecibedir. Eğer sahih değilse, akıl ve mantık bunu gerektirir. Onların yaşadığı şehirleri, bozkırları dolaştım ve Türk, Türkmen-Oğuz, Çiğil, Yağma, Kırgız lehçelerini ve manzumelerini öğrendim. Ayrıca bu dili en iyi ve en etkili şekilde konuşanlardan, en eğitilmişlerden, soyu en köklü kişilerden ve kargı sallamakta en beceriklilerden birisiyim. Türk kavimlerinden her birinin lehçesini mükemmel öğrendim ve güzelce sıralanmış bir tertip içinde kapsamlı bir kitapta topladım.

(Kaşgarlı Mahmud, Divanu Lügati't-Türk'ün Mukaddime'sinden)

Yayına Hazırlayan:
Pınar Sadıklı (11/d)

Kaşgarlı Mahmud'un “Kitâbü Cevâhiri'n-Nahv fî Lugâti't-Türk” adında kayıp bir kitabının daha olduğunu biliyor muydunuz?

Kâşgarlı Mahmud, Türk dilinin en eski sözlüklerinden biri olan Dîvânu Lugâti't-Türk'ün de yazarıdır. Ancak, dil bilimci Besim Atalay'a göre, Kâşgarlı'nın bu eseri dışında, Türk dil bilgisi üzerine yazdığı başka bir kitabı daha bulunmaktaydı. Atalay, bu kitabın varlığına dair kanıtı Dîvânu Lugâti't-Türk'ün birinci cildinde geçen bir dipnotta bulduğunu belirtmiştir. Eserde adı geçen Kitâbu Cevâhirü'n-Nahv fî Lugâti't-Türk, günümüze ulaşamamış olsa da, bulunması hâlinde Türk dili ve kültürü açısından büyük bir kazanç olacağına inanılmaktadır.

2008 yılı, UNESCO tarafından Kâşgarlı Mahmud Yılı ilan edilmiş ve bu dönemde Avrasya Yazarlar Birliği kitabın izini sürmek için bir çalışma başlatmıştır. Ne yazık ki, tüm çabalara rağmen kitap hâlâ kayıptır. Ancak bu kayıp eser, dilbilimciler ve tarih meraklıları için hala bir umut ve heyecan kaynağı olmaya devam ediyor.

Kitâbü Cevâhiri'n-Nahv, Türk dilinin geçmişine ışık tutabilecek bir hazine olarak keşfedilmeyi bekliyor. Bulunması halinde, yalnızca dilbilimsel açıdan değil, kültürel zenginlik açısından da büyük katkılar sağlayacaktır. Bu kayıp eser, Türk dilinin derin köklerine yapılan bir yolculuk olarak hayal edilmeye devam ediyor.

Kâşgarlı Mahmud'un soylu bir aileden geldiği ve iyi bir eğitim aldığı bilinmektedir. İlk öğrenimini Opal köyünde Hamidiyye ve Saciyye medreselerinde tamamlayan Mahmud, Türk dünyasını dolaşarak farklı Türk topluluklarının dillerini, lehçelerini ve kültürlerini incelemiştir. Bu geziler, *Dîvânu Lugâti't-Türk*'ün zengin içerik ve derinliğine büyük katkı sağlamıştır.

Doğum yeri konusunda farklı rivayetler varsa da, Barsgan ya da Opal köyü olduğu düşünülmektedir. Kâşgarlı Mahmud'un ailesinin yaşadığı trajik olaylar, onun Türk dünyasını dolaşarak eserini hazırlamasına ilham vermiştir. Dedesi *Muhammed Buğra Han*'ın ölümünün ardından yaşanan kanlı darbe, Mahmud'u ailesinin çoğunu kaybetmesine yol açmıştır.

Kâşgarlı Mahmud, Arapça ve Farsça gibi dilleri öğrenmiş, medreselerde hocalık yapmış ve sonunda Bağdat'a yerleşerek eserini burada tamamlamıştır. *Dîvânu Lugâti't-Türk*, sadece bir sözlük değil, aynı zamanda Türk dünyasının kültürel ve coğrafi bir haritasıdır. Mahmud, bu eseri Halife *Muktedî Biemrillah*'a sunmuş ve bu yolculuğuyla Türk kültürünün Arap dünyasında tanınmasına katkıda bulunmuştur.

Kâşgarlı Mahmud'un hayatının son dönemlerini Opal köyünde geçirdiği ve burada vefat ettiği düşünülmektedir. Türbesinin bulunduğu Opal, onun yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Kâşgarlı Mahmud, yalnızca bir dil bilimci değil, aynı zamanda Türk kültürünün koruyucusu ve taşıyıcısı olarak anılmaya devam etmektedir. Onun mirası, Türk dili ve kültürü için sonsuz bir ilham kaynağıdır.

Kaynaklar:<https://tdk.gov.tr/divanu-lugatit-turk/kasgarli-mahmud>;<https://tr.wikipedia.org>.

Güzel Türkçemiz

Birlikte yaşamın en önemli anahtarı nedir sizce?

Bu sorunun birden fazla yanıtı olabilir ancak benim görüşlerime gelirse: Biz insanları bir arada toplayıp toplumu toplum yapan din, ırk fark etmeksizin aynı çatı altında yaşayan herkese tesir eden o sihirli anahtar dildir. O, öyle bir hazinedir ki sadece iletişim aracı olarak görüyorsanız büyük bir yanılgıya düşersiniz. Çünkü duygularımızı ifade etmek, düşüncelerimizi paylaşmak dilden geçer ki bu da insanın temel ihtiyacıdır diyebiliriz.

Bahsettiğim bu hazinenin en değerli unsuru olarak “Türkçemiz” cevabını kuşkusuz sizlere sunarım. Kelime hazinesi bakımından oldukça zengin olan Türkçemiz aynı zamanda özgün de bir dildir. Harf veyahut kelimelerimizin birkaçını bile bir araya getirerek çok derin ve çok anlamlı cümleler kurabiliriz. Bir kökten dahi bir düzine sözcük üretebiliriz. Örneğin; gözlem, gözetmek, gözlemevi, gözcü, gözyaşı, gördüğünüz üzere sıraladığım sözcüklerin hepsinin kökü aynıdır. Aynı zamanda Türkçemizin başka bir harikulade özelliği ise kelimelerin birden fazla anlamda kullanımının olmasıdır. Örneğin; bulmak kelimesini türlü şekillerde kullanabiliriz.”Yazı yazmak için yeni bir konu buldum.” derken bir şeyi elde etmek anlamında “Kabahati onda buldu.”Derken kusur yüklemek,”Thomas Edison ampülü buldu.” derken icat etme manalarında kullanılır. Üstelik bunlarla sınırlı kalmayıp Türkçemizde anlam güçlendirmek amacıyla atasözleri, deyimler, ikileme türünden sözcükler ve daha niceleri vardır. Türkçe deyim söz varlığı açısından zengindir. Türkçede on bin civarında deyim bulunmaktadır. Deyimlerimiz kısa ve özlü ifadelerdir. Az sözcükle çok anlam katar. Örneğin ”gözden çıkarmak” maddi veya manevi varlıkların elden çıkarılmasını kabul etmek,”gözü dönmek” aşırı öfkenin etkisiyle ne yaptığını bilmez duruma gelmek,”göz koymak” bir şeye sahip olmak, ele geçirmek istemek anlamlarına gelir. Atasözlerimize gelecek olursak kalıplaşmıştır ve söyleyeni belli değildir. Yüzyıllar boyu edinilen yaşam olan deyimlerinden kaynaklanarak ortaya çıkmıştır. Örneğin ”göze yasak olmaz”, meydana olan bir olayı herkes izler,”gözlüye gizli yoktur” görmek isteyen göz her şeyi görür, anlamlarına gelir. İkilemeler ise anlamı pekiştirmek amacıyla aynı, eş anlamlı, zıt anlamlı sözcüklerin tekrarlanmasıdır. Örneğin; yalan yanlış, er geç, köşe bucak, kılık kıyafet...

Dilimiz, hayal gücümüzün büyük bir kaynağıdır. Bu sebeple hikâyelerimizde, şiirlerimizde, şarkılarımızda ve daha fazlasında özgünlük bakımından kendimizi göstermekteyiz. Türkçemiz bunu tarihin birikiminden ve kültürün derinliklerinden elde ettikleriyle kazanır. O, kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi, neye inandığımızı, anlatır. Kendi dilimizi anlamak, bir bakıma kendimizi anlamaktır. Lutwing Witgenstein’ da dediği gibi “Dilimizin sınırları dünyamızın sınırlarını belirler.” ki Türkçe satranç misali basittir, öğrenimi kolaydır ama sınırsız bir yapıya sahiptir. Bu kadar özel ve oldukça güçlü bir dile sahip olduğumuz gibi ona karşı sorumluluklarımız da vardır. Onu daha iyi kavrayıp, benimsemek, ona sıkı sıkı tutunmak için uğraşmadığımız sürece Türkçemiz Türkçe olmaktan çıkar. Buna karşı dilimizi korumak bizim en büyük vazifelerimizden biri olduğunu mutlaka kendimize hatırlatmalıyız. Özellikle dilimizi kullanırken yabancı kelimeleri Türkçemize kattığımızı fark ettiğimizde, özgünlüğünü kaybetmemesi için veyahut dışarıya adımımızı her attığımızda Türkçemizde yer almayan kelimelerin tabelalarımızda yer aldığını gördüğümüzde, onların dilimize yerleşmemesi için uyarılarda bulunmalıyız. Atamız bu konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.”Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.”

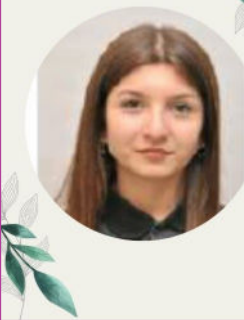
Dilimiz aynı zamanda bağımsızlığımızın da büyük bir sembolüdür. Bu nedenle Oktay Sinanoğlu’nun da dediği gibi “Türkçe giderse Türkiye gider.” Bunun farkındalığını daima yaşayıp yaşatmalıyız.

**"DİLİMİN SINIRLARI, DÜNYAMIN
SINIRLARIDIR"**

-LUDWIG WITGENSTEIN

Ludwig Wittgenstein

Yazan: SudeNaz
Yarız (11/D)

Türkçenin Tarihî Gelişimi ve Dil Yozlaşması

Bu metinde sizlere Türkçenin tarihi gelişimi ve Türklerin kullandığı alfabeler hakkında çeşitli kaynaklardan derlediğim bilgileri sunacağım. Türkçedeki bazı kelimelerin eski ve yeni hâllerine örnekler vereceğim. Dilimizin yozlaşmasına ve bu yozlaşmayı önlemek için yapılması gerekenlere değineceğim. Öncelikle Türkçenin tarihî gelişiminden başlamak istiyorum:

İlk izlerine Sümer kaynaklarında rastlanan Türk dilinin ilk verileri Hunlardan kalan birkaç kelimedir. Bu birkaç kelimelik veri bir kenara bırakılırsa Moğolistan'da bulunmuş olan 6 satırlık Çoyr yazıtı (687-692), Türkçenin tarihi bilinen en eski metnidir. Köktürklerden kalan Köl Tigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk anıtları ise, geçmişi eskiye dayanan hacimce en büyük Türkçe metinleri ihtiva etmektedir.

7-10. yüzyıllar arasında Türkçe, Macaristan'dan Güney Sibirya'ya ve Moğolistan içlerine kadar uzanan sahada Göktürk harfleriyle yazılan bir yazılı dil olarak kullanılmıştır. Yazıtlar, Moğolistan'dan sonra en yaygın olarak Güney Sibirya'da Yenisey ve kollarının suladığı alanlarda bulunmaktadır.

Asya'da Runik harfli yazıtlar beş ana bölgede toplanmıştır. Bunlar Batı Türkistan, Doğu Türkistan, Moğolistan, Güneydoğu Sibirya ve Kuzeydoğu Sibirya'dır.

Köktürklerden sonra gelen Uygurlar, 9. yüzyıldan itibaren Tarım havzasında ve Gansu bölgesinde Göktürk, Uygur, Soğdak ve Brahmi alfabeleriyle eserler meydana getirmişlerdir. Bugün itibarıyla elimizdeki kâğıda yazılı metinlerin en erken tarihli Uygurlara aittir.

Şimdi de Türklerin tarih boyunca kullandıkları alfabelere temas edelim:

Tarih boyunca bütün kavim/milletler gibi Türkler de birbirinden oldukça farklı alfabeler kullanmıştır. Türklerin yeni bir kültürle etkileşime girmesi ve coğrafi konumunu değiştirmesi farklı alfabeler kullanmasında etkili rol oynamıştır.

Türklerin kullandığı alfabeler sırasıyla şöyledir: Köktürk alfabesi , Uygur alfabesi , Arap alfabesi, Kiril alfabesi, Latin alfabesi.

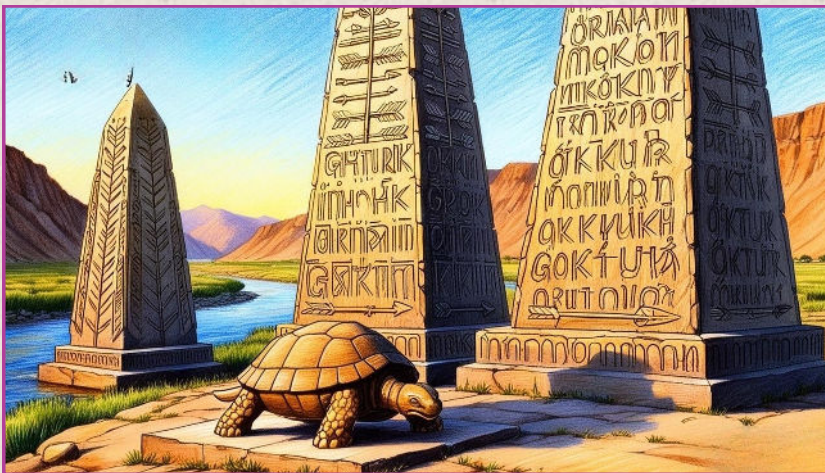
Dilin tıpkı insanlar gibi canlı bir varlık olduğunu, zaman içinde kelimelerin değişime uğradığını unutmayalım. Bu konuda sizlere birkaç örnek vermek istiyorum. Türkçemizdeki bazı kelimelerin eski ve yeni hâlleri şu şekildedir:

tabışgan>tavşan, badrak >bayrak, yaşıl>yeşil, edgü>iyi

Son olarak biraz da Türkçenin yozlaşmasından bahsedelim. Yozlaşma kavramı “doğasında, soyunda bulunan iyi niteliklerini sonradan yitirmek” anlamına gelmektedir. Bunu Türkçe bağlamında düşündüğümüzde şu şekilde ifade edebiliriz: Türkçede yozlaşma; dilin işleyiş özellikleri olan geçerli kurallarını bir tarafa atıp dili gelişigüzel kullanarak, onun yapı ve işleyişindeki kuralların işlemez hâle getirilmesi, dilin işleyiş özelliklerini kaybedip bozulmasıdır. Özellikle gençlerin dili gelişigüzel ve hatalı bir şekilde kullanması dilimizin yozlaşmasında etkilidir. Bazı mağazaların ve dükkânların İngilizce tabela kullanması, telefonla mesajlaşmanın artmasının bir sonucu olarak kelime kısaltmalarına sıkça başvurulması, argoyle karışık İngilizce kullanımı ve yabancılara özenme dilimizin yozlaşmasına sebep olan başlıca etkenlerdir. Türkçenin yozlaşmasını önlemek için yapılması gerekenleri ise şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Teknoloji çağının hızla gelişmesinden ötürü yabancı dillerden gelen kelimelerin çoğunun Türkçe bir karşılığı yoktur. Türk Dil Kurumu bu konu üzerinde çalışmalar yapmalıdır. Öte yandan teknoloji tüketen bir toplum olmaktan çıkıp teknoloji üreten bir toplum olmamız gerektiği hususu yadsınamaz bir gerçektir.
2. TDK tarafından bulunan Türkçe kelime karşılıklarının telaffuz ve zorluk açısından fazla olması bu kelimelerin kullanılabilirliğini azaltmaktadır. Söz konusu Türkçe karşılıklar bu açıdan gözden geçirilmelidir.
3. Çeşitli yarışmalar düzenlenerek bu konuda gençlerin özendirilmesi sağlanmalıdır.
4. Televizyonlar var olan programların Türkçeye zarar verenlerine son vermeli ve dilimize sahip çıkan programların sayısını artırmalıdır.
5. Dükkân, avm ve diğer ticari işletmelerin yabancı isimlerle açılmasına izin verilmemelidir.

Yararlanılan Kaynaklar: Fikriyat.com.tr, Kültürportali.gov.tr, Dergipark.gov.tr

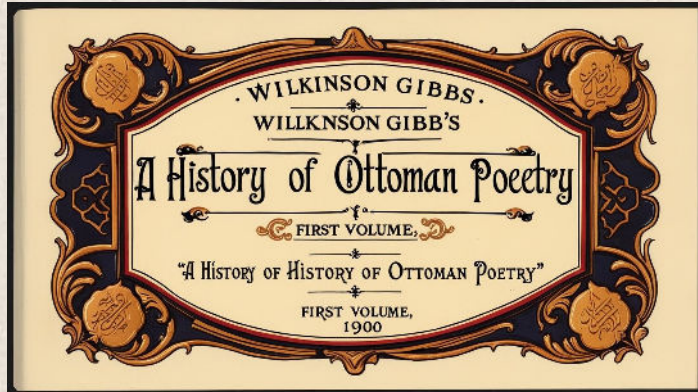
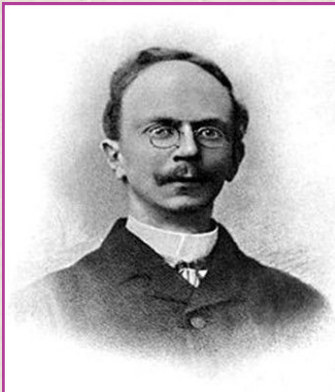
Hazırlayan:
Kadriye Suden
Akgün (10/B)

Türkçeye Hizmet Eden Yabancılar: Gibb, Redhouse ve Radloff

ELİAS JOHN WILKINSON GİBB

- 3 Haziran 1857 yılında Glasgow'da dünyaya geldi.
- On altı yaşında Glasgow Üniversitesi'nde mantık, matematik ve Arapça okudu.
- Erken yaşlarda okuduğu *Binbir Gece Masalları* ile Osmanlı'ya ilgi duymaya başladı.
- Osmanlı'ya ilgi duymasına rağmen Osmanlı Devleti'ni ziyaret etme imkânı bulamadı, tüm çalışmalarını masa başında yürütmek zorunda kaldı.
- 1889 yılında evlenerek Londra'ya gitti ve burada Osmanlı şiiri üzerinde çalışmaya devam etti.
- 1900 yılında *A History Of Ottoman Poetry* adlı büyük eserinin ilk cildini yayımlandı.
- Yaşadığı dönemde Avrupa'da yaygın olan "Türklerin edebiyatı yoktur." şeklindeki cehaletten kaynaklanan bir düşünceye, en güzel cevabı, Türklerin kültür tarihlerindeki altın çağları diyebileceğimiz "Osmanlı"nın şiir tarihini yazmakla verdi.
- Türkçeye hâkimiyeti ile daha 21 yaşında, devrinin Türkçe uzmanı olan Redhouse'un takdirlerini kazanan Gibb; 44 yıllık ömrünün 20 yılını başka bir milletin şiir tarihini yazmaya harcamıştır.
- 1901 yılının kasım ayında kızıl hastalığına yakalandı ve 5 Aralık tarihinde vefat etti.
- Cenazesine aralarında Abdülhak Hamid'in de bulunduğu birçok Türk katıldı.

JAMES WILLIAM REDHOUSE

- 1811 yılında Londra’da doğdu.
- 5 yaşındayken babası hayatını kaybetti.
- 8 yaşında erkek çocuklarını denizciliğe hazırlayan bir yetim yurduna yerleştirildi. Fakat disiplinsizliği yüzünden buradan çıkarıldı.
- 1826 yılında kamarot olarak bir gemide çalışmaya başladı.
- Bu gemi İstanbul’a vardığında işini bıraktı.
- Kısa sürede Türkçeyi öğrenerek Bâbiâli Tercüme Odası’nda çalışmaya başladı.
- Burada çalışmaya başlamasıyla Osmanlı yazarları ile bir araya gelebilme fırsatı buldu.
- Bu sayede Osmanlı kültürüne hem ilgisi artmış hem de yakından tanımıştır.
- Redhouse’un ilk eseri 1830’lu yıllarda, Osmanlı Türkçesi’nde kullanılan Arapça ve Farsça kelimeler için hazırlamaya başladığı ve 1842’de tamamladığı iki ciltlik *Müntehabât-ı Lugât-ı Osmâniyye*’dir.

Wilhelm Radloff

- Radloff, Türk dünyasını değişik yönleriyle araştıran, onları gün ışığına çıkarak Türkoloji tarihinde yeni bir devir açan ve 81 yıllık uzun ömrünün 60 yılını

bu çalışmalara adanmış Alman asıllı bir Rus Türkologudur.

- Rusya ordusunda yedek subay olan bir babanın tek oğlu olarak 5 Ocak 1837 tarihinde Berlin'de dünyaya gelen Radloff, ailesinin iyi olmayan maddî durumuna rağmen iyi bir eğitim almıştır.
- Lise yıllarından itibaren edebiyata ve dile ilgi duymaya başlamış, üniversiteye girdiği ilk yıllarda aldığı felsefe ve ilahiyat eğitimini yarıda bırakarak filolojiye yönelmiştir.
- İlerleyen yıllarda Radloff; Türk, Moğol, Mançu ve Fin dilleri arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalışan hocası Wilhelm Schott sayesinde Doğu dillerine yönelmeye başlamış ve Orta Asya'nın bilinmeyen dillerini kendisine çalışma alanı olarak seçmiştir. Bu yıllarda, Rus topraklarında araştırma yapabilmek amacıyla Rusça öğrenmeye başlamış; Rusların Merkezî ve Doğu Asya'daki Türk topraklarına doğru ilerlemesiyle birlikte Rusya'da kalmaya ve Türk dili, tarihi, kültürü üzerinde çalışmaya karar vermiştir.
- Yirmili yaşlarından itibaren soğuk Sibiry topraklarında öğretmenlik yapmaya başlayan Radloff, aynı zamanda o topraklar üzerinde gezintiler yaparak sayısız kaynağa erişmiştir.
- 1891 senesinde Petersburg Akademisi tarafından kurulan bir heyetin başkanı olarak Orhon bölgesine gönderilen Radloff, bu bölgedeki yazıtlar üzerinde yazılanları okumak için Thomsen ile bir yarışa girer. Sonunda, Thomsen yazıtları Radloff'tan önce okur; fakat buna rağmen Radloff da boş durmamış ve yazıtlar üzerindeki karakterlerden 11'ini çözmeyi başarabilmiştir.

- 1898'den sonra Uygur dili üzerine de araştırma yapmaya başlayan Radloff, Albert Grünwedel'in Turfan'a düzenlediği seyahat sonucunda gün ışığına çıkarılan Uygurca metinler üzerinde çalışmalarda bulunmuştur.
- Evli ve iki kız çocuğu sahibi olan, Türkoloji üzerine yaptığı çalışmaları ile bu alanın önde gelen isimlerinden biri olmayı başarabilen Radloff, 29 Nisan 1918'de Rusya'nın Petersburg şehrinde vefat etmiştir. Onun eserleri günümüzde de geçerliliğini korumakta ve Türklük bilimi çalışmalarına öncülük etmektedir.
- Ünlü edebiyat tarihçimiz M. Fuat Köprülü, Radloff hakkında şunları söylemiştir: "Radloff'un Türkoloji sahasındaki esas hizmetini, Türk dillerinin türlü devirlerine ait dil malzemesini toplaması ve yayımlaması teşkil eder. O, bu sahada Avrupa metotlarını kullanmak ve şaşılabilecek derecede bir gayret ve çalışkanlık göstermek suretiyle hakiki bir önder olmuştur. Radloff'un aşağıdaki sözleri Köprülü'nün tespitinde ne kadar haklı olduğunu göstermektedir: "Ben, hayatım boyunca yeni bir ilmin, "Türkoloji'nin kuruluş ve gelişmesini yaşadım ve gücümün yettiği kadar bu ilmin ilerlemesine hizmet ettim. Bu yüzden benim çalışmalarım, başkalarının da yardımını gerektiren bu ilim dalının tamamlanması ve Türkoloji'nin devam etmesi için birer yapı taşı olmaktan başka bir şey ifade etmez."

Yararlanılan Kaynaklar:

Çalışır, N. (2018), "J. W. Redhouse ve E. J. W. Gibb'in Entelektüel Paylaşımları ve Osmanlı Kültürünü Anlama Çabaları", Türkiye Araştırmaları Dergisi, ss. 103-124.

Ferrard, C. (1996), "Gibb, E. J. Wilkinson" DİA, C. 14, ss. 64-66.

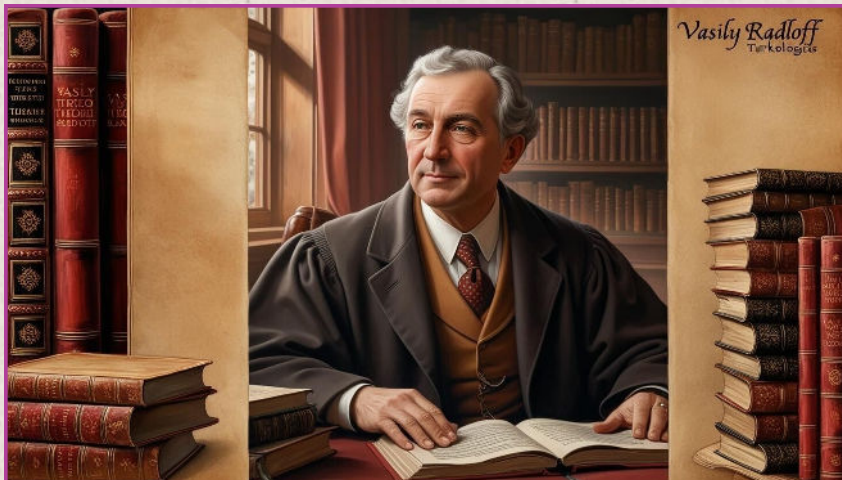
Findley, C. V. (2007), "Redhouse, Sir James William", DİA, C. 34, s. 523

Sarı, İsa, Kişisel Ağ Sayfası. <https://www.isa-sari.com/turkolojinin-duayeni-friedrich-wilhelm-radloff/>

Vikipedi, "Vasili Radlov", https://tr.wikipedia.org/wiki/Vasili_Radlov.

Vikipedi, "Elias John Gibb", https://tr.wikipedia.org/wiki/Elias_John_Gibb.

Hazırlayan: Elanur
Ercan (11/F)

Tık Tık Kabacık Masalı

Bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde anne baba ve üç çocuktan ibaret bir aile musmutlu yaşarmış. Günler gelmiş geçmiş, bir sabah anne bu dünyadan göçüvermiş. Anne ölünce baba, çocukları annesiz büyümesinler diye eve bir tane üvey anne getirmiş. Üvey anne çocukları hiç mi hiç sevmezmiş. İki güne bir kocasına “Bunları götür dağa bırak!” der, adamcağının kafasının etini yermiş. Aradan biraz zaman geçince adam kadının sözlerinden bıkmış. Çok üzülüyormuş ama ne çare, yapacak bir şey de yokmuş! Çocuklara demiş ki: “Çocuklarım, bugün erkenden yatın; yarın sizi dağa odun kesmeye götüreceğim. Siz de orada oynarsınız.” demiş. Sabah olmuş, eşyayla çocukları at arabasına bindirmiş. Ne var ki gece üvey kadınla konuşurken küçük çocuk bunları duymuş. Yanına bir parça buğday tanesi almış. Vakit gelince arabaya binmişler ve dağın yolunu tutmuşlar. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler, sonunda menzile erip dağa varmışlar. Küçük çocuk yolculuk esnasında buğday tanelerini yere atmış. Bunu yaparken geri gelirken evin yolunu bulabilmeyi amaçlamış. Oraya varınca çocuklar arabadan inmiş. Babaları demiş ki: “Şu karşı boşlukta siz oynayın da çocuklarım, akşam olunca baltanın da sesi kesilince buraya gelirsiniz; hep beraber evimize döneriz!” demiş. Çocuklar oraya gidip oyuna dalmışlar. Zaman su gibi akmış, öğlen olmuş, akşam olmuş, gün batımı olmuş, daha babaları hiç bunları çağırmamış! Böyle tık tık tık baltanın sesi geliyormuş. Çocuklar, “Allah Allah, akşam oldu, babamız ne duruyor?” diye babalarının odun kestiği yere gelmişler. Bir de görmüşler ki babaları ağacın dalına bir tane kabak asmış. Astığı kabak rüzgârdan sallandıkça “tık tık” aynı balta sesi gibi ses çıkıyormuş. Çocuklar babalarına: “Tık tık kabacık, bizi aldatan babacık!” demişler. Sonra ne yapacağız, ne yapacağız diye söylenirken küçük çocuk demiş ki: “Ben annemle babamı gece konuşurken duydum bu yüzden geldiğimiz yola buğday taneleri attım. Gelin geldiğimiz yoldan gidelim, böylece yolumuzu kaybetmeden evimizi buluruz.” demiş. Ondan sonra bakmışlar ki buğday tanelerinin hiçbiri yok. Buğday tanelerini kuşlar toplamış, yemiş. Yollarını kaybetmişler.

Gece olunca tepenin ucunda bir ışık görmüşler. Oraya gitmeye karar vermişler. Ondan sonra az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler nihayet oraya varmışlar. Meğer orası da o ülkenin sarayı imiş. Ondan sonra askerler, “Ne yapıyorsunuz burada? Siz kimsiniz gece vakti burada..” diye bunları sorguya çekmişler.

Derken askerler çocukları tutmuşlar, doğru padişahın huzuruna çıkartmışlar. Bu kez tah-tında oturan padişah sorguya başlamış: “Çocuklar bu saatte burada ne işiniz var?” diye sormuş. Onlar da başlarından geçen her şeyi bir bir anlatmışlar. Babamız üvey anne getir-di, üvey anne de bizi sevmedi, babamız bizi dağa bıraktı. Yolumuzu izimizi kaybettik, bir daha köyümüzü de bulamadık!.. Derken padişah bu sözlere çok sevinmiş. Benim çocukla-rım yok, demiş. Siz sarayda kalın, benim çocuklarım olun diye de eklemiş. Çocuklar da çaresiz kabul etmişler. Aradan uzun yıllar geçmiş. Derken padişah ölmüş, geleneğe göre en büyük çocuk oranın padişahı oluyormuş. Dolayısıyla kardeşlerin en büyüğü padişah olmuş. Askerlerle beraber kır gezisi yaparken bakmışlar ki seneler sonra babası yine odun kesmeye gelmiş. Padişah, babasını görünce onu hemen tanımış ve askerlerine emir ver-miş: “Şu oduncunun heybesine gidin, şu altın tası koyun. Onu da hırsız diye yakalayın ve buraya getirin!” Askerler hemen gitmişler, gizlice eşiğin heybesine altın tası koymuşlar. Oduncuyu da hırsız diye yakalayıp padişahın huzuruna getirmişler. Adam, çocuğunu tanı-mamış, Durmadan yalvarmış: “Padişahım ben yapmadım! Ben etmedim! Ben hırsız de ği-lim...” Derken padişah o ğlan demiş ki: “Beni tanıdın mı?” Yok, tanımadım demiş adam. O zaman o ğlan “Sen benim babamsın!” diye gerçe ği açıklamış. Adam çok şaşırmış. O ğ-lan: “Sen, yıllar yıllar önce...” demiş. “Üç çocu ğu da ğa bıraktın gittin. Onlar ne yaptı? Hiç aradın, sordun mu?” Adam hüngür hüngür ağlamış. “Çok pişmanım, getirdi ğim Ha-nım demiş, bana böyle yapmamı söyledi. Ben de çaresiz onları götürdüm, demiş. “Ama geri gittim, aradım aradım senelerce. Bulamadım.” demiş. Adamla büyük çocu ğu kucaklaşmış, öbür kardeşleri de gelip kucaklaşmışlar. Babalarına da güzel bir saray yaptırmışlar, ömürlerinin sonuna kadar mutlu mutlu yaşamışlar. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Kaynak Kişiler: Hüseyin Arlı, Ahmet Arlı, Mukaddes Arlı, Mehmet Arlı

Derleyen: Ahmet
Arlı (10/F)

TÜRKÇE BAHÇESİNİN KIR ÇİÇEKLERİ: MANİLER

Karşıma fener geldi,
Aklıma neler geldi,
Döner bekledim ama,
Sofraya börek geldi .

Yazan: Nehirsu Cenan-İrem Kuruçay (10/D)

Teskere vakti geldi
Asker selamı verdi
Acep yar evlendi mi?
Gönül yâri özledi

Yazan: Zeynep Suna (10/D)

Gökleri duman sardı,
Yârim başını sardı,
Sende takılı kaldım,
Gönlümü acı sardı.

Yazan: Hüseyin Ayberk Alataş (10/D)

Boncuk boncuk gözleri ,
Yaktı beni sözleri,
Uykudan uyanmış da
Al al olmuş yüzleri

Yazan: Zeynep Aydoğan-
Sevgisu Sarıkoca (10/D)

Ovalara su doldu,
Aşk başıma dert oldu,
Aşkın ile kavruldum,
Tutan dilim lal oldu.

Yazan: Berkay Sepetçi-Eyen Şengül (10/D)

Su gibi durulmuşsun
Alnıma yazılmışsın
İki gözümün çiçeği
Sen bana vurulmuşsun.

Yazan: Elanur Yıldırım (10/D)

Yayına Hazırlayan: Ceren Köşger (11(E)

ALINTI ŞİİR

Gazel-i Nescafe

Hangi meyde bâdede var lezzetün ey nescafe
Haşre dek eksilmesün hiç lezzetün ey nescafe

Bâde-i gül-rengi bir kez sâki-i gül-çehreden
İtmeyenler nûş bilmez kıymetin ey nescafe

Kim bilür âlemde "kahve-i nâs" olduğun
Asl u neslün oldur andan rütbetün ey nescafe

Görmesün rûy-i şefaât dünye vü ahretde kim
Redd ü inkâr edenler hürmetün ey nescafe

Tevbeden bî-tâb düşmüş ehl-i keyfi gör gözet
Eyleme zinhâr eksük rahmetün ey nescafe

Sâde yâ hod şîrr ü şeker olsa da mergûb olur
Çünkü beyne'n-nâs çokdur râğbetün ey nescafe

Günde on beş kâsede nûş itse de ister ehl-i keyf
Rûz u şeb dillerdedür çün hasretün ey nescafe

Bezm-i meyde eylesün yârân sohbet tâ be-sûbh
Ben de eydem tâ be-şeb kim sohbetün ey nescafe

Cem diler her katreni nûş eylemek ahab ile
Çün yayılır râyihandan hikmetün ey nescafe

BİRAZ ETİMOLOJİ

KUYUMCU

Türkçenin güzel kültür sözlerinden biri de kuyumcu sözüdür. Kültür sözleri, milletlerin medeni gelişmişliğini gösterirler. Bu bakımdan bir dilde ne kadar çok kültür sözü varsa o dili konuşan toplumun medeni seviyesi o kadar yüksektir. kuyumcu sözü de Türklerin maden eritme işini eskiden beri bildiklerini göstermektedir. Türkler, birçok kültür sözünü aldıkları Farslardan bu yüzden zerger (=kuyumcu) kelimesini almamışlardır Yazık ki diğer Türk lehçelerinde kuyumcu sözü unutulmuş, onun yerine bu Farsça kelime yaygınlaşmıştır. Peki kuyumcu sözü nereden geliyor? Eski Türkçede kuy- “dökmek” demektir. koy- ile aynı olan bir fiil bu. Eriyik madeni bir kaba dökme fiiline kuy- demiş atalarımız. İşte bu fiilden isim yapma eki -m ile kuyum ismi oluşturulmuştur. kuyum, madeni koyma işinin adıdır. Tıpkı durmaktan durum, yapmaktan yapım, çözmekten çözüm gibi... Bu kuyum işini yapan kişilere de meslek yapma eki olan +cu eki getirilerek kuyumcu kelimesine ulaşılmıştır.

Kaynak: Ali Akar, *Düşünen Türkçe*, Ötüken Yayınları, İstanbul,, 2019, s. 200.

OKUMAK

ok, *oğuz* maddesinde ifade ettiğimiz gibi Eski Türklerde sosyal hayatın düzenlenmesinde önemli yeri olan hukuki bir semboldü. Türkler, Oğuz Kağan destanında anlatıldığı gibi birini bir yere davet ederken onlara *ok* gönderirlerdi. *ok*, boyun gücünü, yasaların toplum üzerindeki yaptırım etkisini göstermekteydi. Bu yüzden birini bir yere davet etmek için ona *ok* yollarlardı, buna da *okı*- denirdi. Kelime, *ok* isminden +ı- ile yapılmış türemiş bir fiildir. Böylece *okı*- “davet etmek” anlamını kazanmıştır. Buna bağlı olarak *okuntu* “davetiye” ismi türetilmiştir. Günümüzde Anadolu’nun pek çok yerinde insanları düğünlere davet etmek için gönderilen hediyelere *oku* ve *okuntu* denir.

Kaynak: Ali Akar, *Düşünen Türkçe*, Ötüken Yayınları, İstanbul,, 2019, s. 210.

ÜZÜM

Bir dildeki meyve, sebze ve bitki adlarından, o dili konuşanların ata yurtlarını, diğer milletlerle kültürel ilişkilerini de tespit edebiliriz. Türkçedeki meyve adları da Türklerin tarih boyunca yaşadıkları yerleri gösterir. Biz, *elmanın, kıvılcığın, böğürtlenin, karamuğun, gevenin, kavunun, eriğin, alıcın, kabağın, soğanın, sarımsağın, üzümün...* yetiştiği coğrafyalarda yaratılmış bir milletiz. Çünkü bu meyve, sebze ve bitki isimleri Türkçe kökenlidir. Bunlardan biri olan *üzüm* sözünün de kökü derinlerdedir. *üzüm*, bilindiği üzere salkım hâlinde asmada yetişen ve salkımları dallarından koparılarak yenen bir meyvedir. Kelimenin kökeni de bununla ilgilidir. *üz-* fiili Eski Türkçede bir şeyi bir yerden ayırmak, koparmak anlamına gelir. Günümüzde bu anlamıyla halk ağızlarında yaşamaktadır. İşte bu *üz-* fiiline fiilden isim yapma *-(ü)m* eklenince ortaya güzel, sade, üzüm tatlısı bir kelime çıkmış!

Kaynak: Ali Akar, *Düşünen Türkçe*, Ötüken Yayınları, İstanbul,, 2019, s. 288.

BİRAZ ETİMOLOJİ

ATLAMAK

Alman filozofu Heidegger “Dil varlığın evidir.” demiştir. Gerçekten de dil, insanın var oluş biçimlerini gösteren, hayatını anlamlandırmasını ve algılamasını sağlayan en önemli araçtır. Biz kendimizi dilde bulur, onunla ifade ederiz, Varoluşumuz ona bağlı olduğu için “varlığımızın” “ev” i dilimizdir. İşte Türklerin hayatı algılayış tarzlarını gösteren ve dil ile varlık ilişkisini en iyi ortaya koyan sözlerden biri de *atla-* fiilidir. Dilimizde isteyerek bir yere çıkmak veya inmek için *atla-* fiili kullanılmaktadır. *atla-* fiilinin *at-* ismiyle derin bir anlam bağlantısı vardır. Eskiden Türkler için temel ulaşım ve savaş aracı attı. Bir yere çıkmak veya bir yerden inmek eylemleri, Türklerin zihin dünyasında, gündelik hayatlarında en çok karşılaştıkları “at binme” olgusuyla kavramsallaştırılmış ve *at* isminden *+la-* ile ata binmek anlamında bu fiil oluşturulmuştur.

Kaynak: Ali Akar, *Düşünen Türkçe*, Ötüken Yayınları, İstanbul,, 2019, s. 39.

EMEK

Türk dilinin en az bir yıldır kullanılan sözlerinden biri de emek sözüdür. Bu söz nereden geliyor? Etimoloji sandığını açıp bakalım: Kelimenin kökü *em* “ilaç, çare” anlamına gelen bir sözcüktür. Bu söze “ilaç almaya, güçlenmeye, maddi ve manevi bakımdan takviye almaya muhtaç olmak” anlamlarını verecek bir -ge eki getirilmiştir. Bu ekin ilavesiyle *emge-* fiili oluşturulmuştur. Bu fiilden de isim yapma eki -k getirilerek *emgek* sözü ortaya çıkmıştır. Bu kelime özellikle Budist Uygur metinlerinde Nirvana’ya kavuşmak için gayret eden insanları anlatmakta çokça kullanılmıştır. *emgek emgenür* = sıkıntı çeker / çekiyor anlamlarına gelmektedir. Malum olduğu üzere Oğuzlar g’den hazzetmiyorlar; onlar bu sesi düşürünce ortaya *emek* sözü çıkıyor. Bu söz, helal kazanç, alın teri, gayret, iyi niyetli çalışma gibi kavramları içeren duru Türkçe bir kelimedir. Allah emeğimizi zayi etmesin!

Kaynak: Ali Akar, *Düşünen Türkçe*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2020, s. 124.

Yayına Hazırlayanlar: İrem Gafar, Zarife Cıdık, İkra Yaşar, Ela Eruğrul (11/E sınıfı öğrencileri)

KAYI BOYUNDAN TÖRÜK HAN VE UMay ANA

Bir zamanlar Turan topraklarının uçsuz bucaksız bozkırlarında, Oğuz Türkleri yeni bir kahramanla tanıştı: Törük Han. Kayı boyundan olan Törük Han; güçlü, cesur aynı zamanda derin bir inanç ve sevgiyi kalbinde barındıran bir yiğitti. Dede Korkut'un önderliğinde Törük Han, göğün ve yerin kudretini hissetmiş; Umay Ana'nın rahmetiyle büyümüş bir kahramandı. Ancak Törük Han'ın zaferi yalnızca kılıcıyla değil, kalbindeki derin inanç ve göklerin yüce işaretini takip etme kararlılığıyla kazanılacaktı. Bir gün, Dede Korkut bir toy topladı. Oğuz boyları arasındaki kardeşliği pekiştirmek ve Turan'ın kudretini yaşatmak amacıyla birliği oluşturacak önemli bir görev belirledi. Düşman Turan'a yaklaşan karanlık bir tehditti. Kızıl yel esiyor, dağlar çalkalanıyordu.

Dede Korkut; bütün Oğuz beylerine, her boyun başına çağrı yaptı: "Ey yiğitler! Tanrı'nın işaretleri geldi. Oğuzlar birleşmek için yola çıkmalı! Birlikten ayrılmadıkça, Turan'ın kutlu toprakları Umay Ana'nın kudretiyle korunacaktır." Dede Korkut, Oğuzların boylarını bir araya getirecek büyük bir toy düzenledi. Oğuz beyleri, yiğitleri, akıncıları bir araya toplayarak birbirlerinin sorunlarına çözüm bulmayı amaçlayan bir toplantı gerçekleştirdiler. Her boyun başı, Tanrı'nın izlediği yolda birlik oluşturmaya gerekliliğini kabul etmişti. Dede Korkut toplantıda şöyle dedi: "Ey yiğitler, düşmanlar dağlar gibi devrilse de bizlerin birlik içinde olmak gerektiği çok iyi biliniyor; düşman bizi parçalara ayırmak için geliyor, bir olursak elleri boş dönecekler. Hep birlikte hareket edersek Turan'ı göklerin kudretiyle koruruz. Her boyun kendi gücüne güvenmesiyle değil, birleşip tek bir yürek gibi hareket etmesiyle, Turanla zafer kazanırız."

Bu büyük toy ile birlikte, Türk boyları, birbirlerinin eksikliklerini tamamlayarak bir güç birliği oluşturdular. Tanrı'nın işaretiyle her boy bir başka boyla ittifak yaparak birleşti. Oğuz beyleri arasında Turan'ın her köşesinde zafer kazanma kararlılığı ile büyük bir güç doğdu, düşman bilmeden Türkleri birleştirmiş oldu. Birleşen Türk boyları, düşmanlarının üstün kuvvetlerine karşı savaşmak için büyük bir ordu kurdular. Bu ordu yalnızca savaşçıları değil aynı zamanda Tanrı'nın kutlu işaretlerine inanan bir halkın özlemleriyle doluydu.

Oğuzlar; birleşerek ilk kez, düşmana karşı büyük bir savaşta birlikte mücadele edeceklerdi. Bamsı Beyrek, Köroğlu, Deli Dumrul ve diğer yiğitler, göklerin izlediği topraklarda, düşmanı karşılamak üzere yola çıktılar. Her bir kahraman, Türk milletinin geleceği ve Turan'ın kutlu toprakları için savaşmaya hazırdı. Düşman ordu, Türk birliklerinin gücünü küçümsemişti. Ancak birleşen Oğuzlar, hiç beklenmedik bir hızla düşmanın önünde dev bir duvar gibi durdular.

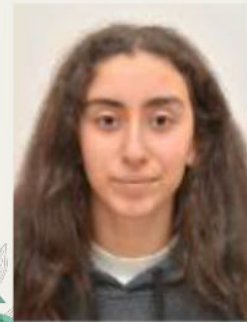
Her savaşçı, düşman hatlarını delerken birleşen Türkler, göklerin kudretini savaş alanına taşıdılar Umay Ana'nın kudretini üzerlerinde hissediyorlardı. Savaşın sonunda, düşman tamamen bozguna uğradı. Oğuzlar; Turan'ın topraklarında düşmanı destan yazarak kovdu. Ancak bu zafer yalnızca kılıcın gücüyle değil, Türk milletinin gönlündeki birliğin, kardeşliğin ve sevginin gücüyle kazanılmıştı.

Birleşen Türk boyları, birbirlerinin gücünü hissederek her zorluğu aşmışlar; kardeşliğin önemini anlamışlardı. Zaferin ardından, Dede Korkut'un önünde toplanan Oğuz beyleri ve yiğitleri, Türk birliğinin önemini tekrar anladılar. Dede Korkut şöyle dedi: "Ey yiğitler, Turan'ın kutlu toprakları, yalnızca kılıçla savunulmaz. Türk milletinin kalbi, birliğiyle güçlüdür. Bugün kazandığımız zafer, yalnızca düşmanları değil, içimizdeki ayrılıkları da yıkmıştır. Turan, bizlerin kalbindeki birliği ve Tanrı'nın işaretini yüceltmektir!"

Türk edebiyatını terazinin bir kefesine koysanız diğer kefeye de Dede Korkut'u koysanız, Dede Korkut ağır basar. (M. Fuat Köprülü)

**Yazan: Beray
Mandacı (10/f)**

AYNI KAYNAKTAN DOĞAN İKİ NEHİR: RECAİZADE MAHMUD EKREM'İN “YÂD ET” VE ALİ EKBER DİHHUDÂ'NIN “SEHER KUŞU” ŞİİRLERİ

19. yüzyıl Batı toplumunun rönesans ve reform hareketleriyle başlayıp Sanayi Devrimi ile devam eden sürecin sonunda, Antik köklerinden beslenerek insanı ve bilgiyi merkeze alan yeni bir anlayış tesis ettiği ve böylece medeniyet yarışında öne geçtiği bir zaman dilimine tekabül eder. Ne var ki söz konusu medeniyet yarışında geri düşen Doğu toplumları eski ihtişamlı günlerini mumla arar hâle gelmiş, kendisine güç veren değerlerden günden güne kopmuş ve bu yarışta uzun süre önde olmanın rehabetine kapılmıştır. Kaybedenlerin kazananlara öykünmesi -psikoloji bilimi bunun adına ne derse desin- insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Nitekim edebiyat sahasında da durum böyle olmuş; deneme, makale, roman, tiyatro gibi batılı türler doğu milletlerinin edebiyatlarında arz-ı endam etmeye başlamıştır. Doğu'nun kadim şiir geleneği ise adına “modern” denilen yeni ve Batı merkezli yeni bir anlayışa evrilmiştir. Miraç anlatılarından etkilenip *İlahi Komedya*'yı yazan Danteler, Hafız-ı Şirazî'den esinlenerek *Doğu-Batı Divanı*'nı kaleme alan Goetheler çoktan geride kalmış; durum tersine dönünce artık “müessir” ve “müesser” yer değiştirmeye başlamıştır. Bahis konusu süreçte kaderleri birbirine benzeyen iki toplumdan birisi Osmanlı/Türk toplumu diğeri ise İran toplumudur. Batı'ya yönelme ve Batı'dan etkilenme anlamında bu iki toplum birbirine benzese de arada önemli sayılabilecek bir fark vardır: coğrafya. İran'ın doğal bir kaleye benzeyen dağlık coğrafyası onu uzun yıllar düşman istilasından ve dış etkilere korumuştur. Osmanlı toplumu ise coğrafi konumu itibarıyla Avrupa'yla daha yakın ilişkiler kurma imkanı bulmuştur. Dolayısıyla Batı'dan etkilenme söz konusu olduğunda İran ile Avrupa arasında Osmanlı kültürel muhitinin bir köprü vazifesi gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Recaizade Mahmud Ekrem'in Alfred de Musset'ten çevirdiği “Yâd Et” başlıklı manzume ile Ali Ekber Dihhudâ'nın ondan esinlenerek kaleme aldığı “Seher Kuşu” adlı şiiri arasındaki benzerlikler de bu bağlamda açıklanabilir.

Beğenilen şiirin bir benzerini yazmak, Doğu edebiyatlarında sıkça görülen bir durumdur. Bilindiği üzere sanat, taklitle başlar. Şiir vadisine giren her şairin kendi kimliğini kazanana dek usta şairleri örnek alması hiç kimsenin yadırgamadığı, gayet olağan bir durumdur. Edebiyatımızda Bağdatlı Rûhî'nin meşhur *Terkib-i Bend*'ine 300'e yakın nazire yazılması, yazılan her mevlidde Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necat*'ından izler bulunması bu minvalde örneklerdir. Bazen beğenilen şiirlerin dilleri ve uzaklıkları aşarak geniş bir coğrafyada makes bulduğu da görülür. *Kaside-i Bürde* ve *Kaside-i Bür'e* şiirlerine farklı dillerde yazılan yüzlerce şerhi bu bağlamda düşünmek mümkündür. Dolayısıyla bir edebî metin kaleme almak demek; özelde içinde bulunulan kültürün, genelde etkilenilen çevre kültürlerin birikiminden yararlanmak anlamına gelmektedir. "Gökkubbe altında söylenmemiş söz yoktur." kelam-ı kibarında yahut "Özgün söz söyleyen tek insan Hz. Adem'dir, o da ilk insandır." (Bakhtine, 1975, 102, aktaran; Aktulum, 2014, 23). cümlesinde vurgulanan metinlerarasılık kavramını, edebî metinlerin büyük oranda kültürler arası etkileşim neticesinde ortaya çıktığı gerçeğini dile getiren "karşılaştırmalı edebiyat" bilimiyle bir arada değerlendirmek yerinde olacaktır.

Alfred de Musset'in "Hatırla" diye seslenişi, tıpkı denize atılan taşın oluşturduğu halkaların dalga dalga yayılması gibi bir dilden başka bir dile geçmiş, farklı şairlerin dünyasında yepyeni anlamlara yelken açmıştır. Gül Mete Yuva, söz konusu şiire Osmanlı Edebiyatı'nda gösterilen ilginin başlangıcı ve gelişmesi hakkında şu bilgileri vermiştir:

Bu şiiri, 1886 yılı başında şair Nigar Hanım düzyazı olarak çevirir. Topladığı büyük beğeniden sonra "Hatırla" modası uzun süre edebiyat dünyasında yer eder. Tercümeden iki hafta sonra Recaizade kendi "Yâd Et"ini yayımlar. Bir hafta sonra Menemenlizade Tahir'in "Yâd Et"i bunu izler. (...) Recaizade'nin genç öğrencisi Tevfik Fikret de hocasının "Yâd et"ine bir nazire yazar. Bu dönemde "Hatırla"nın iki başka çeşitlemesi ve dokuz tercümesi çıkar. (Yuva, 2017, 66-85)

Görüldüğü üzere Osmanlı şairleri bu şiire oldukça rağbet göstermiş ve şiirden aldıkları ilhamla anlatılanları kendi dillerinde ifade etmek istemişlerdir. Şüphesiz bu şairler arasında en çok beğenilen ve en çok benzeri yazılan şiiri Recaizade Mahmud Ekrem kaleme almıştır. Onun şiirdeki duygusal tavrını “ölçüsüz hassasiyet” olarak niteleyen, şiirlerini de “daima sakat ve hakiki şekilden mahrum” olarak değerlendiren Ahmet Hamdi Tanpınar dahi şu cümlelerle “Yâd Et” şirinin hakkını teslim etmiştir: “*Pejmürde*’yi dolduran şiirler arasında Ekrem Bey’in şekil itibariyle en güzel addedebileceğimiz Alfred de Musset’ten tercüme ettiği *Yâd et*” (*Souvient Toi*) manzumesi vardır.” (Tanpınar, 1976, 486) Ali Ekber Dihhudâ’yı etkileyen de muhtemelen manzumenin şekil yönünden sahip olduğu “güzellik” olmuştur. Nitekim birazdan açıklayacağımız üzere Dihhudâ’nın şiiri bağlam ve muhteva itibariyle model alınan metinlerden ayrıışmaktadır.

Her ne kadar bu konuda birtakım fikirler serdedilse de Dihhudâ’nın “Seher Kuşu” şiirini kaleme alırken hangi metni kendisine örnek aldığı hususu net değildir. Şairin bir dönem Avrupa’da bulunması ve Fransız edebiyatına olan aşinalığı onun Alfred de Musset’in şiirini görüp okuduğunu düşündürür. Azerbaycan Cumhuriyeti’nin inkılapçı şairi Mirza Ali Ekber Sabir’in aynı isimdeki satirik naziresi de şaire ilham vermiş olabilir. Fakat yaygın kanaat özellikle biçim ve ahenk noktasında şairin Recaizade Mahmud Ekrem’in manzumesinden etkilendiği yönündedir. Bu noktada “Recaizade’nin şiirlerinin geçen yüzyılın başlarında Azerbaycan’da fazlasıyla yaygın olduğunu, bilimsel araştırmalarda çeşitli yönleriyle değerlendirildiğini, oldukça ilgi çektiğini ve edebî çevreyi etkilediğini” (Sadrniya, 2018, 100) not etmek yerinde olacaktır. Abbas Sehmed’in (ö. 1918) toplumsal mesajlar içeren “Yâd et”i de bunlardan biridir (Memmedli, 2021, 219). Bir dönem İstanbul’da bulunan ve Türkçe bilen Dihhudâ’nın bahis konusu cereyandan hâlî kalamayacağı hususunu da gözden ırak tutmak gerekir.

Recaizade Mahmud Ekrem'in ilk kez 17 Mart 1987 yılında *Mizan* gazetesinde yayımladığı "Yâd Et" adlı manzumesi, 6 bendden oluşmaktadır. Her bentte 9 mısra bulunur. İlk bentte görülen "ababdcde" şeklindeki düzen, diğer bentlerde de devam ettirilir. Bu uyak düzeni, bendin çapraz uyakla kafiyelenmiş iki dörtlükten oluştuğu izlenimini uyandırır. Manzumede asıl vurucu etkiyi yapan ise her bendin 9. mısrası olarak tekrarlanan "Yâd et ... yâd et!" ifadeleridir. Burada naz makamındaki sevgiliye niyaz eden bir âşığın terennümleri söz konusudur. Manzumede kapalı hecelerin yoğun bir şekilde yer aldığı "mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün" kalıbı tercih edilmiştir.

"Yâd Et" şiirinin muhteva özelliklerine bakıldığında şiirde kullanılan üslubun Recaizade Mahmud Ekrem'in şairlik hususiyetiyle bağdaştığı görülür. Bu noktada Tanpınar'ın tespitleri dikkat çekicidir. Buna göre Ekrem Bey, şiire hakiki istidattan ziyade yolunu bulamamış bir edebiyat aşkıyla sarılan ve daha ziyade his hâllerini bir şiir hâli zannederek kendini verenlerdendir. Edebiyatımızdaki birdenbire başlayan santi-mantal (içli, duygulu) davranış ondan gelmiştir. O, edebiyatı politikadan ayırmış; daha ziyade ferdî duyuşların peşinde koşmuştur. Onda "şiir ve sanatla bir amatör gibi meşgul olan müreffeh bir aile çocuğunun hususiyetleri" vardır. Tanpınar'a göre Ekrem Bey'in en önemli özelliği "sanatla teessürî hayatı birbirine karıştırması"dır. Aşk şiirleri de bu minvaldedir. Melâlle başlayan şiirleri, daima özlem ve gücenmeyle devam eder. Öyle ki o, neredeyse hatırlamak ve darılmak için sever (Tanpınar, 1976, 475-488)!

"Yâd Et" şiirine bu çerçevede bakıldığında sevdiği insanı ya da varlığı bir sebeple kaybetmiş öznenin tabiatla söyleşmesi ve bundan ortaya çıkan hüznün anlatıldığı görülür. İlk bentte anlatılanlara göre bahar gelmiş, tabiattaki değişim gözle görülür olmuştur. Kendini yapraklarla gizleyen bülbül, hasretinden haykırmaya başlamıştır. Söyleyici, muhatabının bu manzaradan hareketle aşkının saflığını hissetmesini ve kendini hatırlamasını istemektedir.

İkinci bentte şair, tabiattaki çeşitli unsurları kişileştirmeye devam etmiştir. Söyleyici; rüzgarın gecede sükun bulduğu, ay ışığının gönle gam saçtığı, sevgilinin bakışları huzurunda denizin dalgalanıp nurlandığı bir demde hatırlanmak istemektedir.

Üçüncü bentte tiyatral bir sahne yer alır. Sabaha karşı bir kayıkta tek başına yolculuk eden bir insan tasvir edilir. Bu kişi, hasretle bir âh çektiğinde ve söylediği hüznü gazel kalbe işlediğinde söyleyici özne hatırlanmak istemektedir.

Dördüncü bentte söyleyici özne, muhatabına duyduğu aşkın niteliğinden bahsetmektedir. Buna göre o “hicranla, sitemle, imtihanla” sevmiştir. Sevddiği kişi, onun için düşüncenin mayası; yazdığı şiirin kaynağıdır. Ona duyduğu sevginin ifadesi ise adeta bir zikir gibidir. Son mısradaki “Yâd et!” tekrarları bu imgeyi beslemektedir.

Beşinci bentte zamanın ilerleyişi bahis konusu edilmiştir. Öyle ki ilkbahar geçip gitmiş, yerini güne bırakmıştır. Şairin kalbini meçhul bir kırgınlık ve kasvet kaplamıştır. Gökyüzündeki bulutlar, hüznü gözyaşını akıtmaya başlamıştır. Söyleyici özne, tam bu anda sevgilinin de âdetinin aksine insafa gelip kendisini hatırlamasını ümit etmektedir.

Son bentte manzume boyunca ifade edilen hüznü duygular zirveye ulaşır. Emr-i Hak vaki olmuş, muhayyel âşğın gamlı kalbi artık toprakta kaybolmuştur. Söyleyici, öldükten sonra da muhatabı olan sevgilinin kendisini hatırlamasını istemektedir. Tenha gecelerde bir hayalet gibi onun karşısına çıkınca gözünü kapatıp ince bir olgunluk göstererek kendisini hatırlamasını talep etmiştir.

Ali Ekber Dihhudâ, “Yâd âr/Hatırla” yahut “Mürg-i Seher/Seher Kuşu” adıyla anılan şiirini, *Sûr-i İsrâfîl* gazetesinin müdürü Mirza Cihangîrhân-ı Şirâzî’nin şah tarafından boğdurularak öldürülmesi üzerine bir ağıt olarak yazmış ve İsviçre’nin İverdon şehrinde aynı isimde çıkarmaya devam ettiği gazetesinin ilk sayısında (1909 yılında) yayımlamıştır. Kadir Turgut’un söz konusu şiirin muhtevası ve Fars edebiyatındaki yeri hususunda ifade ettikleri iki şiirin karşılaştırılması noktasında bize bir çerçeve sunacaktır:

Bu şiir, aslında ağıt olmasına rağmen bedbin bir havayla değil, geçmiş olaylardan ve Kur’ân kıssalarından bahsederek arkadaşının ölümünü destanlaştırıp özgürlük mücadelesi verecek genç nesillere örnek olması için coşkulu bir üslupta anlatmaktadır. Kendisi bu şiirini rüyâda gördüğü arkadaşının sitemi üzerine yazdığını ve İran edebiyatındaki ilk Avrupâî/modern şiir olduğunu ifade etmiştir. Bu şiir her ne kadar geleneksel musammat formunda yazılmışsa da yepyeni ifade ve tabirler içeren dili ile modern ya da modern izler taşıyan bir şiir kabul edilmiştir, Avrupalı şairlerden ve Rezaizade Mahmud Ekrem Bey’in “Vaktâ ki Gelip Bahar Yekser” başlıklı şiirinden esintiler taşıdığı da ifade edilmiştir. (Turgut, 2007, 93-94)

Ali Ekber Dihhudâ'nın şiiri, Recâizâde'nin "Yâd Et" manzumesiyle aynı vezinle ve aynı uyak düzeniyle kaleme alınmıştır. Her bentte dokuz mısra olması, son mısra da "Yâd et" fiiliyle başlayan ifadelerin tekrar edilmesi iki şiirin şekil yönünden benzeştiği diğer hususlardır. Muhteva söz konusu olduğunda ise iki şiirin önemli ölçüde ayrıştığı görülür. Daha önce zikredildiği üzere, Ekrem Bey yeni edebiyat yolundaki selefi Namık Kemâl'in aksine siyasal mücadelelerden uzak durmuş; daha ziyade bireysel duyguların peşinde koşmuştur. O, bu sayede şiirin konusunu genişletse de kendisinden sonra gelen gençlere tek bıraktığı miras Batılı zevklere uygun ve toplumdan kopuk bir edebiyat anlayışı olmuştur. Oysa Dihhudâ'nın hayatı, mücadele içinde geçmiştir. Bu yönüyle Dihhudâ'nın Türk edebiyatındaki muadili Ekrem Bey'den ziyade düşüncelerinin bedelini ödemekten çekinmeyen vatan ve hürriyet şairi Namık Kemal olmalıdır.

Mirza Ali Ekber Dihhudâ, *Sûr-ı İsrâfîl* gazetesinde kaleme aldığı mizahi yazılarda, halka zulmeden devlet ricâlini, büyük mülk sahiplerini ve sahte din adamlarını eleştirmiştir (İbrâhimî, 1994, 289). Onun edebiyat dünyasında tanınması da bu yazılarla olmuştur. Onun aksiyon içerisinde geçen hayatı şiir tarzına da yansımıştır. Dolayısıyla onun "Yâd et" yahut "Seher kuşu" olarak anılan şiiri, bireysel duygulanmaların ötesinde, vefat eden arkadaşının hatırasını yaşatan ve pek çok çağrışımlar içeren bir manzumedir. Bu şiirde biçimden çok muhteva ön plandadır. Recaizade'deki romantik yaklaşımın aksine bir "idealizm" söz konusudur.

Recaizade'nin şiirinde tabiattan hüznü çıkaran, giden sevgilinin ardından acı çeken, karamsar bir âşığın yalvarırcasına muhatabına sesleniş söz konusudur. Dihhudâ'nın şiirinde ise vefat eden arkadaşının hatırasını yaşatmak isteyen, onun kutsal bir amaç uğrunda can verişini yücelten bir söyleyicinin sesi duyulur. Öyle ki öldürülen o arkadaş, zulme uğraması itibarıyla Hz. Yûsuf'un dostu olmuş; davası uğrunda can vererek bir düşüğe gerçeğe dönüştürmüştür. Onun bu hâli düşmanını dahi imrendirmiştir. O arkadaş ki artık rûzgardan ve ay ışığından daha hafiftir. Ona kavuşma arzusuyla yanıp tutuşan sevdikleri daima onunla beraberdir. O, öğrenme ziyafetinin şahididir. Yani şehadetiyle dahi insanlara bir şeyler öğretmiştir. O, Harun'un kardeşi ve İmran'ın oğlu olan Hz. Musa gibidir. Kavmi ona ihanet etmiş, onun söylediklerini dinlememiştir. Velhasıl o, vuslat şerbetinden içmiş; yüce Allah'ın katına yükselmiştir. Görüldüğü üzere şiir boyunca şairin vefat eden arkadaşını yüceltme ve onu ölüme götüren süreçte payı olanları ince bir dille eleştirme çabası görülür.

Sonuç olarak iki şiir arasında muhtevadan ziyade şekil bakımından benzerlikler söz konusudur. Ali Ekber Dihhudâ, söz konusu şiiri farklı bir bağlamda yeniden yazmayı, kendi dilinin ve kültürünün sınırlarına dâhil etmeyi başarmıştır. Recaizade ise anlık duyguların peşinde olan bir şair olarak naz makamındaki sevgiliye seslenen muhayyel bir âşığın ruh hâlini yansıtmıştır. Dihhudâ'nın şiirinde daha çok "telmih" sanatına yer verilirken Ekrem Bey'in şiirinde tabiattaki çeşitli varlıkların kişileştirilmesi yoluna gidilmiştir. Her iki şiir de muhteva bakımından içerdiği yeniliklerle geleneksel şiir anlayışından modern şiire giden yolda bir eşik mesabesinde olmuştur. Bu bakımdan iki şiirin aynı kaynaktan doğup farklı mecralara yönelen ve farklı malzemeler taşıyan iki nehre benzediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Aktulum, K. (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Kanguru Yayınları.

İbrâhimî, D. (1994). Dihhudâ. DİA, C. 9., s. 288-289.

Memmedli, Ş. (2021). Geleneksellik ve Yenilikçilik Bağlamında Azerbaycan Maarifçi Realist Şiir Sanatı. *Astana 1. Uluslar arası Hukuk ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 13-14 Kasım 2021, Astana Yayınları, ss.212-219.

Sadrniyâ, B. (2018). Yeni Türk Edebiyatı'nın Meşrutiyet Dönemi Fars Şiirine Etkisi. (Çev. Umut Başar). *Millî Kültür Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S.2. ss. 95-105.

Tanpınar, A. H. (1976). *19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.

Turgut, K. (2007). Ali Ekber Dihhodâ'nın Hayatı ve Eserleri. *Doğu Araştırmaları Dergisi*, S.1, ss. 89-98.

Yuva, G. M. (2017). *Modern Türk Edebiyatının Fransız Kaynakları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yazan: Selim Ümütlü (TDE Öğrt.)

**Bir kalb-i rakik-i nâ-tüvânla
Firkatte ne çektiğim bilinmez
Hicrânla, sitemle, imtihânla
Amma ki vefâ-yı dil silinmez
Sevdimse seni bu türlü sevdim
Sensiñ baña mâye-i tefekkür!
Ettikçe lisânım üzre dâ'im
Ezkâr-ı muhabbetin tekerrür
Yâd et beni sen de gâh yâd et!**

**Vaktâ ki hulûl edip eylül
Müstağrak-ı hüzn olur tabî'at
Vaktâ ki bir iğbirâr-ı meçhûl
Eyler dilini esîr-i kasvet
Seyret o sehâbeyi semâda
Ettikçe hazin hazin takattur
Bir rikkat ile hilâf-ı 'âde
Şâyet ola yaşla gözleriñ pür
Yâd et beni ol zamanda yâd et!**

**Vaktâ ki durup şu kalb-i gam-nâk
Toprakta nihân olur vücûdum
Vaktâ ki dolup dehânıma hâk
Şevkiñle tamâm olur sürûdum
Tenhâ gecelerde bir hayâlet
Manzûruñ olunca bittahayyür
Yum çeşmini bâ-kemâl-i rikkat
Bedbahtî-yi aşkım et tasavvur
Yâd et beni gamlı gamlı yâd e**

RECAİZADE MAHMUD EKREM

**Yâd Et
Vaktâ ki gelip bahâr... Yekser
Eşyâda 'âyân olur tagayyür,
Vakta ki hezâr-i 'aşk-perver
Yapraklar ile edip tesettür
Bilmem kime karşı hasretinden
Bâşlar nevhâta bî-te'ahhür...
Kıl gökyüzünüñ letâfetinden
Sâfiyet-i 'aşkımı tahattur
Yâd et beni bir dakîka yâd et!**

**Bir leyl-i sükûn-nümâda tenhâ
Oldukta nesîminin serâb
Kıl çeşmiñi 'atf-ı semt-i balâ
Sevdalar içinde nûr-ı mehtâb
Oldukça derûnunâ gam-efzâ
Eyle o geçen demi tezekkûr
Pîş-i nazarında sath-ı deryâ
Ettikçe temevvüc ü tenevvür
Yâd et beni sâkitâne yâd et!**

**Vaktâ ki sabâha karşı nâ-gâh
Bir zevrak icinde tek bir insân
Hasretle çekip bir âteşin âh
Titrek ses ile olur gazel-hân
Ol âh-ı hazîn-i 'âşîkâne
Ol gamlı terâne-i tahassür
Bî şübhe edince kalb ü câne
Îcâb-ı te'essür ü tekeddür
Yâd et beni gizli gizli yâd et!**

ALİ EKBER DİHHUDÂ

Seher Kuşu

"Ölü mumun anısını canlandır,
Ey sabah kuşu! Bu karanlık geceleri an,
Başından geçen zorluğuşu bir kenara bırak,
Ve ruh veren gecelerin kokusunu
Sarhoşların başından gittiği gibi.
Sarışının saçındaki düğümü açtı,
Ammar'ın sevgilisi Nîlgün gibi,
Tanrı tam olarak göründü,
Ve çirkin duvarları yıktı.
Ölü mumu hatırla, an.

Ey Yusuf'un dostu bu bahçede,
Rüyan gerçek oldu gibi,
Şehvet dolu kalp, gülümseyen dudaklar,
Düşmanın kışkandı, dostların arzuladı,
Arkadaşınla ve kendinle gittin,
Rüzgar ve ay ışığundan daha özgür,
Çünkü her gece seninle birlikte,
Sevdiklerinin kavuşma arzusuyla,
Yıldızları sabahın başında hatırla.

Bahçe tekrar neşeli olacak,
Ey sarhoş bülbül, acınası,
Ve sümbül, serçe ve çile,
Uzak ufuklar, çin evinin güzelleri,
Kırmızı gül ve gecenin çiçeği,
Düğümü çözen tereddüt,
O yeni tomurcuğa keder içinde,
Soğuk geceleri an.

Ey İmran'ın oğlu yol arkadaşı,
Sınırlı yıllar geçti,
Ve öğrenme ziyafetinin şahidi,
Vaadin açıkça görüldüğü gibi,
Ve altın sunaktan, yıldız kadar,
Her sabah amber ve oud kokusu,
Çünkü cahil insanların günahıyla,
Vaad edilmiş toprak yüzünde özlem,
Ruhunu çöl yoluna bırakarak hatırla.

Zaman yeniden canlandığında,
Sen altın çağın çocuğu,
Ve kullarının itaatından mutlu,
Allah'ın başından aldı, Tanrı'dan,
Ne rahip gelenekleri, ne de put isimleri,
Dilini bağlamış iftiracılık,
Çünkü kılıcın ucundan alınmış
Hakkın günahından alınmış,
Kavuşma kupasını içmiş hatırla."

Türkçe Tadında Yazılar:

DAĞLAR DAĞLAR VİRAN DAĞLAR (Hüsrev Hatemi)

"Yol verin geçeyim dumanlı dağlar / Dağların ardında nazlı yâr ağlar." Çocukluğumuzun müziksiz ve sessiz İstanbul'unda, ara sıra kulağımıza çalınırdı. 1940'lı yıllardı. Her evde gramofon yoktu. Teyp daha sahneye çıkmamıştı. Orta hâlli aileler sadece düğünlerde, bir de radyodan müzik dinlerlerdi. Bu sebeple ara sıra duyulan müziğin kıymeti bilinir ve plaktan dinlenenler yüreğimizin ve beynimizin plağına kayd olunur ve geçen zamanın iğnesi beyin ve yüreği çizdikçe, bu kayıtları içimizde dinlerdik. Gözümün önüne dumanlı dağlar gelirdi. İlk dağ resmini yedi yaşlarımda görmüştüm. İstanbul Feriköy'de ufku-muzda dağ olmadığından, ilkokul başlamadan önce "dağ" imajı benim için çok basitti. Ancak beş katlı bir apartman yüksekliğinde ve duvar gibi insanın yolunu kapatan, tepesinde dumanlar olan yekpare bir kaya sanırdım. Dağa yürünerek çıkılmıyordu altı yaşımın hayallerinde. Ancak babam merdiven dayayarak o duvarın arkasına bakabilirdi. Hemen arkasında da duvarın öbür yanında çökmüş ağlayan bir nazlı yâr olabilirdi. Neyse ki ilkokul başlamasından sonra, hayalimdeki iki boyutlu "dağ" imajı üç boyutlu gerçek dağa dönüşebildi. Üniversite yıllarımın bitmesinden hemen sonra, Yahya Kemal Beyatlı'nın "*Bazan kader gelen bora hâlinde zorludur / Dağlar nasıl bakarsa siyah ufka öyle bak*" mısralarından çok etkilendim. Evet, insanlar fırtınayı endişeyle beklerken, dağlar "*Bu da geçer yâ hû*" havasında, ufku gözlerler.

Dağlar büyük manevi tecrübelerin de geçirildiği yerlerdir. Hazret-i Muhammed ve Hira Dağı ilişkisini hatırlayalım. Hazret-i Musa ve Sina Dağı, Hazret-i İsa'nın dağda yaptığı konuşma (Dağ Vaazı) gibi kitap ehli dinlerdeki örnekler yanında; Olimpos Dağı ve Bay Zeus da çok sayıda örneklerden biridir. İran ve Anadolu'nun en eski aşk hikâyelerinden Ferhad ile Şirin hikâyesinde Ferhad, Şirin'in babasına verdiği sözü yerine getirerek Şirin'e kavuşmak için, elindeki külüngele (balyoz) kayaları kırmakla dağlarda vakit geçirir ve bu hazin hikâye, bir komplo kurularak Şirin'in öldüğü haberinin ulaştırılması ve Ferhad'ın intihar etmesi, Şirin'in Hüsrev'le evlenişiyle son bulur. Birçok divan şairi sevdiğine "*Mecnun çölde, Ferhad dağda yaşamıştır. Bunlarla senin işin olamaz, işte karşında onlardan üstün aşk üstadı ben varım*" sözünü söyleyip durmuştur. Dağların göğüs geçirerek üzüntülerini belirtmesine 16. yüzyıl şairlerimizden Zâtî'nin güzel bir beytinde rastlamıştım: "*Zâtîyâ Ferhad için dağlarda feryad eyledim / İşidip feryadımı göğsün geçirdi dağlar.*" Günümüz şairlerinde de dağlar duygulu, dert dinleyen varlıklar gibi de görülebilirler. Günümüz şairlerinin birçoğunda, dağlar eski önemlerini kaybetmemişlerdir. İbrahim Tenekeci, "*Seni sevmeye dağlardan başlıyorum / Kalbine yenilmek diyorlar buna*" derken, (Gündüz Ağacı) Orhan Özekinci de özgün bir deyişle "*Dağlar, üstü açık kalmış gökyüzü*" diyerek dört yüz yıldan fazla bir zaman sonra da şiirde dağların itibar kaybetmediğini ispat ediyorlar.

Dağlar aşılmaz görüldüklerinden, oranın halkı da hep düşsel varlıklar olurlar. Kaf Dağı cinlerin, devlerin ve perilerin ülkesidir. Günümüzde günlük hayatta, dağın mistisizmi kaybolmuştur. Dağlar kayak merkezleri veya dağ otelleriyle hatırlanmaktadır. Hüsrev Hatemi, 1988'de bir İsviçre dağında pür neşe turistleri ve yerli halkı görünce *"Çıktım yücesine seyran eyledim / Kayak merkezleri olmuş yüceler"* demiş, fakat aynı günlerde yine aynı dağda kuşlarla bakışınca *"demek ki kuşlar değişmiyor"* tarzında bir teselli duymuştur. Bizim halk şiirimizde kuşlar dağlarla yakın ilişkiler hâlinde olan canlılardır. Aşılmaz gibi görülen dağları aşan turnalar yâre selam götürebildikleri gibi, ondan selam da getirebilirler: *"Yüce yüce dağlardan mı gelirsin ? / Hayır mı Gök Turnam yardan ne haber ? / Benim sevdiğimi sen de bilirsin / hayır mı Gök Turnam yerden ne haber ?* (Pir Sultan Abdal)

Benim sözlerini çok sevdiğim bir türkü vardır: "Uzun kavak gıcım gıcım gıcılar / anne benim sol yanımda sancı var." Bu türküyü çok sevmeye devam ederken, bir iki yıl önce, Pir Sultan'ın, dağların da kavaklar gibi gıcirtısını duyduğunu öğrenerek lal ü ebkem oldum: *"Gıcılar da dağlar başı gıcırlar/ çıkmaz oldu içerimden acılar/ Arafat dağı'ndan gelen hacılar/ Ayrılık derdinin dermanı nedir?"* Halk şairlerinin büyük çoğunluğu Gönül ehlidir. Kuşlarla da kurtlarla da, cansız varlıklar olan dağlarla da konuşmanın adabını bilirler. Dağların bile hatırını sorarlar: *"Ben de bildim şu dağların şâhısın / Gerçek erenlerin nazargâhısın/ Pir Sultan Abdal'ın seyrangâhısın/ Niçin gitmez Yıldız Dağı dumanın?"*

"Şairler bazen dış dünyaya çeşitli sebeplerle küserler, o zaman dağlar da, pınarlar da , hatta esen rüzgârlar da "yolunda gitmiyor" gibi görünür. *"Bu yıl bu dağların karı erimez / Eser bâd-ı sabâ yel bozuk bozuk / Türkmen kalkıp yaylasına yürümez / bozulmuş aşiret il bozuk bozuk."* (Pir Sultan Abdal) Alman şair Goethe "Bütün dağ doruklarının üzerinde/ Sessizlik" demiş ve Türk şairlerini, bu arada Melih Cevdet Anday'ı da etkilemiştir. Aslında Türk halkı için de "dağlar başı" demek sessizlik ve yalnızlık demektir. Yüz yıl kadar önce " edebî" mezar taşı yazdırmaya gücü yetmeyen aileler, sevdiklerini mezar taşına "Dağlar başındayım şimdi sahraye hacet kalmadı. / Yârelerim hep onuldu tımâre hâcet kalmadı" gibi yürek burkan sözler yazdırırlardı. ("Şimdi dağlar başı kadar sessiz bir âlemdeyim, sahra'ya hacet kalmadı. Yaralarım hep iyileşti. Tımara, yani bakıma ihtiyaç kalmadı." Burada Sahra kır gezisine çıkmak demektir. Gaziantep'te "sahre yapalım" demek, bir piknik düzenleyelim anlamına gelir.)

Kaynak: Hüsrev Hatemi, *İtibar Dergisi* 39. Sayı, Aralık 2014, ss. 40-41.

Yayına Hazırlayan: İrem Gafar (11/E)

BU DİLİN ADI TÜRKGÇE İMİŖ

Bu dil insanların gönlünden süzölüp gelen,
Kelimeleri ile ruhlara dokunan,
Dillerin en zengini, en güzeli imiŖ:
Bu dilin adı Türkçe imiŖ!

Dağların doruklarında, ozanların türköleriyle
Ovalarda yankılanan halk hikâyeleriyle
Dervişlerin duaları, zikirleriyle
Büyümüş, zenginleşmiş:
Bu dilin adı Türkçe imiŖ!

Altaylardan Kafkaslara atalarımızın sesi,
Anadolu'da Yunus'un, Mevlana'nın nefesi,
Sarıp sarmalamış kendince herkesi:
Bu dilin adı Türkçe imiŖ!

EY SEVGİLİ TÜRKÇEM

Vatanımsın, senden gidemiyorum!
Nefesimsin, sensiz olamıyorum!
Bir gün değil, bütün   mr  ms  n!
Ey sevgili, sensiz yapamıyorum!

  arkıları  m,   iirlerim, s  zlerimsin.
Sensiz çıkmıyor ağzımdan tek kelimem.
Geçmiyor aklımdan sensiz bir yaşam.
Ey sevgili Türkçem, sensiz yapamıyorum!

Tuttuğum nefesim konuştuğum sesimsin
Sen nesin? Evim,sesim,nefesim...
Dünyaya açtığın kapılara al beni.
Ey sevgili Türkçem, hazinene al beni!

Deli düşünceler kafamda duman...
Gönlümde seninle bir yaşam...
Gurbette tek başına kalan:
Ben ve sevgili Türkçem!..

Yazan:
Ayşe Yıldız (11/d)

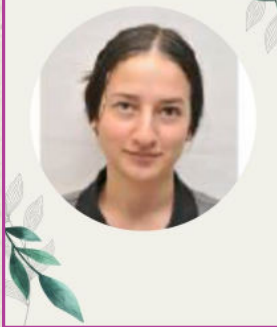
GÜZEL TÜRKÇEM

Doğarken duyduğum ilk güzel ses,
Onunla tanıdı beni, eş dost herkes...
Sanki ciğçerlerimde, soluğumda nefes;
Güzel Türkçem, vatanım kadar mukaddes!

Türkçlerimi, Ŗarkılarımı okudum sende,
Kimi zaman bir gülde, bazen fesleğende,
Adın sevgidir çizgili defterimde
Güzel Türkçem yerin bambaŖka gönlümde!

Oldu bana asırlar boyu bayrak,
Bugüne geldim milletimi koruyarak,
Bazen gülerek, bazen ağlayarak,
Güzel Türkçem, hep seni yazdım yaprak yaprak!..

Yazan:
Gizem Civan (11/c)

TÜRKÇEM

Anlıyorsak bir insanı,
Bakıyorsak gözlerinin içine,
Bırakamayız konuşmayı,
Sesimiz   a  ldar su yerine,
İşte bu sevmektir lisanı...

Sadece bir dil deyip geçme!
Konu  turur seni saatlerce,
Yepyeni seferlere yelken a  arsın...
Susup oturmak olmaz   ylece,
Açılır Türkçe kapısı saklı d    lere...

De  i  mem hiçbir şeyi,
Sonsuzluğu olan sözlere,
Çok severim ben dilimi,
Canım feda T  rk  eme...

Yazan:
Nisanur   eten
(11/d)

15 TEMMUZ DESTANI

Karanlıktı gökyüzü; ortalık pus, duman...
15 Temmuz gecesinde yaslıydı vatan!

Gözünde yaşlar vardı ayın ve yıldızın,
Sızdı toprağa nice masumun kanları ansızın!

Tedirgindi babalar, tedirgindi analar...
Gönüllerde yaralar, dillerde dualar...

Sel olup aktı millet meydanlara,
Kustu nefretini içerdeki düşmanlara.

Kimi malını verdi, kimi canını;
Kimi tanklara siper etti her yanını.

Aydınlatı gökyüzünü nurdan salâlar
Millete ihanet edenleri bekliyordu belalar!

Karanlığa ve ihanete karşı durdu bu millet,
Öz kardeşine kurşun sıkana hesap sordu bu millet.

Cennete uçuverdi Erol Olçoklar, Ömerler;
Karşıladı cennette onları Hamzalarla Aliler!..

Çıktı kuyudan Yusufkar gün ağarınca
Dizildi elleri kelepçeli hainler birbiri ardınca!

Bir destan yazdık hep birlikte adı: 15 Temmuz.
Haykırdık dünyaya yeniden: İşte biz buyuz!

Düğündür, bayramdır bize 15 Temmuz
Kutlu olsun hepimize yeniden doğuşumuz!

Ölümü öldüren şehitlere bin selam olsun,
Destanlar yazan milletim hep saadet bulsun!..

Not: Bu şiir, 2024 yılında Çorum İl MEM tarafından düzenlenen "15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü" konulu liseler arası kompozisyon yarışmasında il ikincisi olmuştur.

Yazan:
Büşra Aydoğmuş
(10/c)

DİLİMİZ ZENGİNLİĞİMİZDİR-HİTABET ÖRNEĞİ

Saygıdeğer dinleyiciler;

Bugün milletimizin vicdanında bir ışık gibi parlayan, kalemiyle bir milletin kaderine dokunan büyük bir adam, Mehmet Akif Ersoy' dan bahsedeceğiz. Bizler Mehmet Akif Ersoy'u, ne kadar İstiklal Marşından bilsek de o aynı zamanda yalnızca bir şair değil, kelimeleriyle umut aşılayan, kalemiyle milletine yol gösteren bir kahramandır.

Mehmet Akif yaşamını neredeyse Türk milletine adanmış ve hiçbir zaman, zorluklara boyun eğmemiştir. Onun için vatan sevgisi sadece bir söz değil, uğruna canını bile verebileceği bir inançtır.

Onun hayatında yokluk, acı ve mücadele hiç eksik olmamıştır. Ama o her zaman dik durmayı başarmıştır. Çünkü sadece kendini değil, milletin geleceğini de düşünmüş, daima dik durmuştur.

Bir düşünün! 1921'de yurdumuzun dört bir yanı işgal altındayken kalemini silah gibi kuşanıp İstiklal Marşını yazmıştır.

İstiklal Marşı; yalnızca bir şiir değildir, aynı zamanda milletimizin kalbinden kopan bir çığlıktır.

“Korkma” diye başlayan marşımızda Mehmet Akif aslında bizlere umudu öğretti, bugün şöyle bir durup düşündüğümüzde aslında o sözlerle sadece o günün mazlumlarına değil, gelecek nesillere, yani bizlere de sesleniyordu.

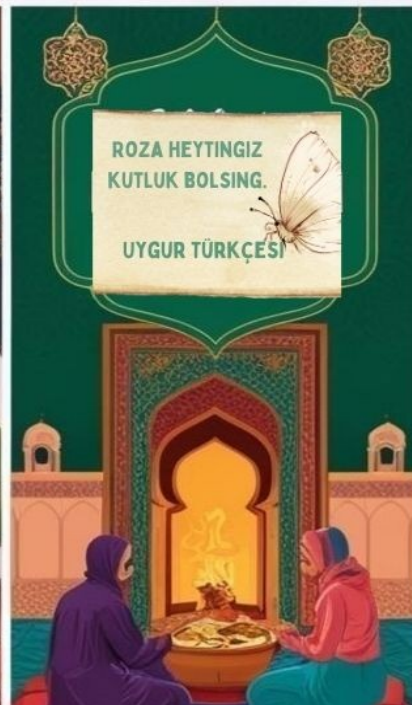
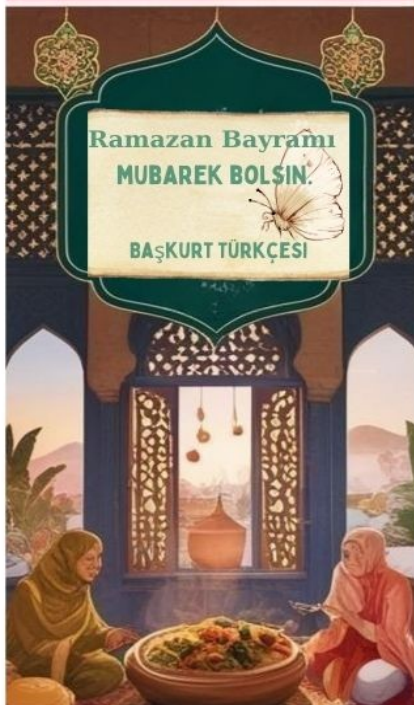
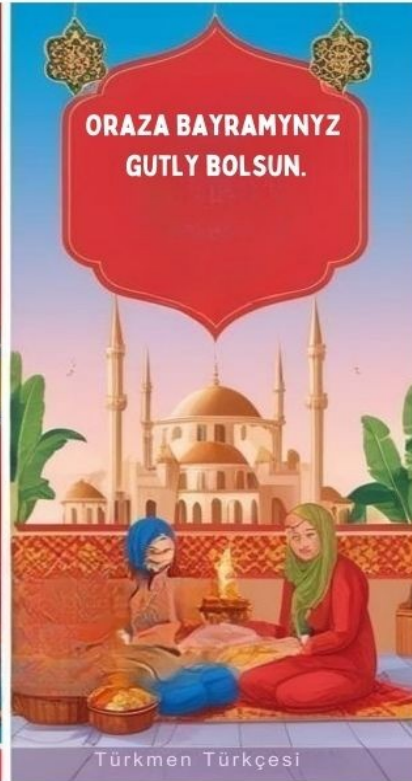
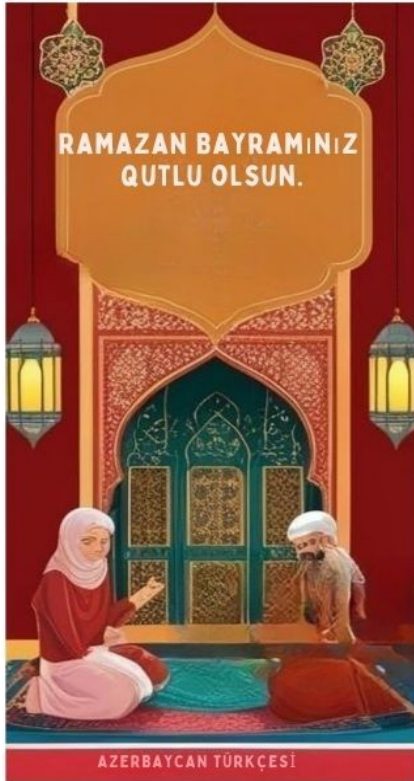
Mehmet Akif hayatında hiçbir zaman makam ve servet peşinde koşmamış, hatta yarışmadan kazandığı ödülü bile hayır kurumuna bağışlamıştır. Çünkü onun için asıl önemli olan konuşmanın başında da söylediğim gibi milletin şeref ve onuruydu. Bu sağlam duruşu da Mehmet Akif'i ölümsüz kılıyordu.

O, yalnızca yazdıklarıyla değil, yaşamıyla da örnek olmuştur. En zor zamanlar da bile umut aşılamış, karanlığın içinden ışık yakmayı başarmıştır.

“Zulmü alkışlayamam, zalimi asla sevemem, gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem.” diyerek adalet ve geçmişe saygı konusunda ne kadar hassas olduğunu dile getirmiştir. Sayın arkadaşlar, Mehmet Akif'in bizlere bıraktığı mirası koruyup, bu toprakları ebediyen yaşatmak ona olan vefa borcumuzdur.

TÜRKÇENİN FARKLI ŞİVELERİNDE RAMAZAN BAYRAMI KUTLAMASI

TÜRKÇEYE ADANMIŞ BİR ÖMÜR: GASPIRALI İSMAİL BEY

Kırım'ın Bahçesaray şehri yakınlarındaki küçük bir köyde dünyaya gelen Gaspıralı İsmail Bey, hayatını Türk halklarının birlik ve dayanışmasına adanmış önemli bir düşünür ve gazeteciydi. Henüz 17 yaşında başladığı öğretmenlik kariyerinde Rus edebi ve felsefi eserleriyle tanıştı ve bu birikimini Türk dünyasının kültürel birliği için kullandı.

Gaspıralı, Türkçe yayın çıkarmak için zorlu süreçlerden geçti ve sonunda 1883'te *Tercümân-ı Ahvâl-i Zaman* gazetesini kurdu. Bu gazete, Türk halklarını **"Dilde, fikirde, işte birlik!"** sloganıyla ortak bir dil ve amaç etrafında birleştirmeyi hedefledi. Gaspıralı, Osmanlı Türkçesinin Arapça ve Farsça terkiplerinden arındırılması gerektiğini savunarak, daha anlaşılır bir edebî dil geliştirmeye çalıştı.

Eğitimde reform ve kültürel iletişimin önemine inanan Gaspıralı, Avrupa'nın fikirlerini yerinden öğrenmenin gerekliliğini vurguladı. 1907'de kurulan *İttifaq-i Müslimîn*'in kurucularından biri olarak, Rusya'daki Müslüman Türk entelektüellerini bir araya getirdi ve sosyal reformlar için çaba gösterdi.

Gaspıralı İsmail Bey'in mirası, bugün bile Türk dünyasının kültürel birliğini teşvik eden bir ilham kaynağı olarak yaşamaya devam ediyor. O, ömrünü Türkçeye adanmış bir aydın olarak daima kalbimizde yaşıyor.

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ: MİZAH SÖZLÜĞÜ ÇALIŞMASI

Âferin: Ucuz iyilik.

Akvaryum: Sulu hapishane.

Alışveriş: Satıcının sefası, alıcının cefası.

Âlim: Bir şey bilmediğini bilen.

Avanak: Yakayı ele veren hırsız.

Avukat: Suçluların çamaşırcısı.

Bahşiş: Zoraki bağış.

Baş ağrısı: Bahane

Cahil: Bir şey bilmediğini bilmeyen.

Cesaret: Korktuğunu belli etmemek.

Cüce: Büyük adamların yakından görünüşü.

Çocuk: Ailenin gerçek reisi

Dert: Merhamet öğreticisi.

Diken: Gül bekçisi.

Dil: Düşüncenin evi.

Doktor: Gel sözümü dinle sade su iç.

Dost: Bize hizmete hazır zannettiğimiz kişi.

Dostluk: Fırtınalı havada içi dışına dönen şemsiye

Dükkân: Alıcının kıştırıldığı kapan.

Edebiyat öğretmeni: Fuzuli işleri baki olan

Ekran: Dost görünüp gözü ve kafayı esir alan düşman.

Eleştiri: Helvaya katılan tuz.

Falcı: İstedikimizi söyleyen.

Gölge: Güneşi inkar eden bölge.

Göz: Gönlün kapısı.

Gözyaşı: Gönlün nemi.

Gurur: Bir tâvus ki tüyleri döküldüğü hâlde yine kuyruğunu yelpaze gibi açar.

Hasta: Sağlığın kıymetini anlamaya başlayan adam.

Hayır dua: Ucuz hizmet.

Hazine: Yirmi yaşında sevgili; otuz yaşında rütbe ve nişan; kırk yaşında para pul; elli yaşında yükselecek makam ve unvan; altmış yaşında tatlı dilli torun ve yetmiş yaşında parıldayan güneş ışığı.

Hırsızlık: Ekmek mi? Vay utanmaz herif! Miyon mu? Aşk olsun!

Islahat: Eski elbise tamiri.

İnşallah: Reddetmenin kibarcası.

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ: MİZAH SÖZLÜĞÜ ÇALIŞMASI

İskelet: İnsan kanaviçesi.

Kabuk: Ağaçların elbisesi.

Kadın: Her şeye rağmen ayakta durabilmeyi başaran insan.

Kelime: Eşyanın elbisesi.

Kitap: Bilgiye kanatlanmış kuş.

Maharet: Çamur içinde para toplayıp elini kirletmemek.

Mazi (Geçmiş): Hüzün bohçası.

Mezar: Son yatak.

Musiki: Sevilen kişinin sesi.

Mutluluk: Dillerde dolaşan bir yalan.

Nikah: Boşanmanın ilk faslı.

Öğretmen: Bir gül açılması için yüz fidan sulayan kişi.

Öğüt: Helvaya katılan şeker.

Rüya: Buluttan beşik.

Yaş: Kadınların saklamayı başardıkları tek sır.

Sır: Buharlaşıveren bir esans... Ne kadar sıkı kapansa yine birazı uçar.

Şair: Söz kantarcısı.

Şemsiye: Dostluk gibidir. Yağmur zamanı yanında bulunmaz.

Talihli: Giysileriyle doğan kişi.

Taş: Soğumuş gönül.

Tecrübe: Sonbahar çiçeği.

Timsah: Tohuma varmış kertenkele.

Tokat: Bin bir nasihatten evla olan tesiri keskin ilaç.

Türkçe: Ağzımda annemin ak sütü.

Uyku: Fakirin eğlencesi.

Ütülenmek: Geveze diline maruz kalmak.

Vaad: Ümit gıdası.

Yalnızlık: Siyah camlı gözlük.

Yelpaze: Fitne siperi.

Zeka: Sükut etmeyi (susmayı) bilmek.

Zıpkın: Balıkçılar çatalı.

Hazırlayan: Yazı Atölyesi Öğrencileri

Yararlanılan Kaynaklar: TDK Sözlük, Lehçetü'l-Hakayık (Direktör Ali Bey).

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ: MİZAH SÖZLÜĞÜ ÇALIŞMASI

Akvaryum: Sulu hapisane.

Şemsiye: Dostluk gibidir.
Yağmur zamanı
yanında bulunmaz.

DİLİMİZİN ZENGİNLİKLERİ: MİZAH SÖZLÜĞÜ ÇALIŞMASI

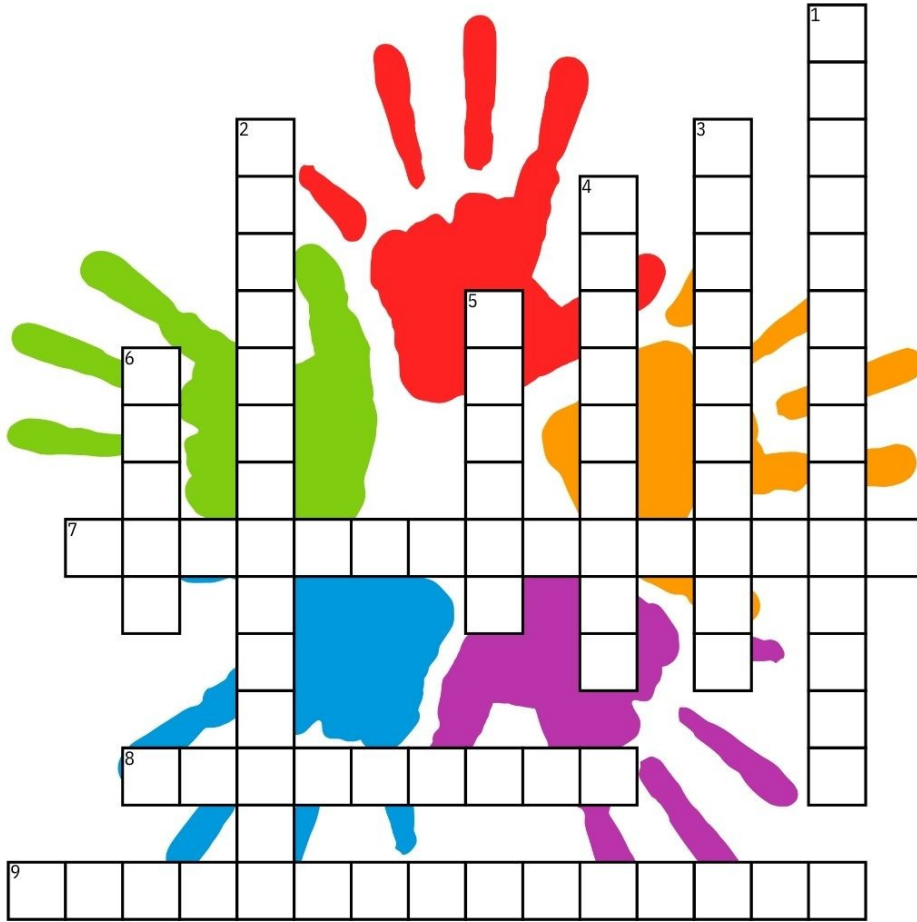

Sır: Buharlaşıveren bir esans... Ne kadar sıkı
kapansa yine birazı uçar.

Not: Bu bölümde yer alan görseller yapay zeka tarafından oluşturulmuştur.

Düşüncemizin Ana Vatanı: Türkçe

Soldan Sağa

7. "Eskici" adlı hikâyesinde Türkçeye olan özlemini anlatan, "Kırpi" takma adlı yazarımız. 8. Cemal Süreya'nın

"Türkçenin süt dişleri" olarak tarif ettiği tekke şairimiz.

9. "Dilde, fikirde, işte birlik." ilkesiyle Türkçeye hizmet eden Kırmılı yazar.

Yukarıdan Aşağıya

1. Türkçeyi ilk kez Doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi olarak tasnif eden sözlük yazarımız.

2. Divanu Lügati't-Türk'ü bir sahafta bulup kültürümüze kazandıran kitapsever şahsiyet.

3. "Güzel dil Türkçe bize, başka dil gece bize." diyen şairimiz.

4. Türkçenin mensup olduğu dil ailesi.

5. Şiirleri 400 yıl boyunca deve kervanlarıyla Türk coğrafyasında dolaşan, Leyla ile Mecnun mesnevisiyle ün kazanmış divan şairimiz.

6. Atatürk'ün müsellese karşılık olarak türettiği geometri terimi.

TÜRKÇENİN DİL İŞÇİLERİ

1.DİDAAMKMDE _____

2.ATLHNAAİTLİ _____

3.LNARMMNAAÜİGR _____

4.UANHMGANNUARMT _____

5.EOÇZKİAKAARS _____

6.RRAHAOMİRDAÇAKKBÜ _____

7.SMZELTÖİE _____

8.LİUYVHAMZİ _____

9.NUELUALHRNGÇ _____

10.ÜEAKRBÜŞRŞ _____

**NURULLAH GENÇ, DİDEM MADAK,
ABDURRAHİM KARAKOÇ, İSMET
ÖZEL, NİLGÜN MARMARA, ŞÜKRÜ
ERBAŞ, MURATHANMUNGAN,
HİLMİ YAVUZ, SEZAI KARAKOÇ,
ATTİLA İLHAN**